VAK- & KUNSTWOORDEN.

N^r 2

AMBACHT VAN DEN SMID.

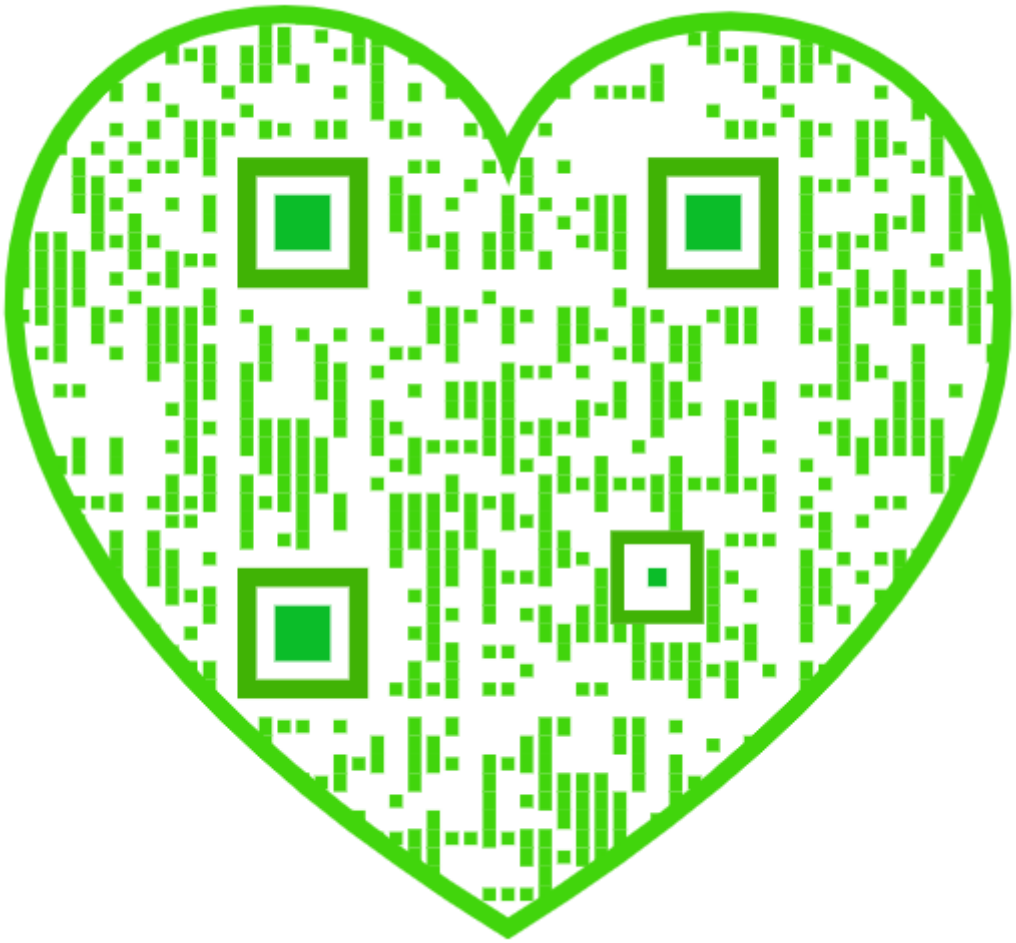

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE
Afdeeling : Nieuwere Taal- en Letterkunde.

VAK- & KUNSTWOORDEN.

Nr 2.

AMBACHT VAN DEN SMID

BEZORGD DOOR

JOZEF VUYLSTEKE
Snelschrijver bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

Bekroond door de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1895

EEN WOORD VOORAF.

ZOOALS een der achtbare Beoordeelaars het in zijn verslag over dit werk schreef, was het geene gemakkelijke taak de prijsvraag van de Koninkl. Vlaamsche Academie te beantwoorden.

Nochtans, daar ik dagelijks in aanraking was met kundige ambachtslieden en gedurig de voorwerpen en de bewerkingen, die ik moest beschrijven onder de oogen kon hebben, aarzelde ik niet mijne nederige kennis en mijnen tijd te besteden tot het beantwoorden van de gestelde vraag.

Het doel, door de Koninkl. Vlaamsche Academie betracht, is het bekampen van het voortdurend indringen der uitheemsche vakwoorden en het handhaven der nog gebruikelijke inlandsche benamingen.

Het is schier niet te gelooven hoezeer de Vlaamsche vakwoorden, in onze werkhuizen, door Fransche basterdwoorden verdrongen worden. Bij mekaniekwerkers, vooral, werden eene reeks onhebbelijke, onverstaanbare vakwoorden, door den omgang met Waalsche en Brusselsche werkers, in het smedersambacht ingevoerd.

Het was dus een heerlijk doelwit, dat de Koninkl. Vlaamsche Academie beoogde, en als Vlaming aanzag

ik het als een plicht het mijne bij te brengen om dit doel te bereiken of, althans, in de mate van het mogelijke, naderbij te komen.

Vruchteloos heb ik, in de boekerijen en bij boekhandelaars hier ter steđe, naar een grooter getal vakwoordenboeken gezocht; ik moest wel mijne opzoekingen tot den inhoud der hierna vermelde werken bepalen.

Men zal gemakkelijk begrijpen dat het mij onmogelijk viel het voorstel, door een der juryleden gedaan, ten uitvoer te brengen, namelijk, in de bijzonderste steden de Vlaamsche gewesten, vakmannen te raadplegen en aldus deze woordenlijst te volledigen en te verbeteren.

Ik moet mij dus vergenoegen met hier den wensch te uiten dat dit werk de aandacht van vakmannen en geleerden moge opwekken en dat zij de verbeteringen en aanvullingen, die zij noodig achten, aan de Koninkl. Vlaamsche Academie zouden laten geworden.

DE SCHRIJVER.

Brugge, den 4 Maart 1895.

GERAADPLEEGDE BOEKEN :

Bibliothèque Industrielle instituée par le Gouvernement (Manuel du Serrurier) et (de la connaissance des métaux.)

BOYER, A. : The Royal Dictionnary : English and French.

BROWN. — MARTIN : Nugent's improved Dictionnary.

DE BO : West-Vlaamsch Idioticon, heruitgegeven door E. H. Samyn.

B. DUPINEY DE VOREPIERRE : Dictionnaire Français illustré et encyclopédie universelle.

Profs. FLEMING. — TIBBINS : The Royal Dictionnary : English and French.

MM. FRANCŒUR, ROBIQUET, PAYEN et PELOUZE : Nouveau Dictionnaire Universel des Arts et Métiers. Edition augmentée par Mr Drapiez.

Prof. Dr FRANKE : Dr of the polytechnical school of Hannover. — Technological Dictionnary : English-German-French.

HEREMANS : Nederduitsch-Fransch Woordenboek.

KRAMERS. — BONTE : Nederduitsch-Fransch Woordenboek.

LAROUSSE : Dictionnaire.

Manuels RORET : Chauffage et Ventilation. Le Serrurier.

MOLÉ, A. : Neues Wörterbuch der französischen und deutschen Sprache.

MOZIN-PESCHIÈRE : Dictionnaire complet des langues française et allemande.

SPON, ERN. : Workshop receipts.

WEILAND, P. : Nederduitsch letterkundig Woordenboek. — Kunstwoordenboek.

VERKLARING DER VERKORTINGEN.

nw. — naamwoord.
m. — mannelijk.
vr. — vrouwelijk.
onz. — onzijdig.
ww. — werkwoord.
hoed. — hoedanigheidswoord.
W. — Weiland.
C. — Callewaert.
D. B. — De Bo.
(Sch.) — zie Schets.
d. i. — dit is.
Eng. — Engelsch.
Fr. — Fransch.
Hd. — Hoogduitsch.
Holl. — Hollandsch.
Ang. — Angelsaksisch.
IJsl. — IJslandsch.
Deen. — Deensch.
Zw. — Zweedsch.
Gr. — Grieksch.
Lat. — Latijn.
Arab. — Arabisch.
Heb. — Hebreeuwsch.
Ital. — Italiaansch.
Neders. — Nedersaksisch.
Boh. — Boheemsch.
Finl. — Finlandsch.
Russ. — Russisch.
Sp. — Spaansch.
Norm. — Normandisch.
Pikard, — Pikardisch.
Pool. — Poolsch.
Volks. — Volkstaal.
Wall. — Wallisch.
Zwits. — Zwitsersch Duitsch.
Slavon. — Slavonisch.

VAK- EN KUNSTWOORDEN.

Nr 2.

Ambacht van den Smid.

Aambeeld, nw. — Volgens W. en C. onz.; volgens, D. B. m.

Ook *aambild*, *anebild*, *anebilk*, *anebulk*, *aambilk*, *aambulk*, *ambilkt*, *andbil*, *aenbeldt*.

Blok, gansch in gegoten ijzer, of in gesmeed ijzer met bovenvlak in staal, waarop men het ijzer smeedt (sch. 1).

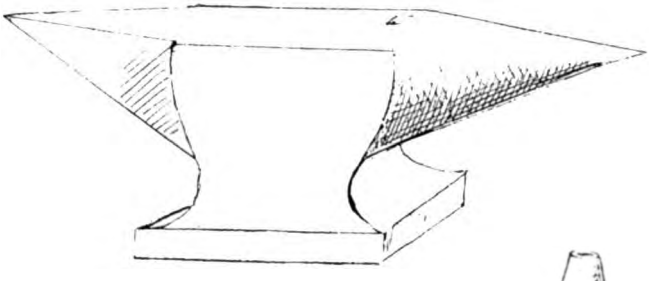

Sch.

Fr. *enclume;* — Eng. *anvil;* — Hd. *amboss*.

Rond aambeeld (sch. 2); aambeeld om ringen op te ronden.

Aambeeldbeitel, m. nw. — Beitel die boven in het aambeeld

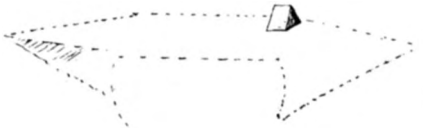

Sch. 3.

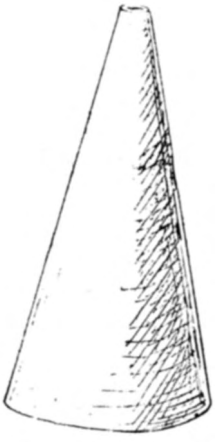

Sch. 2.

geplaatst wordt en dient om ijzer af te houwen (sch. 3).

Fr. *tranchet*; — Eng. *anvil-chisel*; — Hd. *spaltmeissel.*

Aambeeldblok, m. nw. — Zware houten blok waarop het aambeeld staat (sch. 4). — Fr. *billot*; —

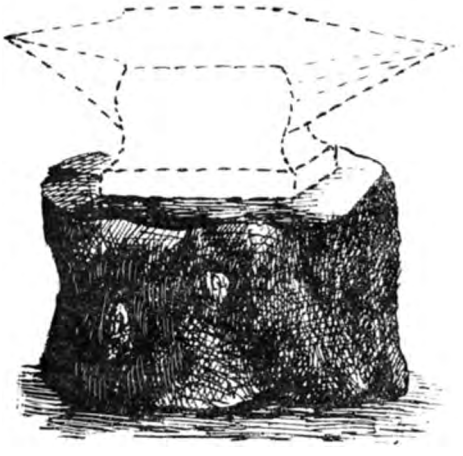

Sch. 4.

Eng. *anvil-block*; — Hd. *ambosskloss*.

Sch. 5.

Aambeeldje, nw. onz. — ook aambeeldeken. — Klein aambeeld (sch. 5).

Fr. *enclumeau*. — Eng. *hand-anvil*. — Hd. *hand-ambosz*. — Zie **aambeeld**.

Aaneensmeden, bedr. ww. — Twee of meer stukken ijzer, vooral staven, door smeden aan elkander echten.

Aaneenwellen, bedr. ww. — Twee of meer stukken ijzer of staal aan elkander hechten, door de bijna vloeibare uiteinden op elkander te leggen en met den hamer zoo te bewerken, dat zij een vast geheel vormen.

Aangezet. — Ook aangeklonken. — Fr. *rapporté.*

Aanhaken, ww. — Met haken vastzetten of aan haken hangen. — Fr. *agrafer*; — Eng. *to clasp*; — Hd. *einhaken.*

Aanjagen, ww. — Het vuur der smis ophitsen of opjagen. — Fr. *attiser*; — Eng. *to stir*; — Hd. *schüren.*

Aankrammen, ww. — Met krammen vastmaken. — Fr. *agrafer;* — Eng. *to clasp;* — Hd. *zuhäkeln.*

Aanlaschen. — Fr. *souder :* eenen kop aan eenen bout laschen of wellen.

Aanleggen, ww. — Een werk aanleggen is de verschillige stukken voorloopig op orde leggen om over het geheel te kunnen oordeelen. — Volks. *Presenteeren;* — Fr. *disposer, présenter;* — Eng. *to dispose;* — Hd. *aufstellen.* — Ook **Aanleggen** : Van een afgesleten, meestal verstaald werktuig, als eene bijl, eene ploegschaar, enz. : er een nieuw stuk ijzer of staal op leggen en aanwellen.

Aanpassen, ww., ook **Paswerken.** — Juist aan of tegen malkander zetten. — Fr. *ajuster;* — Eng. *to fit;* — Hd. *justiren.*

Aanschroeven, ww. — Aanvijzen; vastzetten met vijzen. — Fr. *visser;* — Eng. *to screw;* — Hd. *anschrauben.*

Aansmeden, bedr. ww. — Een stuk ijzer met den hamer aan een ander stuk ijzer vastsmeden. — Hd. *anschmieden.*

Aansteken, ww. — Het vuur aansteken in de smis; vuur maken. — Fr. *allumer;* — Eng. *to kindle;* — Hd. *anmachen.*

Aanstuiken, bedr. ww. — Sprekende van de koppen, die aan bouten, nagels en pinnen gemaakt

worden. *Den kop aanstuiken,* den kop aan de staaf of schacht vormen, door de bewerking, die *stuiken* of *opstuiken* heet, dit is door het gedeeltelijk gloeiend gemaakte ijzer in de richting zijner lengte te hameren of ineen te dringen, waardoor op de verhitte plaats eene verdikking ontstaat.

Aanvijzen. — Zie **Aanschroeven.**

Aanwellen. — Zie **Lasschen.**

Aanzetsel. — Zie **Gemoet.** — Ook een aangebracht stuk : zie **Lengsel.**

Aanzetten voor **Aanklinken.** — Een steert aan eene pan zetten. — Fr. *river;*

Ook gebruikt voor aanwellen, aanlasschen. — Fr. *souder :* een lengsel aan eene ijzeren staaf zetten.

Aanzetvijl. — Ook platte basterdvijl genoemd. — Zie **Vijl.** — Eene halfruw gekapte platte vijl, welke eene gladde zijde heeft.

Aardvlas, onz. nw. — Ook steenvlas genaamd. Onbrandbare delfstof die gebruikt wordt in gasstoven om brandstof te verbeelden. — Fr. *asbeste;* — Eng. *asbestos;* — Hd. *asbest, steinflachs.*

Aardwinde. — Zie **Dommekracht.**

Afbramen, ww. — De bramen of baarden van het metaal met vijl of beitel afwerken. — Fr. *ébarber;* — Eng. *to scrape;* — Hd. *beschroben.*

Afbreken, ww. — Een stuk metaal met geweld verkorten. — Fr. *briser;* — Eng. *to break off;* — Hd. *aufbrechen.* — Ook in den zin van : losmaken. loskappen. — Fr. *démolir,* bijv. eene oude ijzeren broeikas afbreken.

Afdak, onz. nw. — Een vooruitspringend dak, dat voren aan de huizen en bijzonderlijk aan de

koffiehuizen gemaakt wordt en dat doorgaans in ijzer en glas vervaardigd is (sch. 6). — Fr. *marquise,*

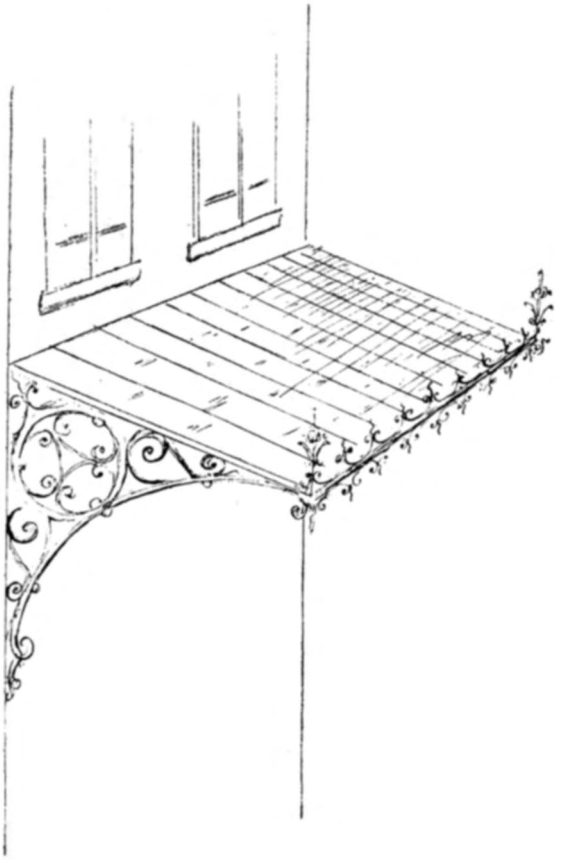

Sch. 6.

auvent; — Eng. *penthouse;* — Hd. *schirmdach.*

Afeten, ww. — Ook klaareten of klaartrekken. — Volks. *klaarvreten.* — Een stuk ijzer laten afeten d. i. dit ijzer klaar of wit laten trekken in sterk water. — Fr. *décaper;* — Eng. *to dip, to pickle;* — Hd. *abbeizen, abbrennen.*

Afhakken, ww. — Zie **Afkappen**.

Afkappen, ww. — Een stuk metaal bij middel van beitel en hamer, koud of warm afbreken. Ook **Afhakken**. — Fr. *couper;* — Eng. *to cut off;* — Hd. *abkappen.*

Afknijpen, ww. — Volkst. *afknippen.* IJzerdraad afbreken met de nijptang. — Fr. *couper à la pince;* — Eng. *to cut off;* — Hd. *abschneiden.*

Afkorten, ww. — Met beitel en hamer of met schaar een stuk afkappen of afsnijden. — Fr. *écourter;* — Eng. *to shorten;* — Hd. *abkürzen.*

Afmeten, ww. — De lengte, breedte, dikte enz. van een stuk ijzer of plaat opnemen. — Fr. *mesurer;* — Eng. *to measure;* — Hd. *abmessen.*

Afroesten, ww. — Door roest verteerd worden. — Fr. *rouiller;* — Eng. *to rust off;* — Hd. *abrosten.*

Afronden, w. w. — Met schaar, beitel, hamer of vijl een stuk metaal rond maken. — Fr. *arrondir;* — Eng. *to round;* — Hd. *abrunden.*

Afrooien, ww. — Met den rooier afteekenen. — Fr. *marquer au trusquin;* — Hd. *mit dem stangenzirkel abzeichnen.*

Afscherpen, ww. — De toppen van de stukken ijzer, die moeten aan elkander gelascht worden, scherp uitsmeden. — Fr. *amorcer;* — Eng. *to sharpen, to point;* — Hd. *abfinnen, zuspitsen.*

Afschrijven. — Zie **Afteekenen**.

Afschroeven, ww. — Afvijzen, losmaken, met de vijzen los te draaien. — Fr. *dévisser;* — Eng. *to unscrew;* — Hd. *aufschrauben.*

Afslagbeitel. — Zie **Beitel.**

Afslechthamer. — Zie **Hamer.**

Afsmeden, ww. — Uit eene stang of stuk ijzer een gevraagd stuk smeden. Men zegt b. v. eenen sleutel afsmeden. — Fr. *enlever.*

Afsnijden, ww. — Een stuk plaat met de hand-, staakschaar of boomschaar afknippen. — Fr. *cisailler;* — Eng. *to clip;* — Hd. *abschneiden.*

Afsnijdsel, nw. onz. — Afval van gesnedene metalen plaat. — Fr. *rognures, cisailles;* — Eng. *shreds;* — Hd. *abschnitsel.*

Afteekenen, ww. — De afmetingen van een werk op het plaatijzer teekenen. Ook **Afschrijven.** — Fr. *marquer, tracer;* — Eng. *to mark;* — Hd. *abzeichnen.*

Afval, nw. onz. — Onbruikbare overblijfsels, afsnijdsels enz. van metaal. — Fr. *déchet, riblons;* — Eng. *cutting;* Hd. *verlust, abfalle.*

Afvijlen, bedr. ww. — Oneffenheden van de vlakte der ijzeren voorwerpen, door vijlen wegnemen of athalen. Ook door middel van de vijl verdunnen of verkorten.

Afvijzen, ww. — Zie **Afschroeven.**

Afvlakken. — Zie **Strekken.**

Alaam, onz. nw. — Zonder meervoud; volgens D.B. ook alem, allam, aalme, alm; in de geschrevene taal vindt men ook dikwijls halem, halaam, enz. Wordt gezeid van de verzameling der werktuigen van den smid. Ook **Gereedschap.** — Fr. *outillage;* — Eng. *tools;* — Hd. *werkzeuge.*

Alaambak, m. nw. — Eene ijzeren doos of bak, waarin de smid zijn alaam bergt wanneer hij buiten den werkwinkel moet gaan werken (sch. 7). — Fr. *ferrière;* — Eng. *tool-box;* — Hd. *ränzel.*

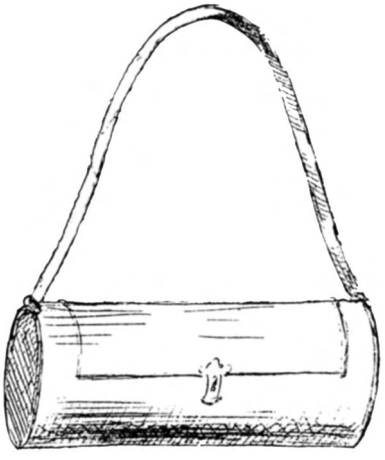

Sch. 7.

Alaamzak, m. nw. — Een lederen zak tot hetzelfde gebruik als de alaambak (sch. 8). Zie **Alaambak.** — Fr. *sac à outils.*

Alkohol, m. nw. — Vloeibare brandstof gebruikt om soldeerlampen te voeden. Ook **Spiritus.** — Fr. *alcool;* — Eng. *alkohol;* — Hd. *alkohol.*

Sch. 8.

Anker, m. nw. — IJzeren stang dienende om metsel- of houtwerk te versterken, bijeen te houden of vast te leggen (sch. 9-10). — Fr. *ancre;* — Eng. *brace;* — Hd. *anker.* — Ook een plat stukje koper, door een zeer smal en dun veertje bewogen. In ieder ankerslot zijn verscheidene zulker ankers boven elkander en op verschillenden afstand geplaatst. De baard van den ankersleutel wordt

ingekerfd op zulke wijze dat iedere kerf juist één

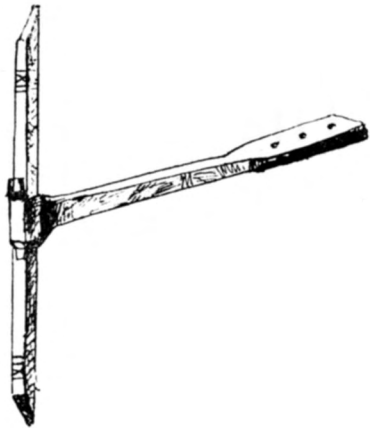

Sch. 9.

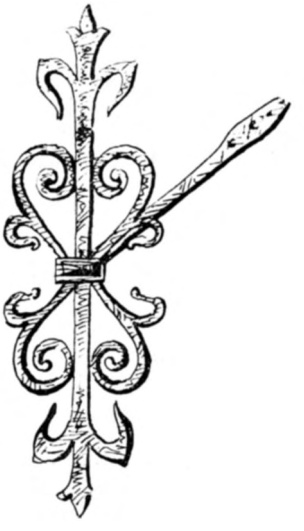

Sch. 10.

der ankers achteruit duwt en aldus het schof kan bewogen worden. Deze ankers worden in de volkstaal « gorge » genaamd (sch. 11). — Nederl. *pal;* — Fr. *gorge;* — Eng. *gorge;* — Hd. *rundung*.

Sch. 11.

Sch. 12.

Ankernagels, m. nw. — Zware gesmede nagels met platronde koppen om de ankerveer aan den balk vast te leggen (sch. 12). — Fr. *clous d'ancre;* — Eng. *brace-nails;* — Hd. *ankernägels*.

Ankersleutel, m. nw. — Sleutel waarvan de baard ingekerfd is om de ankers van het ankerslot te kunnen in beweging brengen. Ook **Palsleutel**,

— wordt in de volkst. *gorgesleutel* genaamd (sch. 13). — Fr. *clef à gorge;* — Eng. *groove-key, gorge-key;* — Hd. *einschnitt-schlüssel.* — **Ankersleutel.** — Ook schieter genaamd. Stuk ijzer, dat aan de buitenzijde van den muur loodrecht door het oog van de nageling wordt gestoken (sch. 13bis).

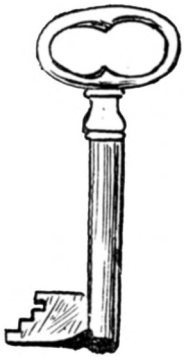

Sch. 13.

Ankerslot, onz. nw. — Een slot, waar verschillige ankers door den sleutel moeten verschoven worden vooraleer het schof kan bewegen. Ook **Palslot.** — Fr. *serrure à gorges;* — Eng. *gorge-lock;* — Hd. *rundungschloss.*

Ankerspie, vr. nw. — Een uitgesmeed stuk ijzer,

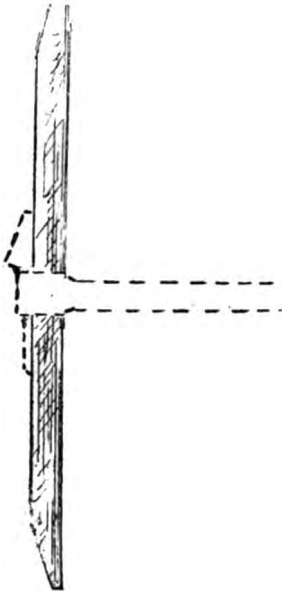

Sch. 13bis.

Sch. 14.

waarmede men den anker aansluit (sch. 14). — Fr. *cla-*

vetle ou cheville à ancre; — Eng. *brace-peg;* — Hd. *ankerbolzen.*

Appel, m. nw. — Ronde knop of kruk van een deurslot of eene stoofdeur. — Fr. *bouton;* — Eng. *handle;* — Hd. *knopf.* — Vandaar :

Moerappel, Fr. *bouton à écrou* (sch. 14bis).

Schuifappel, » » » *coulisse* (sch. 15).

Sch. 14bis.

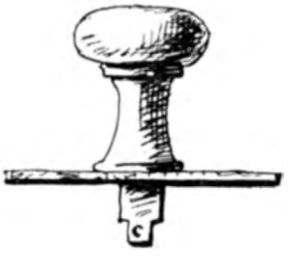

Sch. 15.

Krukappel of dubbele, Fr. *bouton à double bec de câne* (sch. 16).

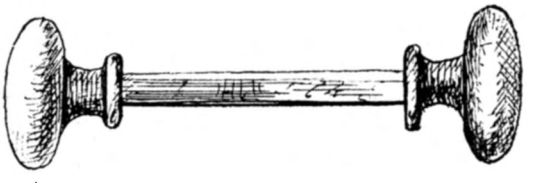

Sch. 16.

Appelken, Fr. *petit bouton;* — voor aan kacheldeurkens enz .

Appelboor. — Zie **Centerboor.**

Sch. 17.

Arduindook, vr. nw. — Een stuk gesmeed ijzer welk in arduin vastgegoten wordt met lood en dient om iets aan vast te maken

(sch.18). — Fr. *bloc à scellement, doguet;* — Eng. *sealing-bloc;* — Hd. *werkstückblock.*

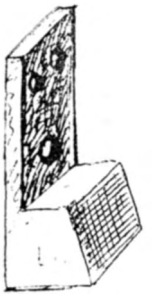

Sch. 18.

Arend, nw. m. — Hier en daar gebruikelijke benaming voor het spits uitloopend uiteinde van een snijdend werktuig, waarmede hetzelve in het handvatsel gestoken wordt. Hetzelfde wat men gewoonlijk **Angel** heet. — Fr. *la soie.*

De *arend van den sleutel* is de schacht en de baard te zamen genomen, en dus : het geheel van den sleutel, met uitzondering van het *oog*.

Arm, m. nw. — Rechte of versierde ijzeren roede om iets op te zetten of aan te hangen (sch. 19-20).

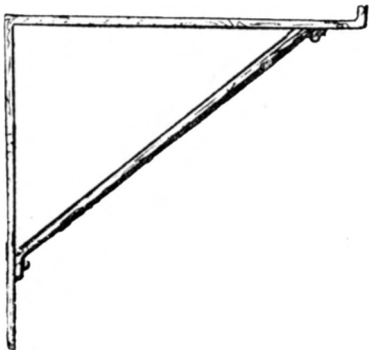

Sch. 19.

— Fr. *potence;* — Eng. *standard;* — Hd. *träger.* — Een effene arm wordt ook *schardoes* genaamd.

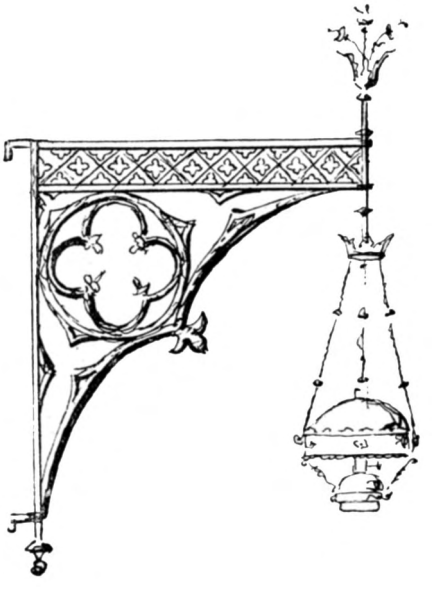

Sch. 20.

Armluchter. — Zie **Lichtarm.**

Asch, asschen, m. nw. — Overblijfsel van opge-

brande kolen. - Fr. *cendre;* — Eng. *ash;* — Hd. *asche.*

Aschbak, m. nw. — IJzeren lade, onder aan de stoof, waar de asch in valt (sch. 21). — Fr. *cendrier;* — Eng. *ash-pan, ash drawer;* — Hd. *aschenkasten.* — Groote aschbak voor open vuren (sch. 22). — Fr. *garde-cendres;* —

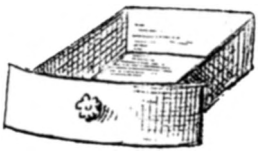

Sch. 21.

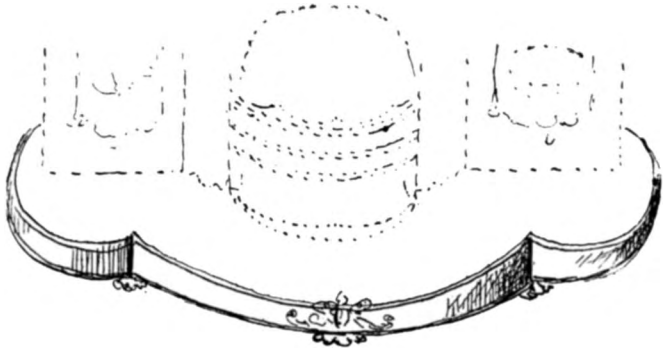

Sch. 22.

Eng. *fender;* — Hd. *aschenherd.*

Aschpan, vr. nw. — Kleine uitwendige aschbak (sch. 23). — Fr. *bavette;* — Eng. *ashpan;* — Hd. *aschenfal.*

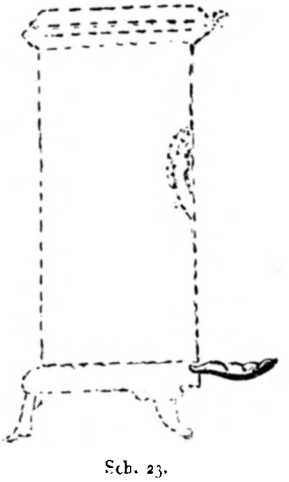

Sch. 23.

Baanstaak. — Zie **Tas.**

Baar, bare, vr. nw. — Metalen staaf of stang. — Fr. *barre;* — Eng. *bar;* — Hd. *stange.*

Baard, m. nw. — Het onderste gedeelte van den

sleutel, dat het schof van het slot in beweging brengt (sch. 24). — Fr. *panneton;* — Eng. *key-bit;* — Hd. *bart.*

Sch. 24

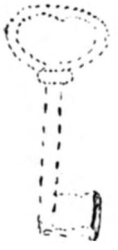

Sch. 24bis.

Baardeinde, onz. nw. — Het dikste deel van den baard eens sleutels. - Fr. *museau de panneton* (sch. 24bis).

Baarschot. — Zie **Steunijzer**

Baguetnals. — Zie **Hals.**

Baguetijzer. — Zie **IJzer.**

Baguetsas. — Zie **Sas.**

Bakoven, m. nw. — IJzeren oven om lakverw te bakken (verniste voorwerpen te droogen). — Fr. *four à laquer;* — Eng. *enameloven;* — Hd. *lackofen.*

Balk, vr. nw., — Volkst. *poutrelle;* — Ned. *ligger.* — Zware getrokken ijzeren barreel, met b)ord onder en boven, dienende om bouwwerk te ondersteunen (sch. 25). Fr. *poutrelle;* — Eng. *beam;* —

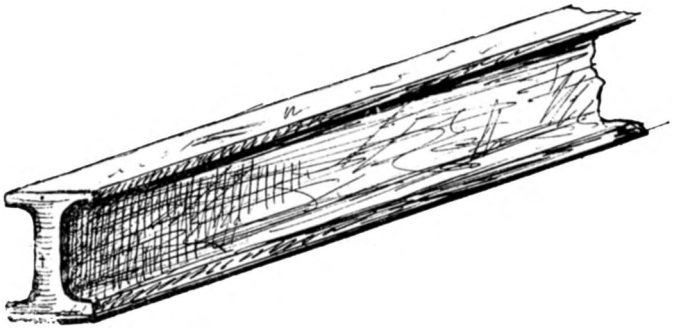

Sch. 25.

Hd. *balken.* — Wordt ook gezeid van de dwarsijzers der roosters.

Balkoen of Balkon, onz. nw. — Vooruitspringend

deel des voorgevels van een huis; soms in ijzer gemaakt (sch. 26). — Fr. *balcon;* — Eng. *balcony;*

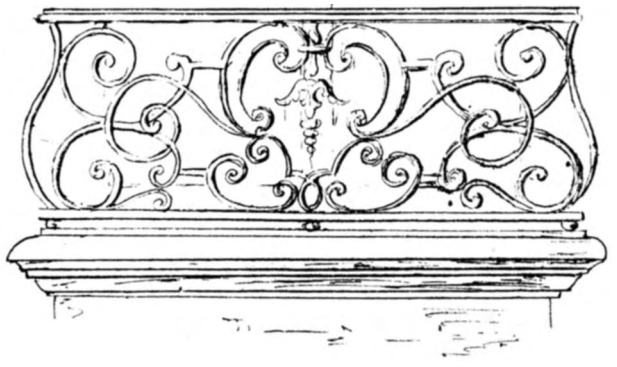

Sch. 26.

— Hd. *attan.*

Band, m. nw. — IJzeren bekleedsel rond eenen gebroken kachel, of rond een gebroken houten tuig om het te versterken. — Fr. *lien;* — Eng. *band;* — Hd. *band.*

Bandijzer. — Zie **IJzer.**

Bank. — Zie **Werkbank.**

Bankhamer. — Zie **Hamer.**

Bankschroef. — Zie **Bankvijs.**

Banktas. — Zie **Tas.**

Bankvijs, vr. nw. — Ook **Vijlstaak** of **Bankschroef** genaamd. — IJzeren tuig, aan de werkbank vastgezet en waarin men, bij middel van eene vijs, het ijzer sluit, dat moet gevijld worden. — Fr. *étau;* — Eng. *vice;* — Hd. *schraubstock.*

Vaste vijlstaak (sch 27). Fr. *étau à pied fixe.*

Draaiende vijlstaak (sch. 28). Fr. *étau à pied tournant.*

Rollende vijlstaak sch. 29). Fr. *étau roulant*.

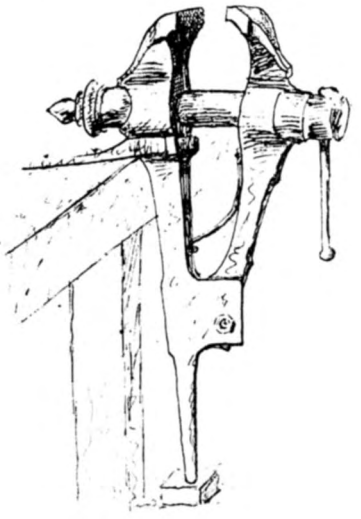

Sch. 27.

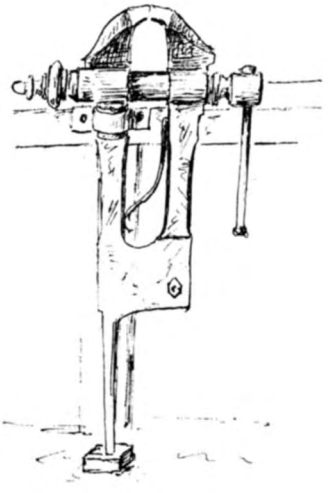

Sch. 28.

Smeders vijlstaak (sch 30). Fr. *étau à chaud*.

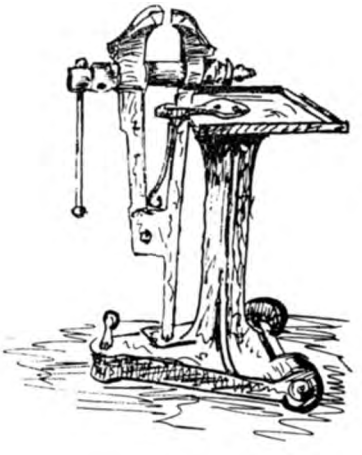

Sch. 29.

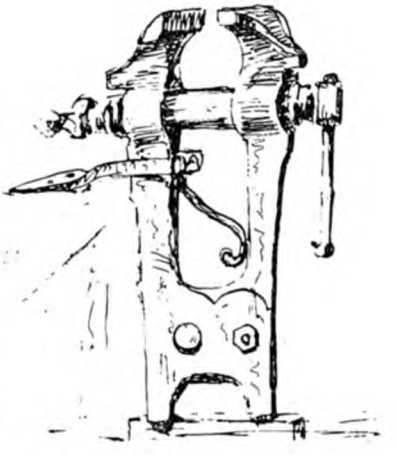

Sch. 30.

Kogelstaak, Bolvijlstaak (sch. 30bis). Fr. *etau à boule*.

Schuivende of evenwijdige vijlstaak sch. 30ter). Fr. *étau parallèle*.

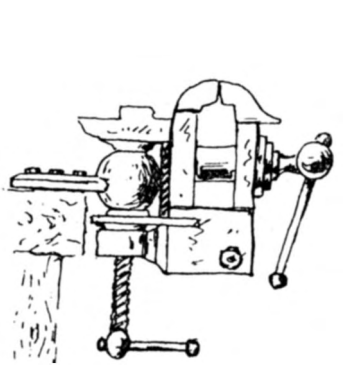

Sch. 30 bis.

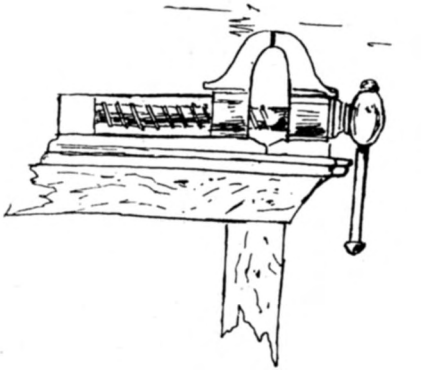

Sch. 30 ter.

Barbeel, onz. nw. — De barbeelen zijn tanden onder of boven aan het schof van een slot. Wanneer een sleutel in het slot draait ontmoet hij de barbeelen en doet alzoo het schof in- of uitschuiven (sch. 31).

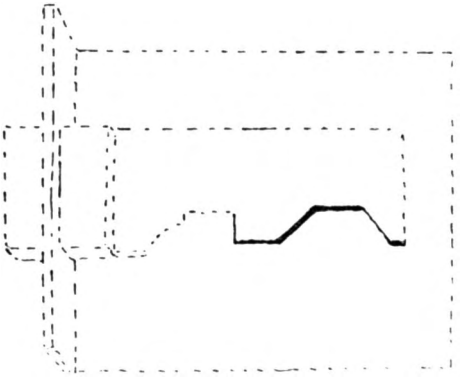

Sch. 31.

Ook **Slotschuifhaak**. -- Fr. *barbe du pêne;* — Hd. *angrif am riegel.*

Barreelijzer, onz. nw. — Plat ijzer in staven. Zie **IJzer**.

Baskul. — Zie **Weegschaal.**

Bastaardvijl. — Zie **Vijl.**

Begeven, ww. — Onder het gewicht of de kracht plooien. Een ijzeren balk begeeft niet lichtelijk. — Fr. *fléchir;* — Eng. *to give way;* — Hd. *biegen.*

Begorie, vr. nw. — Ook bigorie of speerhaak. — Aambeeld met twee hoornen of spitsafloopende armen (sch. 32). — F. *bigorne;* — Eng. *bickern.* — Hd. *doppelhorn.* — Kleine begorie. — Fr. *bigorne d'établi, bigorneau;* — Eng. *beck-iron.* — Hd. *spurhakenamböschen* — Wordt in de vijlstaak gespannen.

Sch. 32.

Beitel, m. nw. — Ook **Bertel**. — Stalen stift waarmede men metaal af- of uitkapt. — Fr. *ciseau;* — Eng. *chisel;* — Hd. *meissel.*

Koudbeitel, (volkst.) *Koebertel, Koudbeetel.* — Korte kloeke beitel om ijzer koud af te kappen (sch. 33). — Fr. *ciseau à froid.*

Stokbeitel, beitel die op eenen stok vastzit om zware stukken, koud of warm, met

Sch. 33.

den voorhamer af te kappen (sch. 34). — Fr. *tranche à manche;* — Eng. *rod-chisel.*

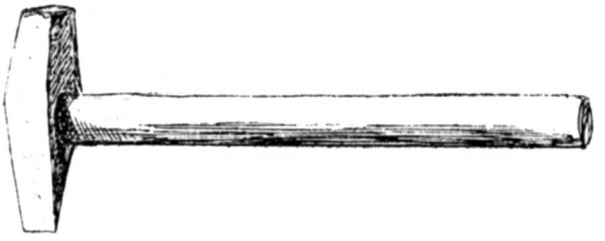

Sch. 34.

Putbeitel of *Kantbeitel.* Smalle platte beitel om putten in ijzer te kappen (sch. 35). Fr. *ciseau étroit, burin;* — Eng. *chipping chisel;* — Hd. *gunmeissel.*

Afslagbeitel of *kapbeitel.* Zware beitel om gegoten of gesmeden stukken open te kappen (sch. 36). — Fr. *tranche à froid.*

Sch. 35.

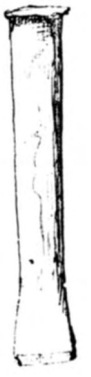

Sch. 36.

Bek, m. nw. — Het uiteinde van eene platte of ronde bektang (sch. 37). — Fr. *bec;* — Eng. *beak;* — Hd. *schnabel.*

Sch. 37.

Bekschaar. — Zie **Schaar.**

Bektang. — Zie **Tang.**

Bel, vr. nw. — Metalen toestel waaruit men tonen trekt bij middel van

eenen klepper (sch. 38). — Fr. *sonnette;* - Eng. *bell;* — Hd. *schelle.*

Sch. 38

Beleggen, ww. — Een voorwerp met ijzer of koper bekleeden om het te verkloeken of te versieren. — Fr. *garnir de...;* — Eng. *to bind with;* — Hd. *beschlagen.*

Belegsel, onz. nw. — Gewoonlijk bandijzer of ijzeren plaat, die op het houtwerk vastgevezen wordt om dit te versterken of te versieren

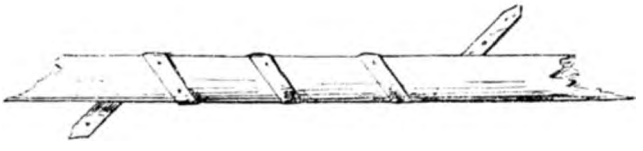

Sch. 39.

(sch. 39-40). — Fr. *plate-bande;* — Eng. *binding;* — Hd. *binde.*
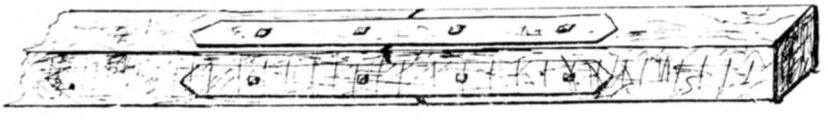
Sch. 40.

Belmetaal, onz. nw. — Het metalen mengsel, waarvan men bellen maakt. — Fr. *airain;* — Eng. *bell metal;* — Hd. *glockenspeise.* — Ook *Klokspijs* in 't Vlaamsch.

Beloen, onz. nw. — Ook *Biljoen*. — Volkst. *sofrein*. — Afgevijlde of afgeslepen kant van een

Sch. 41.

stuk metaal (sch. 41). — Fr. *chanfrein;* — Eng. *basil, chamfer;* — Hd. *bahn*.

Beloenen, ww. — Ook *biljoenen*. — Volkst. *sofreinen*. — Een sofrein aanvijlen of aanslijpen. — Fr. *chanfreiner;* — Eng. *to chamfer;* — Hd. *abschärfen*.

Belstelsel, onz. nw. — IJzeren of koperen toestel waar eene bel of klok in hangt (sch. 42). — Fr.

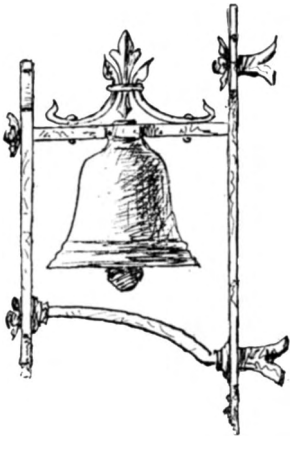

Sch. 42.

Sch. 43.

armature de cloche; — Eng. *bell-beams;* — Hd. *glocke-balken*.

Beltrekker, m. nw. — Metalen appel of keten waaraan men trekt om de bel te doen klinken (sch. 43).

Fr. *tirant de sonnette;* — Eng. *bell-handle;* — Hd. *schellestrang.*

Belveer. — Zie **Veer.**

Berrie, vr. nw. Houten toestel om stoven, enz. te verdragen (sch. 44). — Fr. *civière;* — Eng. *hand-*

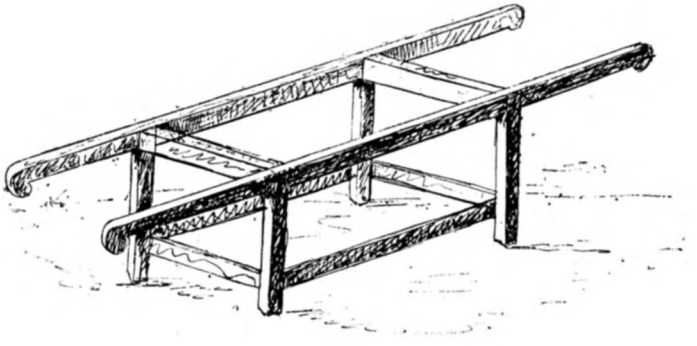

Sch. 44.

barrow; — Hd. *tragebahre.* Ook *Draagbaar* genaamd.

Berst, vr. nw. — Een gebrek in gegotene plaat. — Volkst. *borst, bost, boste, krak.* — Fr. *fente;* — Eng. *chink;* — Hd. *spalt.*

Bersten, ww. — Wordt gezeid van eenen pot of eene gegotene plaat, die door de hitte openscheurt. — Ook van het plaatijzer, dat bij het bewerken van-een scheidt. Fr. *fêler, fendre;* — Eng. *to crack, to split;* — Hd. *spalten.*

Beslaan, ww. — Een peerd beslaan : ijzeren. — Fr. *ferrer;* — Eng. *to shoe (a horse);* — Hd. *beschlagen.*

Beslag. onz. nw. — IJzeren band of hoepel, die op den buitenrand der wielen gevestigd wordt. Ook *Wielband.* — Fr. *bandage;* — Eng. *bandage;* — Hd. *radschiene.*

Beslaghamer, m. nw. — Zie **Hamer**.

Beslagring. — Zie **Broek.**

Besproeien, ww. — Het smisvuur besproeien : er water op werpen om het vuur aan te hitsen. — Fr. *arroser;* — Eng. *to water, to sprinkle;* — Hd. *besprengen.*

Besproeier, man. nw. — IJzeren toestel om water te werpen op het smisvuur (sch. 45). Ook *sproeier* en *sprenkelkwast* genaamd. — Fr. *goupillon;* — Eng. *sprinkle;* — Hd. *löschwisch.*

Sch. 45.

Bestrijkborstel, m. nw. — Zie **Borstel.**

Betemperen, ww. — Ook *betimperen, timperen, harden.* — Staal verharden met het gloeiend in water of olie te dompelen. — Fr. *tremper;* — Eng. *to harden;* — Hd. *härten.*

Betimperen, ww. — Zie **Betemperen.**

Bevlechten, ww. — Met gevlochten ijzerdraad bekleeden of overtrekken : eene afsluiting, zooals keldergat of venster, bevlechten. — Fr. *treillager;* — Eng. *to make trellis;* — Hd. *vergittern.*

Bevlechter, m. nw. — Werkman die ijzerdraad vlecht of iets met gevlochten ijzerdraad bekleedt. — Fr. *treillageur;* — Eng. *trellismaker;* — Hd. *gitterwerkmacher.*

Bewerkt, hoed. — *Bewerkt* wordt veel gebruikt in den zin van *versierd,* sprekende van kunstijzerwerk. — Fr. *ouvragé, façonné;* — Eng. *trimmed, wrought, dressed;* — Hd. *ausgearbeitet.*

Bigorie. — Zie *Begorie.*

Bijten, ww. — Wordt gezeid van de vijl en de zaag. Deze vijl bijt niet meer = deze vijl is versleten. — Fr. *mordre;* — Eng. *to bite;* — Hd. *beissen.*

Bijtmiddel, onz. nw. — Vloeistof waarmede men de metalen klaar trekt : sterk water is een bijtmiddel. Fr. *mordant;* — Eng. *acid;* — Hd. *frossende saüre.*

Biljoen. — Zie **Beloen.**

Biljoenen. — Zie **Beloenen.**

Binnenrooster, m. nw. — De rooster van een open vuur, waarop de kolen liggen, in tegenstelling met den voor- of buitenrooster (sch. 46). — Fr. *grille intérieure;* — Eng. *inner grate;* — Hd. *innere rost.*

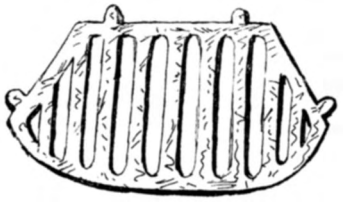

Sch. 46.

Blaas, vr. nw. — Gebrek aan de oppervlakte van gegoten of plaatijzer. Ook *Blaasgat.* — Fr. *soufflure;* — Eng. *flaw;* — Hd. *blase.*

Blaasbalg, man. nw. — Ook *Blaaspijp* of *Windgever.* Een toestel uit hout en leder verveerdigd en van eene luchtklep voorzien; dienende om lucht op te vangen en deze onder het smisvuur te blazen om dit aan te hitsen (sch. 47). — Fr. *soufflet de forge;* — Eng. *bellows;* — Hd. *blasebalg.*

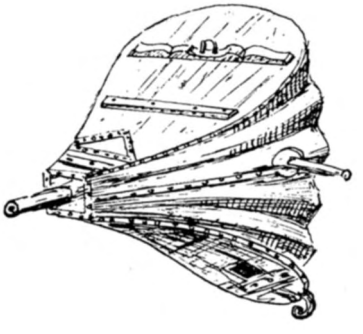

ch. 47.

Blaasbalgtrekker, m. n. — Trekker, waarmede men den blaasbalg in beweging brengt (sch. 48). — Fr. *branloire;* — Eng. *see-saw;* — Hd. *blasebalgkette.*

Blaasgat, onz. nw. — Ook *Duwiere.* Opening dicht bij den smishaard, langs waar de wind van den blaasbalg het vuur aanwakkert (sch. 49). —

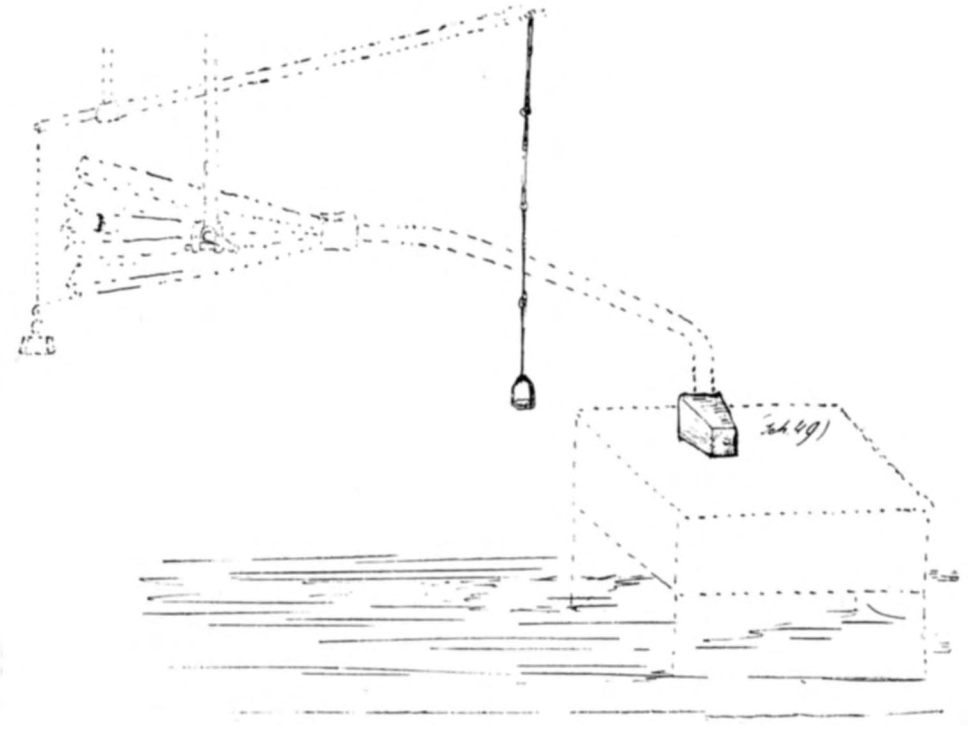

Sch. 48-49.

Fr. *tuyère;* — Eng. *tewel;* — Hd. *blasebalgröhre.* — Ook gebrek in gegoten ijzer. Zie **Blaas.**

Blaaspijp. — Zie **Blaasbalg.**

Blad, onz. nw. — Gelijk men zegt : eene plaat ijzer, eene plaat koper, enz., zoo zegt men een blad zink, een blad blik, een blad lood. — Fr. *feuille;* — Eng. *sheet;* — Hd. *blatt.*

Bladderen, ww. — Plaat die slecht gegoten is, of ook slecht plaatijzer, dat met pellen overdekt is, bladdert. — Fr. *boursoufler;* — Eng. *to bloat;* — Hd. *auftreiben.*

Bladderig, hoed. — Wordt gezeid van ijzer van slechte hoedanigheid, waarvan de oppervlakte met pellen of blaasjes bedekt is. Ook *Peelig.* — Fr. *pailleux;* — Eng. *flawy;* — Hd. *brüchig.*

Bladdering, vr. nw — Ook *Blare* of *Peel* genaamd, is eene slechte plek in het ijzer. — Fr. *boursouflure;* — Eng *flaw;* — Hd. *brüchige stelle.*

Blaker, ook *Jacht* genaamd, m. nw. D. B. — Plaatijzeren of gegoten ijzeren schutsel, dat men

Sch. 50.

Sch. 51.

voor een open vuur hangt om dit af te sluiten (sch. 50-51-52). — Fr. *chasse;* — Eng. *blewer;* — Hd. *jagd.*

Sch. 52.

Blakerhandhaaf, vr. nw. — Fr. *menotte, crosse de chasse;* — Eng. *blewerhandle;* — Hd. *jagdheft.*

Blakerpin, vr. nw. — De pin, aan dewelke de blaker eener stoof gehangen wordt. — Fr. *crochet de chasse;* — Eng. *blewerpin;* — Hd. *jagdhaken.*

Blare. — Zie **Bladdering.**

Blauwen, ww. — IJzer blauw maken door het, na het vijlen, eenen zekeren tijd in het smisvuur te houden. - Fr. *bleuir;* — Eng. *to blue;* — Hd. *blau machen.*

Blek. — Zie **Blik.**

Blik, onz. nw. — Zeer dunne vertind ijzeren plaat. Ook *Blek* genoemd. — Fr. *fer blanc;* — Eng. *tin;* — Hd. *weiszblech;* — Deen. *blik;* — Zw. *bleck;* — Russ. *blgacha;* — Pool. *blacha.*

Blikschaar. — Zie **Schaar.**

Bloket, onz. nw. — Een dik stukje ijzer, dat binnen in de slotkas vastzit en evenals de reepen dient om de valsche sleutels te beletten van tot de barbcelen te geraken. Wanneer er een bloket in 't slot is moet de sleutel genoegzaam uitgekorven zijn om, door het bloket, niet tegengehouden te worden (sch. 53). — Fr. *râteau;* — Eng. *block;* — Hd. *rechen.*

Sch. 53.

Blokijzer of **Boutijzer** (sch. 54), onz. nw. — Een strijkijzer, dat hol is om er gloeiende ijzeren blokken of bouten in te steken. — Fr. *carreau;* — Eng. *tailor's goose, ironing block;* — Hd. *bügeleisen.*

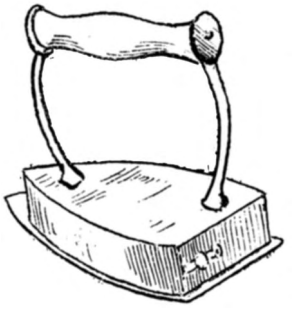

Sch. 54.

Bloktin. — Zie **Tin.**

Bluschtrog. — Zie **Koelbak.**

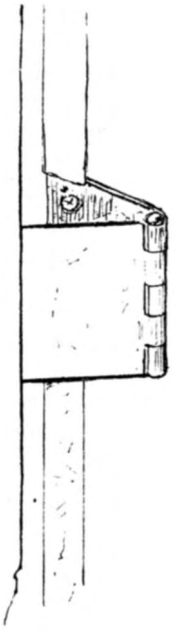

Sch. 55.

Bodem, m. nw. — Volkst. *Boom.* — De grond van eenen kolenbak, emmer, enz.; ook de binnenplaten van de keukenovens (ménagères). In de keukenovens onderscheidt men den bovenbodem, den midden- en den onderbodem. — Fr. *fond;* — Eng. *bottom;* — Hd. *boden.*

Boekscharnier, vr. nw. — Ook *Bokscharnier.* — Eene uitspringende scharnier, die bij het sluiten der deur toeslaat gelijk een boek (sch. 55). — Fr. *charnière saillante;* — Eng. *book-joint;* — Hd. *buchgelenk, buchscharnier.*

Boenijzer. — Zie **Polijststaal.**

Boeshamer. — Zie **Hamer.**

Bokscharnier. — Zie **Boekscharnier.**

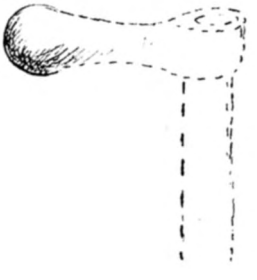

Sch. 56.

Bol, vr. nw. — De afgeronde kop van eenen hamer (sch 56). — Fr. *boule;* — Eng *ball;* — Hd. *kügel*

Bolhamer. — Zie **Hamer.**

Bolpasser. — Zie **Passer.**

Bolstaak, vr. nw. — IJzeren bout met verstaalden ronden kop, waarop men, bij het ophalen, de metalen plaat laat steunen, op dewelke men met den hamer klopt

(sch. 57-58-59). — Fr. *chapeau;* — Eng. *roundstake;* — Hd. *rundstock.* — Scherpe *Bolstaak* = *Kantstaak* (sch. 59bis).

Sch. 57. Sch 58. Sch. 59. Sch. 59bis.

Boogdril, vr. nw. — Of *snaardril, borstdril.* — Een werktuig om, door drukken en draaien, bij middel van eenen boog, gaten te boren. Zie *Drilboog.* Fr. *forêt* ou *mêche à archet;* — Eng. *bow-drill;* — Hd. *wippedrille.*

Boomschaar. — Zie **Schaar.**

Boor. — Zie **Dril.**

Boord, m. nw. — Een boord aanhalen : eenen rand aan eene kraag of buis overslaan. — Fr. *bord;* — Eng. *border, rim, hoop;* — Hd. *rand.*

Bordeerhamer. — Zie **Hamer.**

Boorgat, onz. nw. — Een gat gemaakt bij middel van het boortuig of van de boogdril. — Fr. *forure;* — Eng. *bore;* — Hd. *bohrung.*

Boorpalet. — Zie **Borstplaat.**

Boorsel. — Zie **Drilsel**

Boortuig, onz. nw. — Volkst. *Boormachien.* — Een werktuig met jachtwiel, door eene wrang in

beweging gebracht en waarmede men gaten boort (sch. 60). — Fr. *machine à forer;* — Eng. *boringmachine;* — Hd. *bohrmaschine.*

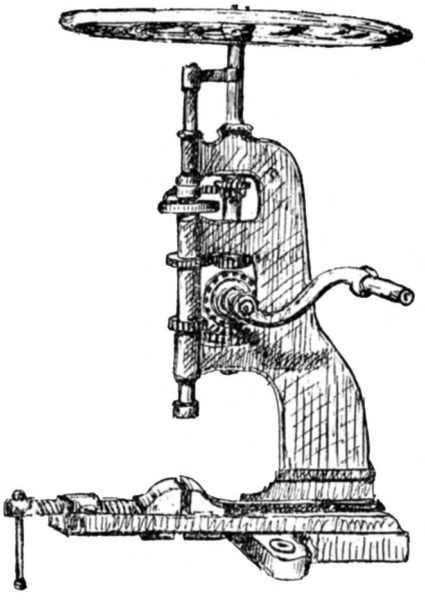

Sch. 60.

Borax, m. nw. — De borax is een soort van zout, door de smeden gebruikt om ijzer of koper te hardsoldeeren. — Fr *borax;* — Eng. *borax;* — Hd. *borax.*

Boren, ww. — Bij middel van het boortuig of van de drilboog een gat maken. Ook *Uitboren.* — Fr. *forer;* — Eng. *to bore;* — Hd. *bohren;* — Deen. *bore;* — Zw. *bora;* — Ang. *borian;* — Sp. *barrenar;* — Lat. *forare;* — Gr. περαν; — Arab. *berren;* — Hebr. *baar.*

Borst. — Zie **Voorplaat.**

Borstdril. — Zie **Boogdril.**

Borstel, m. nw. — De smeden gebruiken verschillige soorten van borstels :

Bestrijkborstel : om de kachels met stovezwart te overdekken.

Vetborstel : waarmede het stovezwart meer ingewreven wordt.

Zwartborstel : waarmede net stovezwart droog gewreven wordt.

Potloodborstel : om glans te geven aan de kachels.

Stalen borstel : om klaar ijzer of koper op te wrijven en te polijssen.

Vernisborstel : om te vernissen. — *Borstel;* — Fr. *brosse;* — Eng. *brush;* — Hd. *bürste.*

Borstlap of *Borstplaat*, *boorpalet*, m. nw. — Eene plaat die tegen de borst gehouden wordt om op de borstdril te drukken (sch. 61). — Fr. *conscience;* — Eng. *breast-plate*; — Hd. *brustplasse.*

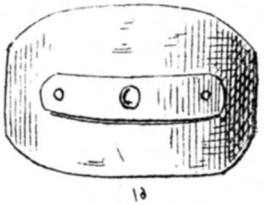

Sch. 61.

Borstplaat. — Zie **Borstlap.**

Boschkolen, vr. nw. — Ook *Houtskolen* genaamd, worden meest gebruikt om soldeerbouten te heeten, koper te vertinnen of te hardsoldeeren. — Fr. *braises, charbons de bois;* — Eng. *woodcoal;* — Hd. *löschkohlen.*

Bot, hoed. — Stomp geslagen : wordt gezeid van beitel, schroefdraaier enz. die moeten herzet of herslepen worden. — Fr. *émoussé;* — Eng. *blunt;* — Hd. *stumpf.*

Sch. 62.

Bout, m. nw. — Er zijn verscheidene soorten van bouten :

Houtbout (sch. 62). — Bout met houtdraad om in het hout vast te draaien. — Fr. *tire fond;* — Eng. *turrle;* — Hd. *scheibenbohrer.*

Moerbout (sch. 63). — Bout met metalen draad en waarop eene moer draait, die den bout aansluit. — Fr. *boulon à écrou;* — Eng. *screw-bolt;* — Hd. *schraubenbolzen.*

Spiebout of *Scheersbout* (sch. 64). — Een bout zonder draad, maar die aangesloten wordt door eene spie of scheers. — Fr. *boulon à clavette;* — Eng. *cotter-pin;* — Hd. *schliessebolzen.*

Sch. 63.

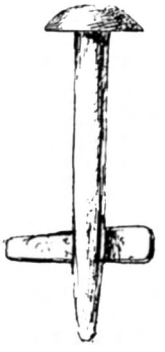

Sch. 64.

Bouteinde, onz. nw. — Kort stuk rond ijzer, in den vorm van eenen bout zonder kop, welks uiteinde geschroefd is en met eene moer voorzien (sch. 65). — Fr. *bout taraudé;* — Eng. *screwed end;* — Hd. *schraubenstengel.*

Sch. 65.

Sch 66.

Bouterolle, vr. nw. — IJzeren staaf met bolpin, waarmede men de metalen plaat op het lood doorzet (sch. 66). Het verschil tusschen de « bouterolle » en de « bolstaak » is :

1° dat de « bouterolle » kleiner is.

2° dat de « bolstaak » vastgeklemd zijnde in de vijlstaak, gebruikt wordt als een aambeeldje of tas, waarop men het metaal laat rusten, wanneer men er op slaat, terwijl men de « bouterolle » boven op het metaal zet en met den hamer op de « bouterolle » slaat. — Fr. *bouterolle;* — Eng. *chape;* — Hd. *rund stampfeisen.*

Boutijzer. — Zie **Blokijzer.**

Bouwwerk, onz. nw. — Men noemt bouwwerk al het zwaar gesmeed ijzerwerk dat men gebruikt

om in te metsen, zooals ankers, trekkers, schouwijzers, enz. — Fr. *ferronnerie de bâtiment;* — Eng. *building ironwork;* — Hd. *bauschmiede.*

Bovenbodem. — Zie **Bodem.**

Bovenplaat, vr. nw. — Men noemt *Bovenplaat* de zware plaat, welke dient voor het bovenste deel van de buis der keukenstoof. — Fr. *taque laminée;* — Eng. *top-plate;* — Hd. *schmiede platte.* Ook de zware gegotene platen der keukenovens. — Fr. *taque fondue;* — Eng. *cast-iron plate;* — Hd. *gegossene platte.*

Braam, m. nw. — De baard van gegoten, gevijld of gekapt metaal. — Fr. *bavure, arête, rebarbe;* — Eng. *barb;* — Hd. *formnath, gusznath.*

Brandels, m. nw. — Ook *Haardijzers* en *Vlamijzers.* — IJzeren of koperen staanders waarop men houtvuur maakt (sch. 67). — Fr. *chenêts, landiers;*

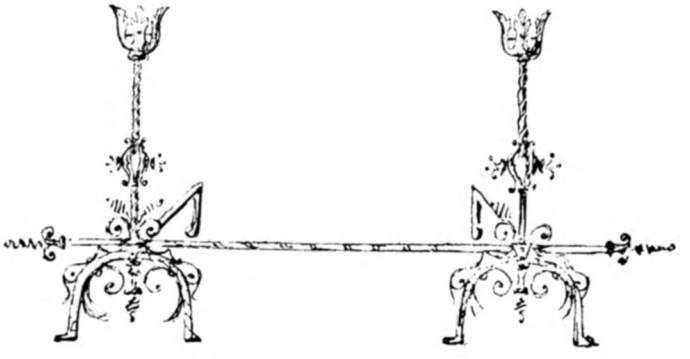

Sch. 67.

— Eng. *andirons, firedogs;* — Hd. *feuerböcke, brandböcke, feuerhunde.*

Brandstof, vr. nw. — Smeêkolen zijn de brandstof door de smeden gebruikt. — Fr. *combustible;* — Eng. *fuel;* — Hd. *brennstoff.*

Braseeren, ww. — Ook *Hardsoldeeren*, d. i. twee stukken ijzer of koper bij middel van borax en koper in het vuur aan malkander soldeeren zóó dat zij maar één uitmaken. — Fr. *braser;* — Eng. *to braze;* — Hd. *löthen.*

Breekbaar, hoed. — Iets dat gemakkelijk kan gebroken worden. Gegoten ijzer is breekbaar. — Fr. *fragile;* — Eng. *breakable;* — Hd. *zerbrechlich.*

Sch. 68.

Breekijzer, onz. nw. — Een lange beitel om gaten in den schouwmuur te kappen ten einde er de stoofbuis in te leiden (sch. 68). — Fr. *ciseau à ébrecher;* — Eng. *hewchisel;* Hd. *spaltmeissel.*

Breken. — Zie **Afbreken.**

Breuk, vr. nw. — Volkst. *braak.* — Eene plek in gesmeed ijzer, waar een borst of krak in is. — Fr. *bris*, *brisure*, *fracture;* — Eng. *break;* — Hd. *brechung.*

Broek, m. nw. — Ook *Band*, *Sluitband*, *Sloof*, beslagring is een ijzeren gesmede band, die een voorwerp : houten blok, schouwpijp, enz. omsluit en met spieën of moeren stevig er aan vast gemaakt wordt

Sch. 69.

Sch. 70.

(sch. 69-70). — Fr. *ceinture* ou *bride;* — Eng. *belt;* — Hd. *eiserne band.*

Een klein platen broeksken of bandeken heet men in 't Fransch *frette;* — Eng. *hoop;* — Hd. *ring.*

Brons, onz. nw. — Eene mengeling van koper, tin en andere metalen. — Fr. *bronze;* — Eng. *bronze;* — Hd. *bronze.*

Bronzen, ww. — Volkst. *Bronzeeren.* — IJzer of koper, bij middel van vernis, aan brons doen gelijken. Vele gegoten versiersels van haardstoven worden gebronsd. — Fr. *bronzer;* — Eng. *to bronze;* — Hd. *bronziren.*

Bronzing, vr. nw. — Volkst. *Bronzeering.* — De daad van het bronzen. — Fr. *bronzage;* — Eng. *bronzing;* — Hd. *das bronziren.*

Broos, hoed. — Zeer breekbaar. — Fr. *très-fragile;* — Eng. *brittle;* — Hd. *sehr gebrechlich.*

Buigijzer, onz. nw. — Volkst. *Centerijzer.* — Afhellend stuk ijzer dat met zijne pin in het ambeeldgat geplaatst wordt, om latten of roeden met den hamer te buigen of te krommen (sch. 71).

Sch. 71.

— Fr. *fer à cintrer, cintre;* — Eng. *arch-iron;* — Hd. *bogeneisen.*

Buigtuig, onz. nw. — Volkst. *Centermachien, Centertuig.* — IJzeren tuig om wielbeslag te buigen

en rond te plooien. — Fr. *machine à cintrer;* — (sch. 72). — Fr. *arch-machine;* — Hd. *wölbmaschine.*

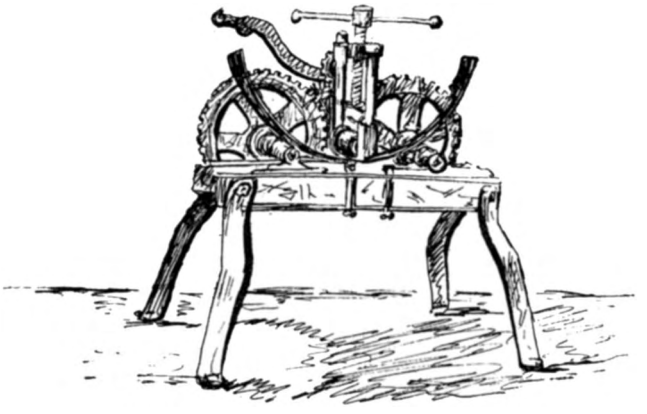

Sch. 72.

Buil, vr. nw. — Eene oneffene plek of verhevenheid in de metalen plaat. — Fr. *bosse;* — Eng. *boss;* — Hd. *beule.*

Buis, vr. nw. — Metalen rookafleider. Er zijn ijzeren, koperen en gegalvaniseerde buizen. Ronde, platte, vierkantige, eivormige of ovale. — Fr. *tuyau;* — Eng, *pipe;* — Hd. *röhre.*

Buisezel. — Zie **Ezel.**

Buissleutel, m. nw. — Of *Stovesleutel* (sch. 74). De buissleutel bestaat uit een binnenblad en eenen

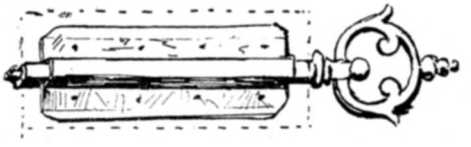

Sch. 73.

gegoten sleutel of buitensleutel, die door buis en blad schuift. — Fr. *clef de poêle;* — Eng. *pipe-key;* — Hd. *röhreschlüssel.*

Buitenrooster, m. nw. — De uitspringende voorrooster van een open vuur (sch. 74). — Fr. *grille extérieure;* — Eng. *outergrate;* — Hd. *aüssere rost.*

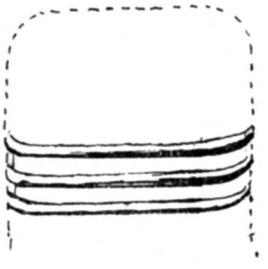

Sch. 74.

Bus, vr. nw. — Wordt gezeid van het deel der vijlstaak waar de schroef in draait (sch. 75). — Fr. *boîte d'étau;* — Eng. *vice-box;* — Hd. *pfanne.*

Centerboor, onz. nw. — Ook *Appelboor* en *Cirkelboor* (Kramers), d. i. een boor met in 't midden eene pin tusschen een scherp lemmerken en een noesch beitelken, dat, in het ronddraaien, het ijzer uitboort. Dient om rondeelen uit te boren (sch. 76). — Fr. *coupe-cercle;* — Eng. *center bit;* — Hd. *centrum bohrer.*

Sch. 75.

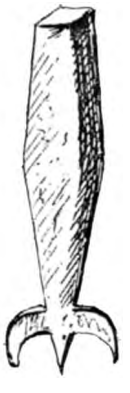

Sch. 76.

Centeren. — Zie **Uitronden.**

Centerijzer. — Zie **Buigijzer.**

Centertuig. — Zie **Buigtuig.**

Cirkelboor. — Zie **Centerboor.**

Cokeplaat. — Zie **Plaatijzer.**

Compositie. — Zie **Stovezwart.**

Dag, m. nw. — Vele deursloten hebben twee schoven: het eene, soms door eene kruk bewogen, dient enkel om de deur toe te houden en wordt

genaamd den « dag » of het « dagslot » (sch. 77). — Fr. *serrure à tour simple;* — Eng. *single-lock.*

Het ander, door eenen sleutel tweemaal bewogen en dienende om allen in- of uitgang te beletten, heet den

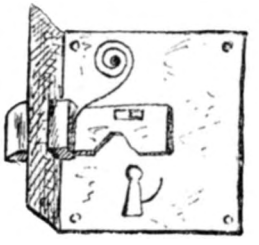

Sch. 77.

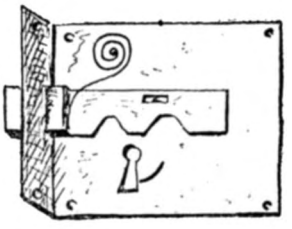

Sch. 78.

« nacht » of het « nachtslot » (Sch. 78). — Fr. *serrure à double tour;* — Eng. *french lock;* — Hd. *französische schloss.*

Dagslot. — Zie **Dag.**

Deksel, onz. nw. — Het gegotene deel eener stoof, welke het gat boven de vuring of het boven-

Sch. 79.

deel der stoof bedekt (sch. 79). — Fr. *couvercle;* — Eng. *lid, cover;* — Hd. *deckel.*

Sch. 81.

Dekseloor, vr. nw. — Volkst. *Stovekrul.* — De ijzeren handhaat van een stovedeksel (sch. 80). — Fr. *menotte de poële;* — Eng. *handcuff;* — Hd. *handschellen.*

Deurknop. — Zie **Deurkruk, Appel.**

Deurkruk, vr. nw. — De appel of het handvast waarmede men een dagslot open draait (sch. 81).

Deurknop : eene deurkruk in den vorm van eenen appel of bol. — Fr. *béquille;* — Eng. *doorhandle;* — Hd. *thürkrücke.*

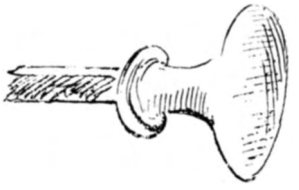

Sch. 81.

Deurveer. — Zie **Veer.**

Dichtmaken, ww. — De voegen van eene buis of ketel dicht stoppen met mastiek. — Fr. *mastiquer, étancher;* — Eng. *to stanch;* — Hd. *stopfen.*

Dikte, vr. nw. — Bijv. : de dikte van een stuk ijzer meten. — Fr. *épaisseur;* — Eng. *thickness;* — Hd. *dicke.*

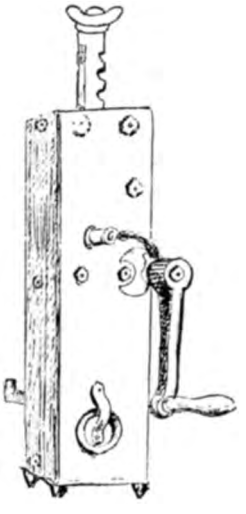

Sch. 82.

Diktepasser — Zie **Passer.**

Dillesoor. — Zie **Kanonboor.**

Dof, hoed. — Glansloos, gepolijst of klaar ijzer, waar de glans van verdwenen is. — Volkst. *mat;* — Fr. *mat;* — Eng. *dim;* — Hd. *matt.*

Dokke. — Zie **Dook.**

Dommekracht, vr. nw. — Ook *Keldervijs, Kremalje, Aardwind, Windas, Kelderwindas, Vijzel, Winde, Kattermalje, Duitsche winde.* — Een tuig bestaande uit een tandwiel met klepper, dat eene tandstang naar boven duwt in eenen houten of ijzeren blok gesloten en door eene wrang in beweging gebracht. Dient om zware lasten op te heffen (sch. 82). — Fr. *cric à vis;*

— Eng. *screw-jack, hand-jack, dumcraft;* — Hd. *schraubenwinde, daumkraft, dumkraft, klauwenwinde.*

Dook, vr. nw. — Ook *Dokke.* Stuk rond plat of vierkantig gesmeed ijzer dat langs onder verdikt, gewrongen of gespleten is en in arduin met lood vastgegoten, of in metswerk met plaaster vastgezet

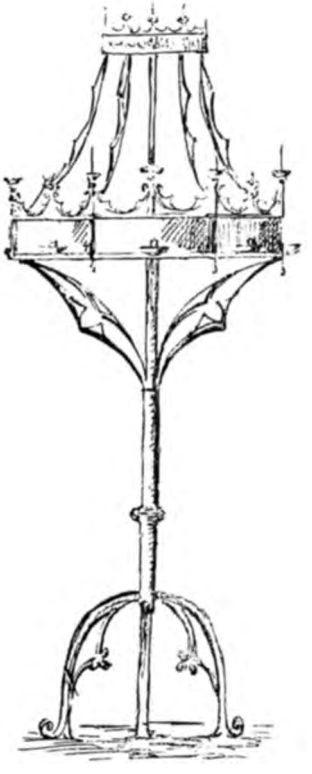

Sch. 86.

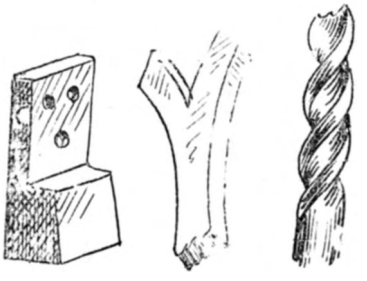

Sch. 83. Sch. 84. Sch. 85.

wordt (sch. 83-84-85). — Fr. *bloc à scellement;* — Eng. *dock;* — Hd. *block.*

Doorboren, ww. — Of *Doordrillen.* Met de dril een gat boren. — Fr. *perforer;* — Eng. *to bore;* — Hd. *durchboren.*

Doordrillen, ww. — Zie Doorboren.

Dooreenstrengelen, ww. — De takjes en blaadjes van gesmeed loofwerk natuurlijk en kunstig dooreenwerken. — Fr. *entrelacer;* — Eng, *to wreath;* — Hd. *durchflechten.*

Doorn, man. nw. — IJzeren of koperen lichtstaan voor bidplaatsen (sch. 86). — Fr. *porte-lumières;*

porte-cierges; — Eng. *light-stand.* — Ook *Lichtstaan, Keersstaan.*

Doorpersen, ww. — Gaten in metaal maken bij middel van een perstuig. — Fr. *perforer;* — Eng. *to perforate;* — Hd. *durchbohren.*

Zekere plaat wordt met de persmachien, tot versiering, op regelmatige wijze, doorperst. Deze plaat wordt genaamd : « doorperste plaat ». — Fr. *tôle perforée;* — Eng. *perforated sheet-iron;* — Hd. *durchbohrte eisenblech.*

Doorroesten, ww. — Fr. *se rouiller entièrement;* — Eng. *to rust entirely;* — Hd. *dürchrosten.*

Doorslag, m. nw. — Volkst. *deurslag,* ook *drevel, pons, drijfijzer.* — Werktuig waarmede een metalen plaat doorgeslagen wordt. — Fr. *chassepointe, poinçon ;* — Eng. *punch, puncheon, brad-punch;* — Hd. *durchschlag, nagelverzinker.*

Er zijn ronde, drijkantige, vierkantige, misplatte,

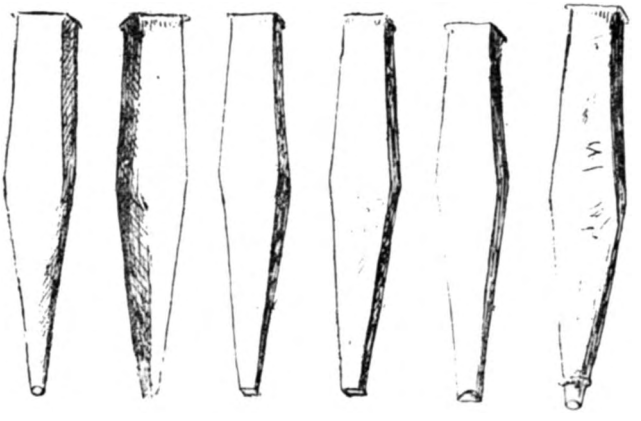

Sch. 87. Sch. 88. Sch. 89. Sch. 90. Sch. 91. Sch. 92.

halfronde doorslagen (sch. 87-88-89-90-91).

— *met gemoet* (sch. 92). — Fr. *poinçon à arrêt;*

— Eng. *stoppunchcon;* — Hd. *durchschlag mit einen querstifte*.

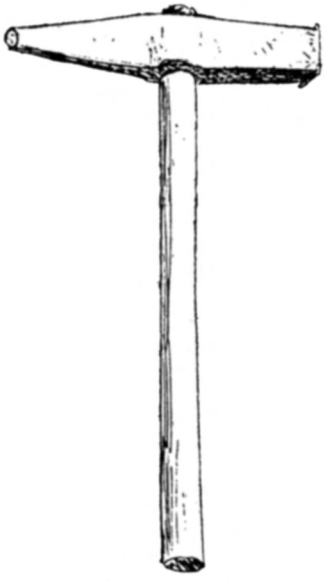

Sch. 93.

Smisdoorslag of *Stokdoorslag :* Doorslag op eenen stok om ijzer warm door te slaan (sch. 93).

Doorsneêpasser. — Zie **Passer.**

Doorvijlen, ww. — Een stuk ijzer met de vijl in verscheidene stukken verdeelen. — Fr. *couper à la lime;* — Eng. *to file through;* — Hd. *durchveilen.*

Doorzagen, ww. — Met de metaalzaag verdeelen. — Fr. *couper à la scie;* — Eng. *to saw through;* — Hd. *durchsägen.*

Doorzetten, ww. — Verdiepen of uithollen met den hamer. — Fr. *emboutir.* — Zie **Ombuigen.**

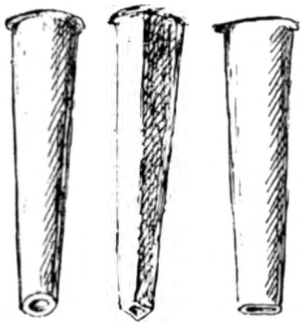

Sch. 94. Sch. 95. Sch. 96.

Dopper, m. nw. — Ook *Toetser.* — Holle doorslag, dient om regelmatige kopkens aan de klinknagels te slaan (sch. 94-95-96). Er zijn halfronde, vierkantige, scherpronde, eivormige doppers. — Fr. *poinçon creux;* — Eng. *hollow puncheon;* — Hd. *glätteisen.*

Draad, m. nw. — Rond ijzer in stangen wordt draad genoemd. — Fr. *fer rond;* — Eng. *round iron;* — Hd. *rund eisen.* — Men gebruikt ook het woord « draad » in plaats van « ijzerdraad ». — Fr. *fil de fer;* — Eng. *wire;* — Hd. *eisendraht.* — Men noemt ook nog draad, het onderste deel van de vijs, waarop de moer gedraaid wordt. Zie **Schroefdraad.**

Draagbaar. — Zie **Berrie.**

Draaibank, vr. nw. — Een tuig waarop men

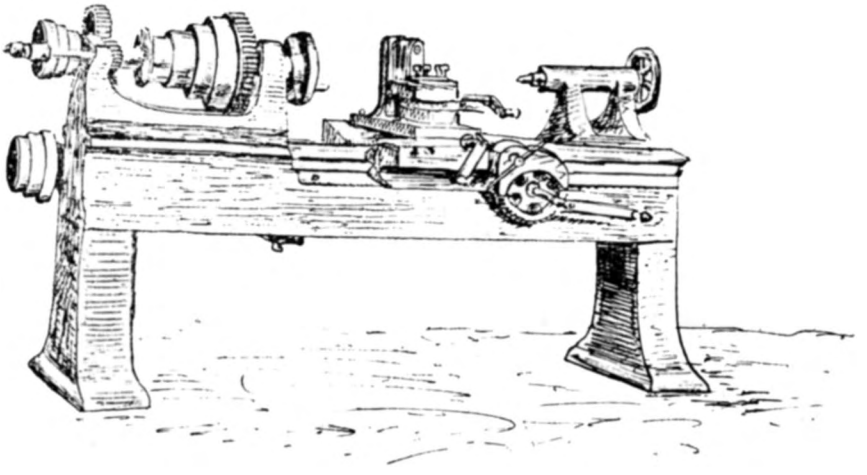

Sch. 97.

ijzer draait (sch. 97). — Fr. *tour;* — Eng. *lathe;* — Hd. *drehbank.*

Draaihaak, m. nw. — Stalen haak met lange houten handhaaf om op de draaibank metaal af te

Sch. 97bis

draaien. — Fr. *burin;* — Eng. *turning graver;* — Hd. *drehstichel* (sch. 97bis).

Draailing, m. en onz. (D. B.). — Ook *Wervel.* — Een ijzeren plaatje dat op een nagel zit en draaien kan. — Fr. *tourniquet;* — Eng. *turn-stile;* — Hd. *wirbel.*

Draailing of *Draaisel*, onz. — Kleine ijzeren krullen welke, bij het bewerken op den draaibank, van het ijzer vallen. — Fr. *tournure, copeaux de tour, alésure, buchis;* — Eng. *turnings, chips;* — Hd. *drehspäne.*

Sch. 98.

Draaimassche. — Zie **Draaispank.**

Draainagel, m. nw. — Omgekrulde nagel of haak die op zichzelven rond-draait in hout of ijzer, waarin hij vastzit met eenen kop of appel (sch. 98). — Fr. *émérillon;* — Eng. *merlin;* — Hd. *schmerl, lerchenfalke.*

Draaisel. — Zie **Draailing.**

Draaisleutel. — Zie **Moersleutel.**

Draaispank, vr. nw. — IJzeren schakel, waarin een draainagel zit (sch. 99). Ook *Draai-massche* genaamd.

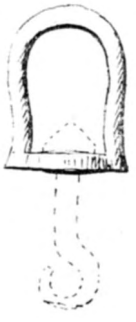

Sch. 99.

Draaispil, vr. nw. — IJzeren staaf, waarop een wiel draait : de draaispil van het boortuig. — Fr. *axe, tourillon;* — Eng. *spindle;* — Hd. *achse.*

Draaitrap, m. nw. — Ook *Wentel-trap.* — Thans worden veel draaitrappen in gesmeed of gegoten ijzer gemaakt. — Fr. *escalier tournant, escalier à vis,* of *à hélice;* — Eng. *winding-stairs.*

Draaiveer. — Zie **Veer.**

Drevel. — Zie *Doorslag.*

Driepikkel, m. nw. — IJzeren staan met drie voeten, waarop men lange stukken ijzer laat rusten om ze te bewerken. Ook *Staanijzer* (sch. 100). — Fr. *trépied;* — Eng. *tripod stand;* — Hd. *stativ.*

Sch. 100.

Drijfhamer. — Zie **Hamer.**

Drijfijzer. — Zie *Doorslag.*

Drijfwerk, onz. nw. — Bloemen of versiersels die in plaatijzer of andere metalen plaat, met den hamer en stompe beitels bewerkt zijn. — Fr. *repoussage, repoussé;* — Eng. *raised work;* — Hd. *treibwerk.*

Drijven, ww. — Drijfwerk verrichten. — Fr. *repousser;* Eng. *to raise, to chase;* Hd. *treiben, ponziren.*

Drijver, m. nw. — Werkman die drijfwerk verricht. — Fr. *repousseur;* — Eng. *raiser;* — Hd. *treiber.*

Dril, vr. nw. — Stalen priem om gaten in metaal te boren (sch. 101). — Fr. *Forêt;* — Eng. *borer;* — Hd. *bohrer.*

Sch. 101

Drilboog, vr. nw. — Boog waarmede men de drilklos in beweging zet om met de borstdril gaten te boren (sch. 102). — Fr. *archet;* — Eng. *drill-bow;* — Hd. *drehbogen.*

Sch. 102

Drilklos, vr. nw. — Eene houten of ijzeren rol waarin, langs onder, eene dril past en met alboven eene spil, waarop men drukt met de borstplaat (sch. 103). Ook *Klos* genaamd. — Fr. *boîte à forêt, bobine;* — Eng. *drill-box; drill-stock;* — Hd. *bohrrolle.*

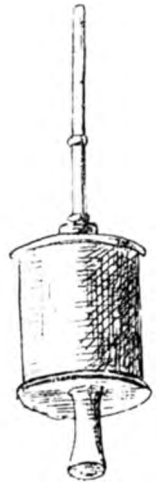

Sch. 103

Drilkoord, vr. nw. — Ook *Driltouw, Pees.* — Bijzonder kloeke soort koorden om te drillen. — Fr. *corde à archet;* — Eng. *bow-string;* — Hd. *darmsaite.*

Drilkraam, onz. nw. — Het volledig getuig om met de borstdril te boren : de drilklos, borstplaat, dril en drilboog. — Fr. *trousse de forêt à bobine;* — Eng. *dril-box's set;* — Hd. *rollenbohrersatz.*

Drillen, ww. — Gaten boren met de dril. — Fr. *forer;* — Eng. *to drill;* — Hd. *drillen;* — Zw. *drilla;* — Deen. *drille;* — Ang. *thirlian;* — Ital. *trivellare.*

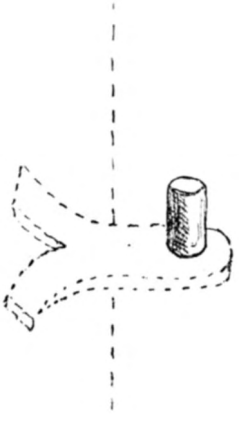

Sch. 104.

Drilsel, onz. nw. — Ook *Boorsel.* — Kleine deeltjes metaal welke aan het stuk ontnomen worden door het boren van een gat. — Fr. *alésure;* Eng. *borings;* — Hd. *bohrmehl.*

Driltouw. — Zie **Drilkoord.**

Duim, m. nw. — Ook *Harre* of *Gardet.* — De pin van den duimhaak op welken de gang draait (sch. 104). — Fr. *broche;* — Eng. *peg, spindle;* — Hd. *dorn.*

Duimhaak, m. nw. — Ook *Duimijzer, Ganghaak, Gardelhaak* of *Gondshaak* genaamd. — Een ijzeren haak in rechthoek, waarvan het eene einde in den muur gemetst of op hout gevezen wordt en het andere eene pin uitmaakt waar een deurhengsel op draait (sch. 105). In sommige streken noemt men enkel « *duimhaak* » deze, die in den muur *gemetseld* wordt, terwijl deze, op hout gevezen, « *gondshaak* » genaamd wordt. — Fr. *gond;* — Eng. *hingchook;* — Hd. *thüranger.*

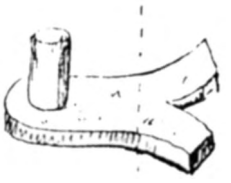

Sch. 105.

Duimijzer. — Zie **Duimhaak.**

Duimlecht, vr. nw. — Ook *Gondslecht.* — Een hengsel of scharnier die aan het einde kokerwijs omgekruld is, om op eene harre of eenen duimhaak te draaien (sch. 106). — Fr. *Penture à gond;* — Eng. *hinge;* — Hd. *angelband.*

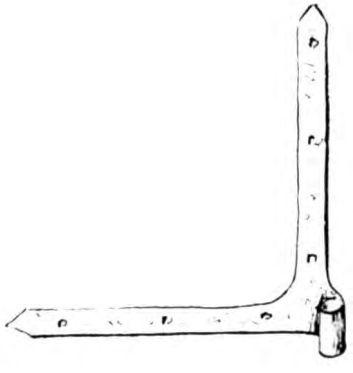

Sch. 106.

Duimoog, vr. nw. — IJzeren barreel met oog, waarin de duim vastzit (sch. 107). — Fr. *linteau;* — Eng. *lintel;* — Hd. *thürsturz.*

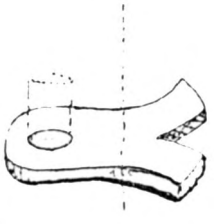

Sch. 107.

Duitsche winde. — Zie **Dommekracht.**

Duivelken, onz. nw. — Klein gegoten kachelken (sch. 108). — Fr. *petit diable, diablotin;* — Eng. *little devil;* — Hd. *teufelchen.*

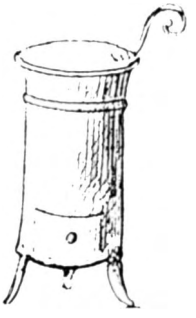

Sch. 108.

Sch. 109.

Duwer, m. nw. — Volkst. *Duiger.* — De ijzeren haak van een klinkslot, waar men op duwt om de klink op te heffen (sch. 109). — Ook *Lippe.* — Fr. *clinche;* — Eng. *latch-leaver;* — Hd. *drücker.* — Ook *Duwer,* zie **Pomparm.**

Duwiere. — Zie **Blaasgat.**

Dwarsijzer, onz. nw. — Eene ijzeren roede of lat, welke dwars onder of tusschen een voorwerp gehecht wordt om het vaster te maken. — Fr. *traverse;* — Eng. *cross-beam* of *cross-piece;* — Hd. *dwarsbalken.*

Eest, m. nw. — De haard der smis. — Fr. *foyer de forge;* — Eng. *forgehearth;* — Hd. *schmiedeherd.*

Eins. — Zie **IJns.**

Einsoog. — Zie **IJnsoor.**

Einsoor. — Zie **IJnsoor.**

(St) Eligius, eigen nw. — Volkst. *St Elooi.* — Beschermheilige der smeden en metaalbewerkers. — Fr. *St Eloi.*

Elleboog, vr. nw. — Stuk buis in den vorm van een elleboog. — Fr. *coude;* — Eng. *elbow;* — Hd. *elbogen;* — Ang. *elboga;* — Deen. *albue;* — IJsl.

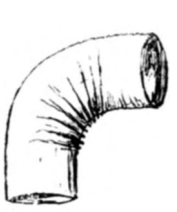

Sch. 109bis.

Sch. 110.

olenboge. — *Ronde haak elleboog* (sch. 109[bis]). — *Schuinsche ronde haak elleboog* (sch. 110). — *Gewone*

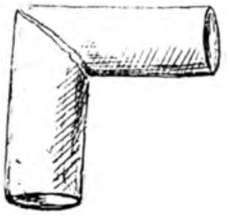

Sch. 111.

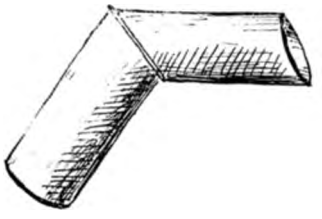

Sch. 112.

haak elleboog (sch. 111). — Ook *Zwee elleboog.* — *Gewone buitenhaak elleboog* (sch. 112).

Emeridoek, onz. nw. — Ook *IJzerdoek.* — Nederl. *Smergeldoek.* — Doek met ijzervijlsel beplakt, dat dient om metaal op te wrijven. — Is kloeker dan emeripapier. — Fr. *toile émerisée;* — Eng. *emericloth;* Hd. *schmirgeltuch.*

Emeripapier, onz. nw. — Ook *Schuurpapier* of *IJzerpapier;* dient om metaal op te wrijven; d. i. papier met ijzervijlsel beplakt. — Fr. *émeril;* — Eng. *emeripaper;* — Hd. *schmirgelpapier.*

Engelsche sleutel. — Zie **Moersleutel.**

Evenredigheidspasser. — Zie **Passer.**

Ezel, m. nw. — IJzeren balk die, in eene kram geschoven, op de werkbank rust en waar het plaatijzer op bewerkt wordt.

Platte ezel (sch. 113).

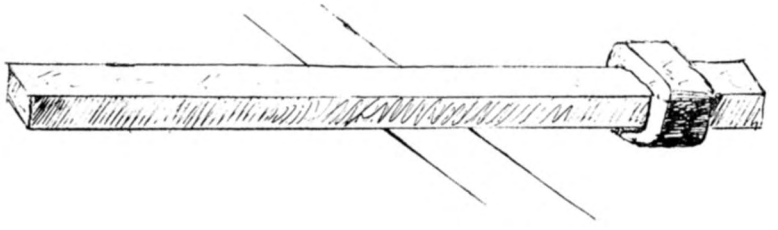

Sch. 113.

Ronde ezel (sch. 114).

Sch. 114.

Halfronde ezel (sch. 115).

Sch. 115.

Vierkante ezel (sch. 116).

Sch. 116.

Buisezel of *Pijpenhout* (sch. 117). Ook *Rondbalk.*

Sch. 117.

Ezelin, vr. nw. — Dubbele ezel, dien men gebruikt in de vijlstaak gespannen (sch. 118).

Sch. 118.

Fijn, bijwoord. — Schoon, zuiver. Dit stuk is fijn afgewerkt. — Fr. *fini;* — Eng. *achieved*; — Hd. *volendet.*

Flokkezwart, onz. nw. — Fijn zwart poeder dat, gemengeld met terpentijn, gebruikt wordt om de stoven te zwarten. — Ook *Beenderzwart, Spaansch zwart, Zwartsel.* — Fr. *noir de fumée.*

Forceeren. — Zie **Openbreken.**

Fornoois, onz. nw. — Gemetste of gegotene vuring met hout of kolen. — Ook *Forneis, Fornuis.* — Fr. *fourneau.*

Fout. — Zie **Gebrek.**

Frène kolen. — Zie **Grijze kolen.**

Fries, vr. nw. — Een gebloemde of versierde band, in plaat, rond eene kolombuis. — Fr. *frise;* — Eng. *frize;* — Hd. *fries.*

Frikkelen, ww. — Ook *Uitfrikkelen.* — Met eene halfronde of ronde vijl eene groef boogvormig uithollen. — Fr. *Evider;* — Eng. *to groove;* Hd. *nuthen.*

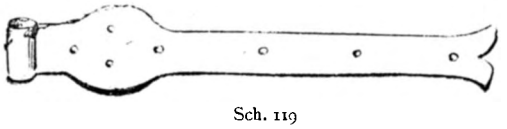

Sch. 119

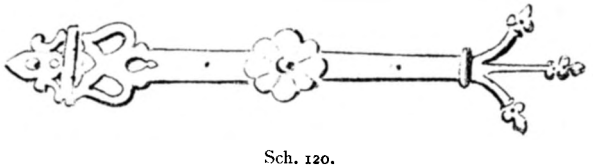

Sch. 120.

Gang, vr. nw. — Hengsel, lecht (sch. 119-120)

van eene deur. — Fr. *penture;* — Eng. *hinge;* — Hd. *thürband.*

Ganghaak. — Zie **Duimhaak.**

Gardel. — Zie **Duim.**

Gardelhaak. — Zie **Duimhaak.**

Gasstoof, vr. nw. — Eene vuring, die geen hout noch kolen, maar gaz verbrandt, — Fr. *poële à gaz;* — Eng. *gas-stove;* — Hd. *gasoven.*

Gebiek, onz. nw. — Eene slechte plaats in een gegoten of gesmeed stuk. — Volks. *fout.* — Fr. *défaut;* — Eng. *defect;* — Hd. *gebrechen.*

Gebuild, hoed. — Waar builen in zijn. — Fr. *bosselé;* — Eng. *embossed;* — Hd. *bossirt.*

Gedreven, hoed., of **gehamerd.** — Met den hamer bewerkte metalen plaat. — Fr. *relevé, repoussé;* — Eng. *hammered.*

Gegoten, hoed. — Gegoten ijzer, gegoten koper. — Fr. *coulé, fondu;* — Eng. *cast;* — Hd. *gegossen.*

Sch. 121.

Gehamerd. — Zie **Gedreven.**

Geheimslot. — Zie **Slot.**

Gek. — Zie **Vinkevanger** en **Wachter.**

Gekoord, hoed. — Eene metalen staaf of stuk plaat in den vorm van eene koord gevijld, gedraaid of geslagen. — Fr. *cordé;* — Eng. *twisted;* — Hd. *gedreht.*

Gemoet, onz. nw. De plaats waar eene metalen staaf verdikt om tegen een ander stuk gespannen te worden (sch. 121). — Ook *Aanzetsel.*

— Fr. *renflement, embase;* — Eng. *swell;* — Hd. *schweifung.*

Gepereld, hoed. — Men gebruikt thans veel geperelde lijsten in koper voor haardstoven. — Fr. *perlé;* — Eng. *pearled;* — Hd. *perlformig.*

Geperst, hoed. — Metalen staaf of plaat waarin, met een perstuig, versierselen gemaakt zijn. — Fr. *estampé;* — Eng. *stamped;* — Hd. *gestämpt.*

Geraamte, onz. nw. — IJzeren gestel, dienende om de verschillige deelen van het metsel- of timmerwerk eens gebouws samen te houden en te sterken. — Fr. *armature en fer;* — Eng. *iron frame;* — Hd. *eisenbeschlag.*

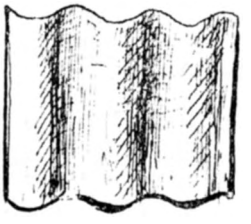

Sch. 122.

Gerebd, hoed. (sch. 122). — In rebben gevijld of geslagen. — Ook *Geribd.* — Fr. *cannelé;* — Eng. *fluted;* — Hd. *cannelirt.*

Gereedschap. — Zie **Alaam.**

Geschaafd, hoed. — Met de machien geëffend. — Fr. *raboté;* — Eng. *planed;* — Hg. *abgehobelnt.*

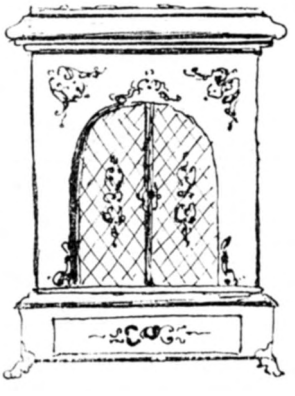

Sch. 123.

Gesloten, hoed. — Gesloten vuur, in tegenoverstelling van open vuur; eene stoof waarvan de vuring niet zichtbaar is (sch. 123). — Fr. *fermé;* — Eng. *closed;* — Hd. *geschlossen.*

Gesofreind, hoed. — Waar een sofrein aan gekapt, gevijld, geslagen of geboord is. — Fr. *fraisé, chanfreiné;* — Eng. *chamfered;* — Hd. *abgeschrägt.*

Getrokken, hoed. — Getrokken ijzer : de ijzeren staven en buizen zonder naad worden getrokken. — Fr. *étiré;* — Eng. *drawn out;* — Hd. *gewalzt.*

Geul(e), vr. nw. — Eene groef in het ijzer gevijld of gekapt of geslagen. — Fr. *cannelure, rainure;* — Eng. *channel, channeling;* — Hd. *falz.*

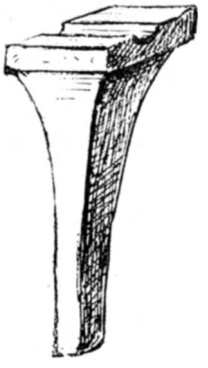

Sch. 124.

Geulhamer. — Zie **Hamer.**

Geulmoer. — Zie **Moer.**

Geulstaak, vr. nw. — Een staak in ijzer, met eene groef of geul ingevijld en waarop men de metalen plaat legt om er geulen in te slaan (sch. 124). — Fr. *étampe à gorge;* — Eng. *groove stake;* — Hd. *kehlstock.*

Geultang. — Zie **Tang.**

Geut(e), vr. nw. — Ook *Goote.* — Versch gegoten ijzer. — Fr. *fonte;* — Eng. *cast-iron;* — Hd. *gusseisen.*

Geuteling, onz. nw. — Volkst. *Goteling.* — Oude gebroken stukken van gietijzer. — Fr. *mitraille;* — Eng. *old cast-iron;* — Hd. *alte gusseisen.*

Geuze, vr. nw. — Nieuw ijzer dat dient om, samen met ander ijzer gemengeld, geut te maken. — Fr. *fer crû;* — Eng. *pig-iron;* — Hd. *roheisen.*

Gevelspil, vr. nw. — Versierde ijzeren spil welke

men boven op eenen gevel plaatst (sch. 125). — Fr. *flêche;* — Eng. *spike;* — H. *giebelspiesse.*

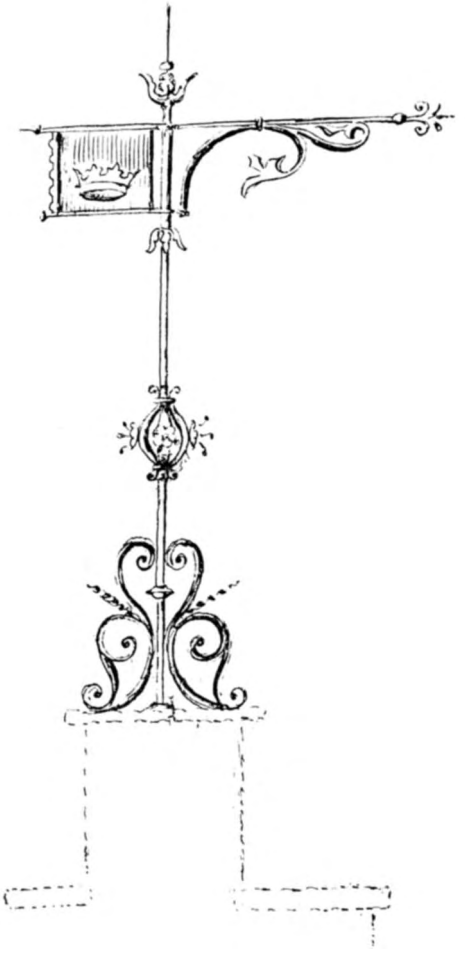

Sch. 125.

Sch. 126.

Sch. 127.

Gewrongen, hoed. — Gesmeed vierkant (sch. 126) of misplat ijzer (sch. 127) die omgeplooid is. — Fr. *tordu;* — Eng. *wringed;* — Hd. *gedreht.*

Gezaagd, hoed. — Voor veel prachtstoven worden versiersels gebruikt in uitgezaagde koperen plaat. — Fr. *découpé;* — Eng. *pinked;* — Hd. *ausgeschnitten.*

Gieter, m. n. — Die ijzer, staal of koper giet. — Wordt meest gebruikt in plaats van ijzergieter. — Fr. *fondeur;* — Eng. *founder;* — Hd. *giesser.*

Gieterij, vr. nw. — De werkplaats van den gieter. — Fr *fonderie;* — Eng. *foundery; foundry;* — Hd. *giesserei.*

Gietijzer, onz. nw. of **Geutijzer**. — Gegoten ijzer. — Fr. *fonte;* — Eng. *cast-iron;* — Hd. *gusseisen.*

Glanskolen. — Zie **Grijze kolen.**

Glaspapier, onz. nw. of **Zandpapier**. — Papier met glaspoeder en zand belijmd en dienende om plaatijzer op te wrijven. — Fr. *papier verré;* — Eng. *sandpaper, glass-paper;* — Hd. *sandpapier.*

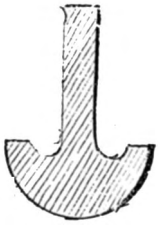

Sch 128

Sch. 129

Glassponde, vr. nw. — Ook *Kleinhout, Kassijnijzer, Raamijzer* of *Serijzer* genaamd (doorsneden : sch 128-129). — IJzeren barreel, waar de ruiten in vastgemaakt worden. — Fr. *fer à vitre;* — Eng. *glass-iron;* — Hd. *glaseisen.*

Gloeibak, m. nw. — IJzeren bak of doos in welke men iets gloeit op het vuur om het te verzachten. — Fr. *four à recuire;* — Eng. *reheating box;* — Hd. *schweissofen.*

Gloeien, ww. — IJzer heeten of warm maken om

het te smeden. — Fr. *chauffer;* — Eng. *toheat;* — Hd. *heizen.*

Gondshaak. — Zie **Duimhaak.**

Gondslecht. — Zie **Duimlecht.**

Goote. — Zie **Geute.**

Gordijnroede, vr. nw. — IJzeren roede waarover eene gordijn schuift (sch. 130). — Fr. *tringle;* — Eng.

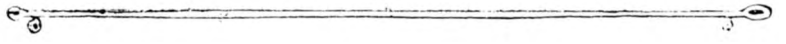

Sch. 130.

curtain-rod; — Hd. *vorhangstange.* — Met trompet (sch. 131). — Fr. *tringle à trompette, à retour.*

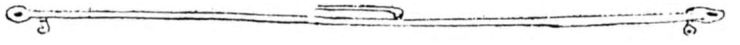

Sch. 131.

Gorgesleutel. — Zie **Ankersleutel.**

Gorgeslot. — Zie **Ankerslot.**

Goteling. — Zie **Geuteling.**

Grauwpoeder, onz. nw. — Ook *Tegelpoeder.* — Afslijtsel van oventegels; dient om klaar ijzer op te wrijven. — Fr. *poudre grise;* — Eng. *gray-powder;* — Hd. *graupuder.*

Greisteen, m. nw. — Grauwachtige steen gebruikt om ijzer klaar te schuren. — Fr. *grès;* — Eng. *grindstone;* — Hd. *sandstein.*

Grendel, m. nw. — Een ijzeren staaf of barreel die door krammen schuift en dien men op eene deur of poort vasthecht om deze te sluiten. — Ook *Schutter*

(sch. 132). — Fr. *verrou;* — Eng. *bolt;* — Hd. *riegel.*

Grendelen, ww. — Met eenen grendel sluiten. — Fr. *verrouiller;* — Eng. *to bolt;* — Hd. *zuriegeln.* — Ook *Schutteren.*

Grendelgemoet. — Zie **Houvast.**

Grendelkram, vr. nw. — Ook *Grendeloog* of *Schuifkram.* (sch. 133). — Eene kram of oog waarin

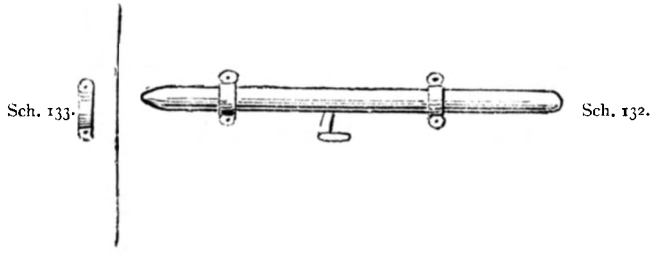

een grendel of schuif sliert. — Fr. *agrafe de verrou, picolet;* — Eng. *bolt-clasp;* — Hd. *riegelhaken.*

Grendeloog. — Zie **Grendelkram.**

Grendelslot. — Zie **Slot.**

Grendelveer, vr. nw. — Ook *Schuifveer.* — Kleine veer, tusschen het plaatje en de schuif of grendel geplaatst om deze in staat te houden. — Fr. *paillet;* — Eng. *spangle, bolt-spring;* — Hd. *riegelfeder.*

Grijze kolen, vr. nw. — Volkst. *Frène kolen.* — In Nederland *Glanskolen.* — Magere kolen die gebruikt worden voor vulkachels, omdat ze min rook geven en langer branden dan vette kolen. — Fr. *anthracite;* — Eng. *blind-coal;* — Hd. *glanzkohle.*

Grof, hoed. — Grof werk : onverzorgd of zwaar werk. — Fr. *grossier;* — Eng. *rude, coarse, rough;* — Hd. *grob.*

Gros, onz. nw. — Eenen pak, 12 dozijnen vijzen behelzende, wordt een gros genaamd. — Fr. *grosse;* — Eng. *gross;* — Hd. *gross.*

Grove vijl. — Zie **Vijl.**

Sch. 134.

Grui, onz. nw., zonder meervoud. — Volkst. *Gruutjes* (sch. 134). — Nagelkens met platte kopkens — Fr. *semence.*

Haak, m. nw. — Eene ijzeren pin, in rechthoek geplooid, om iets aan te hangen (sch. 135) of vast te klampen. — Fr. *crochet;* — Eng. *hook;* — Hd. *haken;* — Deen. *hage;* — Ang. *hok;* — Neders. *hake;* — Norm. en Pikard. *acq;* — Boh. en Pool. *hak;* — Hebr. *hakeh.* (W.) —

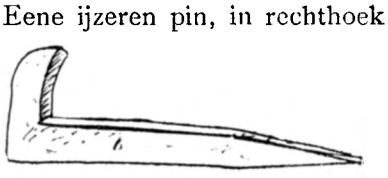

Sch. 135.

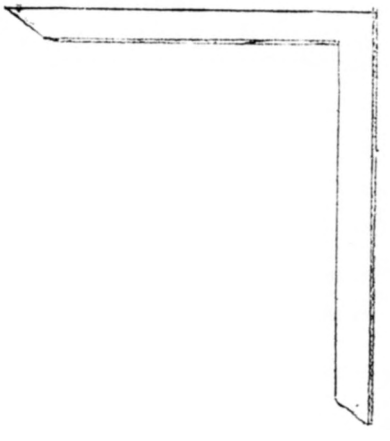

Sch. 136.

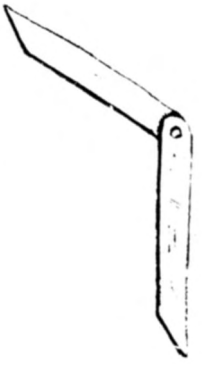

Sch. 136bis.

Wordt ook gebruikt in den zin van *Winkelhaak* (sch. 136). — Fr. *équerre;* — Eng. *square;* — Hd. *winkelhaken, winkelband.* — *Logenzwee, valsche winkelhaak* (sch. 136bis) : Fr. *fausse équerre.*

Klare haken zijn geperste en wit gewrevene haakjes, welke men in den ijzerhandel vindt (sch. 137). — In Noord-Nederland zegt men *geschuurde* of *wit geschuurde haken*. — Fr *crochets polis*.

Sch. 137.

Slothaken zijn gesmede ijzeren haken om een slot te openen waarvan men den sleutel niet heeft (sch. 138). — Fr. *crochets;* — Eng, *false-kays;* — Hd. *nachschlüssel.*

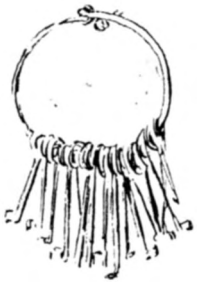

Sch. 138.

Haaklede, vr. nw. — Ook *Haakleê*. — Hangsel, gang (sch. 139). — Fr. *penture;* — Eng. *hinge;* — Hd. *angelhaak*.

Haaktang. — Zie **Tang.**

Haal. — Zie **Hangel.**

Haard, m. nw. — Ook *Heerd*. — De plaats der schouw waar het vuur in gemaakt wordt. — Fr. *âtre;* — Eng. *heard;* — Hd. *feuerherd.*

Haardplaat, vr. nw. — Eene plaat, gewoonlijk in gegoten ijzer, dienende om den achtermuur der schouwen, waar men houtvuur in brandt, te beschutten. — Ook *Vuurijzer* en *Vuurplaat*. — Fr. *contre-cœur;* — Eng. *hearthplate;* — Hd. *herdplatte*.

Sch. 139.

Haardstelsel, onz. nw. — Het gezamenlijke der tuigen noodig om een vuur in brand te houden : koolschup, tang, pook, enz. (sch. 140). — Fr. *garniture de feu;* — Eng. *fireside sets, fire-irons;* — Hd. *feuerstelle.*

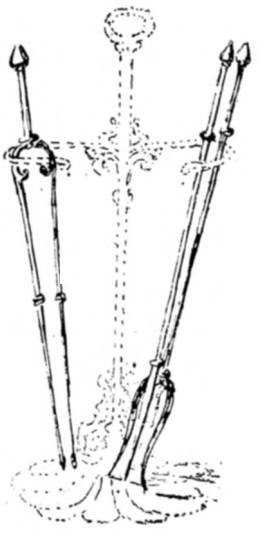

Sch. 140.

Haardstoof, vr. nw. — Eene ingemaakte stoof, waarvan de voorplaat juist de opening der schouw aanvult (sch. 141). — Fr. *foyer;* — Eng. *heardstove;* — Hd. *herd-ofen.*

Haardijzers. — Zie **Brandels.**

Halaam. — Zie **Alaam.**

Halaamzak. — Zie **Alaamzak.**

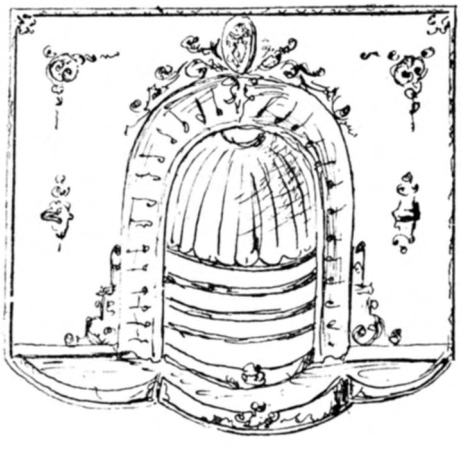

Sch. 141.

Halfronde vijl. — Zie **Vijl.**

Halfrondijzer. — Zie **IJzer.**

Hals, m. nw. — Ronde platen band, waarop de pot van de keukenstoof draagt en vastzit. — Fr. *gorge.*

Knorhals, Fr. *gorge à grande moulure* (sch. 142).
Baguethals, Fr. *gorge à baguette* (sch. 143).

Sch. 142.

Sch. 143.

Sch. 144.

Platte hals, Fr. *gorge simple* (sch. 144).
Zwarte hals, Fr. *gorge noire.*
Witte hals, Fr. *gorge polie.*
Koperen hals, Fr. *gorge en cuivre.*

Halszeel, onz. nw. — *Hangzeel, schouderband.* Volkst. *Handzeel.* — Een kloeke platte band in koordwerk of in leder, door de werklieden gebruikt om, bij het dragen der berrie, den last op schouders en handen te verdeelen (sch. 145). — Fr. *bretelle, sangle;* — Eng. *neck-strap;* — Hd. *halzband.*

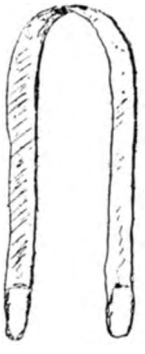

Sch. 145.

Hamer, m. nw. — Het bijzonderste stuk alaam van den smid. Dient om ijzer op alle manieren te bewerken. — Fr. *marteau;* — Eng. *hammer;* — Hd. *hammer.*

Er zijn talrijke soorten van hamers; de meest gebruikte zijn de volgende :

Bankhamer of *Handhamer*, gewone hamer van middelmatige zwaarte. — Fr. *marteau d'établi;* —

Eng. *benchhammer;* — Hd. *bankhammer* (sch. 146).

Boeshamer, dubbele bolhamer (sch. 147).

Sch. 146.

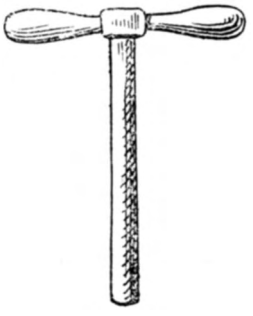

Sch. 147.

Sch. 148.

Bolhamer, hamer met bolvormigen kop (sch. 148). — Fr. *marteau à boule;* — Eng. *chasinghammer;* — Hd. *knopfhammer*.

Sch. 149.

Sch. 150.

Bordeerhamer, soort van lichte *Bankhamer* (sch. 149). — Fr. *marteau à border;* — Eng. *borderhammer;* — Hd. *bordirhammer*.

Geulhamer, Volkst. *Baguethamer* en *Kreushamer*. Zware pinhamer om geulen te slaan (sch. 150).

Hoefhamer, ook *Beslaghamer*. Door de hoefsmeden gebruikt om peerden te beslaan (sch. 151). — Fr. *brochoir;* — Eng. *claw-hammer;* — Hd. *spalt-hammer*, *klaue-hammer*.

Sch. 151.

Sch. 152.

Houten hamer, om plaatijzer om te plooien en plat te slaan (sch. 152). — Fr. *maillet;* — Eng. *mallet;* — Hd. *hölzerne hammer*.

Houwhamer, om ovensteenen uit te kappen en te passen (sch. 153). — Fr. *marteau à épisser;* — Eng. *splicinghammer;* — Hd. *splisshammer.*

Sch. 153.

Sch. 154.

Klinkhamer of *Vernijdhamer*, Volks. *Riveerhamer*, om klinknagels vast te slaan sch. 154). — Fr. *rivoir;* — Eng. *rivetinghammer;* — Hd. *niethammer.*

Pinhamer, om ijzer te rekken, of door te zetten (sch. 155).

Hamerken, kleine hamer om licht werk te ver-

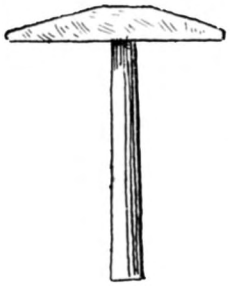

Sch. 155.

Sch. 156.

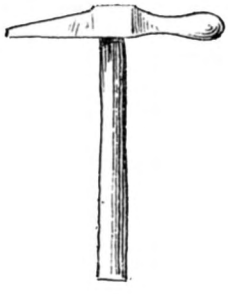

Sch. 157.

richten (sch. 156). — Fr. *martinet*, *martelet;* — Eng. *small hammer;* — Hd. *hammerchen.*

Sch. 158.

Drijfhamer, om drijfwerk te verrichten (sch. 157). — Fr. *marteau à emboutir;* — Eng. *chasing-hammer;* — Hd. *treibhammer.*

Planeerhamer, *Strekhamer*, of *Afslechthamer*. platte hamer om ijzer te strekken (sch. 158). — Fr. *marteau à planer;* — Eng. *plane-hamer;* — Hd. *planirhammer.*

Smeedhamer of *Smeêhamer*, om ijzer warm te verwerken (sch. 159). — Fr. *marteau de forgeron;* — Eng. *smiths' hammer;* — Hd. *schmiedehammer.*

Sch. 159.

Voorhamer, tweehandige hamer om ijzer warm te bewerken (sch. 160). — Fr. *marteau à devant;* — Eng. *striker's hammer, sledge-hammer;* — Hd. *zuschlaghammer* of *vorschlaghamer.*

Stoomhamer, zware hamer door den stoom in beweging gebracht om zware stukken te smeden. — Fr. *marteau pilon.*

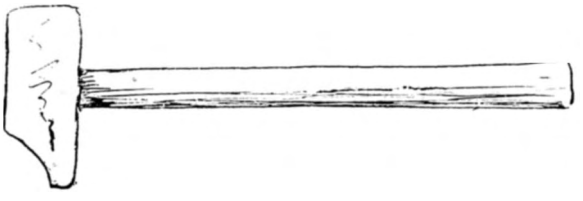

Sch. 160.

Zijhamer. — Fr. *marteau de traverse;* — Eng. *side-hammer* (sch. 160bis.

Sch. 160 bis.

Zethamer. — Zie *Sas.*

Hamerbaar, hoed. — Ook *Smeedbaar.* — Fr. *malléable;* — Eng. *malleable;* — Hd. *hämmerbar.*

Hameren, ww. — Met den hamer slaan. — Fr. *marteler;* — Eng. *hammer;* — Hd. *hämmern.*

Hamerken. — Zie **Hamer.**

Hamerkop, m. nw. — Het zwaarste gedeelte van den hamer van het vlak tot de oog (sch. 161). — Fr. *tête de marteau;* — Eng. *hammerhead;* — Hd. *hammerkopf.*

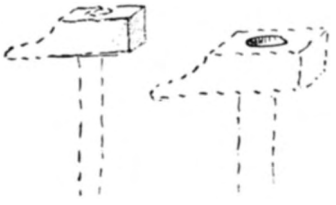

Sch. 161. Sch. 162.

Hameroog, vr. nw. — De opening in den hamer waar de hamersteert in vastzit (sch. 162). — Fr. *emmanchure;* — Eng. *hammer eye;* — Hd. *hammerloch.*

Hamerpin, vr. nw. — Het scherp afloopend gedeelte van den hamer (sch. 163). — Fr. *panne de marteau;* — Eng. *hammerpin;* — Hd. *hammerpinne.*

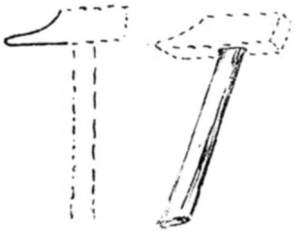

Sch. 163. Sch. 164.

Hamersteert, m. nw. — Ook *Hamersteel, Steel.* — Houten handvast waar de hamer op zit (sch. 164). — Fr. *manche;* — Eng. *handle;* — Hd. *hammerstiel.*

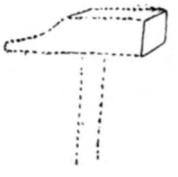

Sch. 165.

Hamervlak, onz. nw. — Volkst. *Hamerbol.* — De verstaalde kant van den hamerkop (sch. 165). — Fr. *table;* — Eng. *face;* — Hd. *bahn.*

Handboom, m. nw. — Kloeke ijzeren staaf waarmede men zware gewichten opheft (sch. 166). Ook *Hefboom* genaamd.

Sch. 166.

— Fr. *levier;* — Eng. *lever, beam;* — Hd. *hebel, hebebaum.*

Handhaaf, vr. nw. — Ook *Handvatsel*, *Hecht*. Houten steert of steel dien men op de vijl, den schroef-

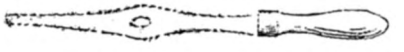

Sch. 167.

draaier, enz. steekt om deze te hanteeren (sch. 167). — Fr. *manche;* — Eng. *haft;* — Hd. *stiel*.

Handhamer. — Zie **Hamer**.

Handschaar. — Zie **Schaar**.

Handtas. — Zie **Tas**.

Handvatsel. — Zie **Handhaaf**.

Handvijs, vr. nw. — Kleine ijzeren schroeftang in den vorm van eene kleine vijlstaak, gebruikt om iets in de hand vast te houden (sch. 168). — Fr. *étau à main;* — Eng. *hand-screw;* — Hd. *hand-schraübe*.

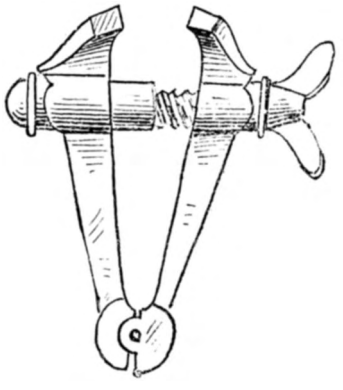

Sch. 168.

Handzeel. — Zie **Halszeel**.

Hanger, m. nw. — Een stelsel in gesmeed of gegoten ijzer dat in den muur vastgemetseld of vastgevezen wordt en dient om het een of ander voorwerp, zooals eene lamp, eenen luchter of een uithangbord, aan te hangen (sch. 169). — Fr. *potence;* — Eng. *hang-rod*, — Hd. *träger*.

Hangel, m. nw. — *Haal, hengel, hangelhaak.* — Getand hangijzer bij houtvuur in den schoorsteen

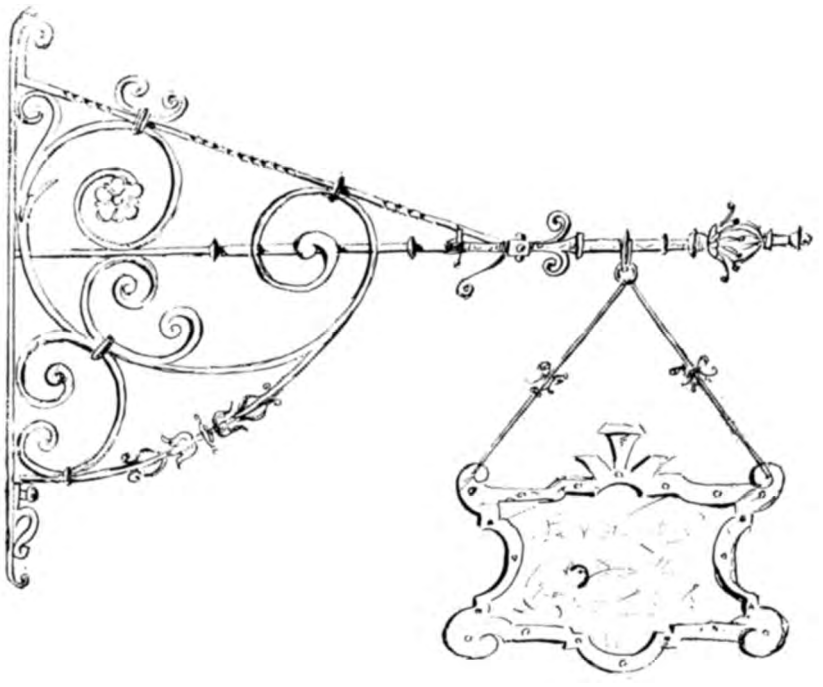

Sch. 169.

gebruikt om ketels aan te hangen (sch. 170). — Fr. *crémaillère;* — Eng. *pot-hanger;* — Hd. *kesselhaken.*

Hangelboom, m. nw. — IJzeren staaf, die waterpas in de schouw vastligt en waaraan de hangel hangt (sch. 171). — Fr. *traverse de crémaillère;* — Hd. *hakeneisen;* — Eng. *hanger-rod.*

Hangelhaak. — Zie **Hangel.**

Hangelijzer, onz. nw. — Halfrond steunijzer welk aan den hangel gehaakt wordt (sch. 172). — Fr.

chambrière; — Hd. *haken runde;* — Eng. *hanger stand.*

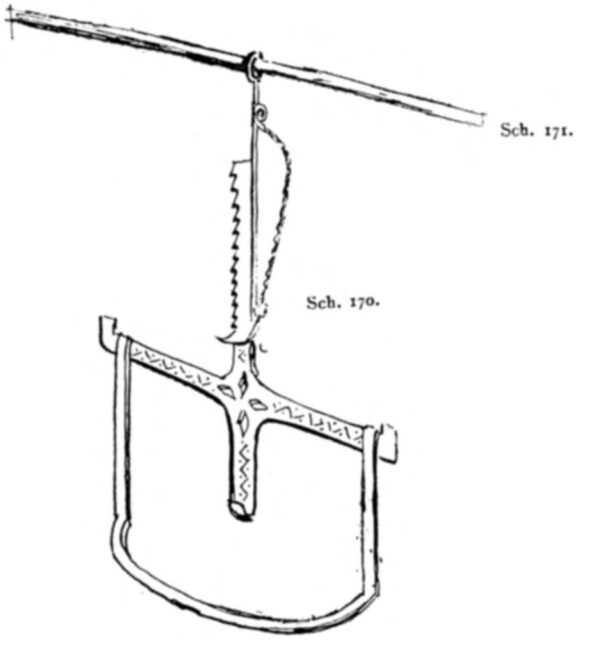

Sch. 172.

Hangsel. — Zie **Haaklede.**

Hangslot. — Zie **Slot.**

Hangzeel. — Zie **Halszeel.**

Harden. — Zie **Betemperen.**

Hardsoldeeren. — Zie **Braseeren.**

Harre. — Zie **Duim.**

Harpuis. — Zie **Herpeus.**

Hecht. — Zie **Handhaaf.**

Heeten. — Zie **Gloeien.**

Hefboom. Zie **Handboom.**

Hekken, onz. nw. — IJzeren doorzichtige deur, poort of afsluiting (sch. 173). — Fr. *grille*, — Eng. *grate;* — Hd. *rost.*

Helpen, ww. — Een slot helpen : een slot

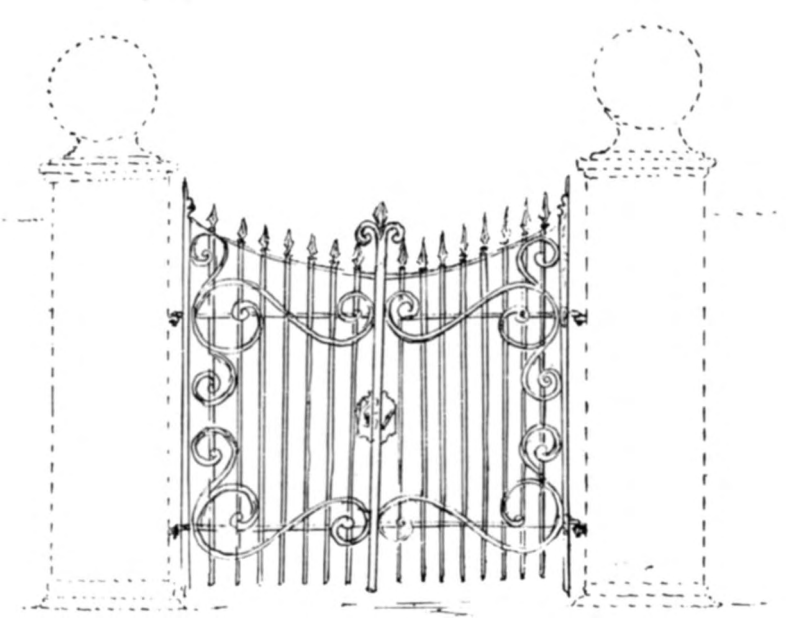

Sch. 173.

herstellen. — Fr. *arranger*, *réparer;* — Eng. *to mend*, — Hd. *herstellen.*

Hengel. — Zie **Hangel.**

Hengsel. — Zie **Gang, Haaklede.**

Herpeus, volks. voor *Harpuis*, onz. nw. — Ook *Spieglas,* Volks. voor *Spiegelhars.* — Wordt in fijn poeder gestampt en dient om koper te vertinnen. — Fr. *colophane;* — Eng. *colophony;* — Hd. *kolophonium.*

Herstelbaar, hoed. — Die nog kan hersteld

worden. — Fr. *réparable;* — Eng. *repairable;* — Hd. *erzetslich.*

Herstellen, ww. — Volks. *Vermaken.* — Iets dat gebroken is weder goed maken : een slot herstellen. — Fr. *réparer;* — Eng. *to repair, to mend;* — Hd. *herstellen.*

Herstelling, vr. nw. — De daad van iets, dat gebroken is, weder goed te maken. — Fr. *réparation;* — Eng. *mending;* — Hd. *ersetzung.*

Hitte, vr. nw. — Verwarming van het ijzer. Er zijn verschillige graden van hitte :

Donkerroode hitte. — Fr. *chaude rougie;* — Eng. *red heat;* — Hd. *rothe hitze.*

Kersroode of *Kriekroode hitte.* — Fr. *chaude cerise;* — Eng. *cherry red heat,* — Hd. *roth glühhitze.*

Witte hitte. — Fr. *chaude blanche;* — Eng. *white heat;* — Hd. *weisse hitze.*

Laschhitte. — Fr. *chaude suante;* — Eng. *welding* of *sparkling heat;* — Hd. *schweisshitze.*

Smelthitte. — Fr. *chaude fondante;* — Eng. *melting heat;* — Hd. *smelzhitse.*

Hoefhamer. — Zie **Hamer.**

Hoefijzer, onz. nw. — Het ijzer dat aan de voeten van het peerd geslagen wordt. Ook *Peerdijzer.* — Fr. *fer à cheval;* — Eng. *horse shoe;* — Hd. *hufeisen.*

Hoefsmid, m. nw. — Volks. *Peerdesmid.* — Smid die de peerden beslaat. — Fr. *maréchal ferrant;* — Eng. *farrier, shoeing smith;* — Hd. *hufschmied, beschlagschmied.*

Hoeftang. — Zie **Tang.**

Holstempel. — Zie **Stamper.**

Houtbout. — Zie **Bout.**

Houten hamer. — Zie **Hamer.**

Houtplaat. — Zie **Plaatijzer.**

Houtvast, onz. nw. — Een scherp stuk ijzer met platten voorkant, dat in den muur geslagen wordt en dient om iets op te houden (sch. 174). — Fr. *patte, fenton, clou à patte;* — Eng. *wood-clasp, claspnail;* — Hd. *holzklammer, schindelnagel.*

Sch. 174.

Houtvijl. — Zie **Vijl.**

Houtvijs. — Zie **Vijs.**

Houvast, onz. nw. — Haak of uitsteeksel aan eenen grendel of schuif om hunne bewegingen te beperken (sch. 174bis). Ook *Grendelgemoet, Stuit.* — Fr. *arrêt;* — Eng. *stap.*

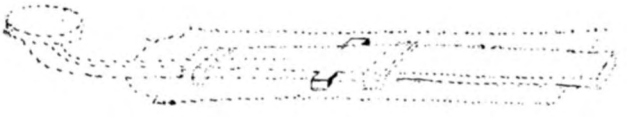

Sch. 174bis.

Houwhamer. — Zie **Hamer.**

Hulle. — Zie **Pan.**

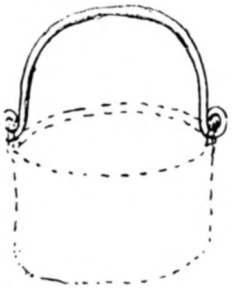

Sch. 175.

IJns, vr. nw. — Ook *inze, ijnze, eins, einze, heinze, heynse, heize, eis*, Nederl. *Hengsel.* — IJzeren omgebogen handvast voor ketels, emmers, koolbakken, enz. (sch. 175). — Fr. *anse;* — Eng. *handle;* — Hd. *henkel.*

IJnsoog. — Zie **IJnsoor.**

IJnsoor, vr. nw. — Ook *ijnsoog*, *einsoog*, *einsoor*. De oog waarin de ijns gehaakt wordt (sch. 176). — Fr. *oreillon;* — Eng. *handle-eye;* — Hd. *henkel-ohr.*

Sch. 176.

IJzer, vr. nw. — Gemeen metaal gebruikt voor alle werk. — Fr. *fer;* — Eng. *iron;* — Hd. *eisen;* — Zweed. *jern;* — Deen. *jern;* — Wallis. *hajarn;* — Ierl. *jarann;* — Sp. *hierro;* — Ang. *isen*, *isern;* Neders. *isen*, *isern;* — Lat. *ferrum.* — Van daar : rond ijzer, vierkant-, misplat-, T-, zwee-, baguet-, serre-, kassijn-, band-, plaat-, la-, dubbel T-, L-ijzer, winkel-, hoek-, haak-, staaf-, hoef-, Zweedsch ijzer.

IJzerbeslag, onz. nw. — Ook *IJzering.* — IJzerwerk welk op een ander voorwerp gehecht is. — Fr. *ferrure;* — Eng. *iron-work;* — Hd. *eisenbeschläge.*

IJzerdoek. — Zie **Emeridoek.**

IJzerdraad, m. nw. — Draad in ijzer. — Fr. *fil de fer;* — Eng. *wire;* — Hd. *eisendraht.*

IJzeren, ww. — Met ijzer bekleeden. Ook een peerd beslaan. — Fr. *ferrer;* — Eng. *to bind with iron*, *to shoe* (*a horse*); — Hd. *beschlagen.*

IJzererts, onz. nw. — Fr. *minerai de fer;* — Eng. *native-iron;* — Hd. *gediegene eisen.*

IJzering. — Zie **IJzerbeslag.**

IJzerhandelaar, m. nw. — Die in alle slag van ijzer handel drijft.

IJzerkoopman. — Fr. *marchand de fer;* — Eng. *ironmonger;* — Hd. *eisenhändler.*

IJzermaal, onz. nw. — *IJzerroest.* — Fr. *rouille;* — Eng. *rust;* — Hd. *eisenrost.*

IJzermastiek, onz. nw. — Soort van ciment om stoofbuizen en ander ijzerwerk dicht te maken. — Fr. *mastic de fer;* — Eng. *black putty, iron-putty;* — Hd. *eisenmastix.*

IJzerpapier. — Zie **Emeripapier.**

IJzersintels, vr. nw. — Volks. *Zinders.* — Overblijfsels van verbrand ijzer, welke zich vormen in het smisvuur. Ook *metaalschuim.* — Fr. *scories, frittes;* — Eng. *dross;* — Hd. *eisenschlake.*

IJzersperken, vr. nw. — Ook *IJzervonken.* — Vonken die uit het ijzer springen wanneer dit laatste tot de smelthitte gegloeid is. — Fr. *étincelles;* — Eng. *sparkles;* — Hd. *funken.*

IJzervonken. — Zie **IJzersperken.**

IJzerwerk, onz. nw. — Alle voorwerpen uit ijzer verveerdigd — Fr. *ferronnerie;* — Eng. *ironwork;* — Hd. *eisenarbeit.*

IJzerwinkel, m. nw. — Winkel waar men ijzerwaren verkoopt. — Fr. *quincaillerie;* — Eng. *ironmongery, hardwareshop;* — Hd. *eisenmagasin, eisenkram.*

IJzerzaag. — Zie **Metaalzaag.**

Indompelen, ww. — Een stuk ijzer in het water doppen om af te koelen. — Fr. *immerger;* — Eng. *to immerge;* — Hd. *undertauchen.*

Indrijven, ww. — Inslaan. Eenen haak in eenen muur drijven. — Fr. *enfoncer;* — Eng. *to drive in;* — Hd. *einstossen, einschlagen.*

Ineten of **Invreten.** — Sterk water bijt of eet in het ijzer. — Fr. *ronger, mordre;* — Eng. *to bite in;* — Hd. *infressen.*

Inhalen, ww. — Inhameren, met den hamer vernauwen. — Fr. *retreindre;* — Eng. *to straiten;* — Hd. *hohl aushämmern.*

Inluiken, ww. — Eenen rechtschen en eenen linkschen weerboord over malkander slaan en zoo de buis sluiten. — Fr. *sertir;* — Eng. *to set;* — Hd. *fassen.* In de Volkst. *Klissen* genaamd.

Insassen, ww. Met eene sas doorzetten. — Fr. *enchasser;* — Eng. *to enchase;* — Hd. *einfassen.*

Insmeeren. — Zie **Invetten.**

Insnede, vr. nw. — Eene kerf met de vijl of met de zaag gemaakt. — Fr. *entaille, encoche;* — Eng. *notch, slash;* — Hd. *kerbe.*

Instampen, ww. — Met eene stampe inslaan. Kleine bloemen of blaadjes in metalen plaat worden ingestampt. — Fr. *estamper;* — Eng. *to stamp;* — Hd. *stämpen.*

Intanden, ww. — Eenen tand aanzetten. Een tandwiel, dat beschadigd is, moet ingetand worden. — Fr. *endenter;* — Eng. *to indent;* — Hd. *abzahnen.*

Invetten, ww. — Ook *Insmeeren.* Met olie of was bestrijken om van het roesten te bevrijden. — Fr. *engraisser;* — Eng. *to grease, to oil;* — Hd. *einfetten.*

Invreten. — Zie **Ineten.**

Inzetten, ww. — Eene kram, duimhaak, enz., met plaaster, lood of ciment vastzetten. Ook *Inzetten*:

met den hamer of de sas een stuk metaal op eene gegevene plaats indiepen. — Fr. *encastrer;* — Eng. *to set in;* — Hd. *fasten.*

Ivoorzwart. — Wordt met terpentijn gemengd om stoven aan te zwarten. — Fr. *noir d'ivoire;* — Eng. *ivoryblack;* — Hd. *elfenbeinschwarz.*

Jacht, m. nw. — Volk. *Blaker,* zie dit woord. Plaatijzeren of gegoten vuringdekker voor open vuren. — Fr. *chasse;* — Eng. *blewer;* — Hd. *jagd.*

Jachtwiel, onz. nw. — Groot wiel dat het boortuig of andere machienen in gang houdt. — Fr. *volant;* — Eng. *fly-wheel;* — Hd. *schwungrad.*

Juistheidpasser. — Zie **Passer.**

Kachel, vr. nw. — In Vlaanderen meer *stoof* of *stove* genaamd. Een ijzeren verwarmingstoestel om hout of kolen in te branden; wordt gezeid van gesloten vuren in het algemeen, maar in 't bijzonder van gewone gegoten kolomstoven. — Fr. *poële;* — Eng. *stove;* — Hd. *ofen.* Vandaar :

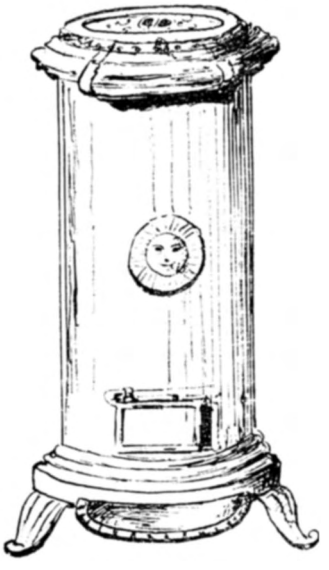

Sch. 177.

Vulkachel of *Vulstoof.* Eene kachel die, opgevuld met kolen, dan een zeker getal uren blijft branden (sch. 177). — Fr. *calorifère à feu continu.*

Kolomkachel, gegoten of geslagen gesloten vuur.

De geslagene kolomkachels, worden in de volkstaal « peterstaal » of « piédestal » genaamd (sch. 178). — Fr. *poële colonne, calorifère, piédestal.*

Sch. 178.

Kaliber. — Zie **Maatstaf.**

Kalkoenendraad, m. nw. — IJzeren of koperen draad gewoonlijk 5 of 6 mm. dik en op gansch de lengte beschroefd, dient om kalkoentjes er af te maken. — Fr. *fil taraudé;* — Eng. *screw-wire;* — Hd. *schraubendraht.*

Kalkoentjes, onz. nw. — Kleine vijzen zonder kop en aan den top verdund om in versierselen vast te klinken (sch. 179). — Fr. *vis à rivet;* — Eng. *pin-screws;* — Hd. *nietschrauben.*

Sch. 179.

Kanonboor, vr. nw. — Eene dril om een geboord of geslagen gat te zuiveren of wat wijder te maken (sch. 180). — Volks. *Dillesoor;* - Fr. *allésoir;* — Eng. *boring-bar;* — Hd. *bohrspindle, bohrstange.*

Sch. 180.

Kantbeitel. — Zie **Beitel.**

Kantstaak. — Zie **Bolstaak.**

Kantzweè. — Zie **Zweè.**

Kap, vr. nw. — De kap van den smisschoorsteen. — Fr. *hotte;* — Eng. *chimney-hood;* — Hd. *rauchvang.*

Kapbeitel. — Zie **Beitel.**

Kapitelstok, m. nw. — De sleutel van de vijlstaak (sch. 180bis). — Fr. *clef d'étau, manivelle;* — Eng. *vice-spanner, vice-key;* — Hd. *schraubenschlüssel.*

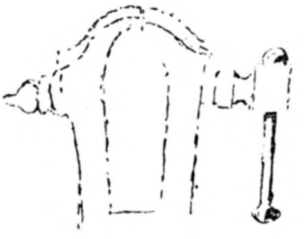

Sch. 180.bis

Ook de kleine ijzeren roede aan het uiteinde van eene keten om deze vast te leggen.

Kappen, ww. — Eene metalen plaat of staaf met beitel en hamer afkorten of eenen zekeren vorm geven. — Fr. *couper;* — Eng. *to cut;* — Hd. *schneiden.*

Karreel. — Zie **Vijl.**

Kassijnijzer. — Zie **Glassponde.**

Katrol, vr. nw. — Eene ijzeren of houten rol met geul, in welke eene keten of koord loopt, waarmede men iets oplicht (sch. 181). — Fr. *poulie;* — Eng. *pullie;* — Hd. *rolle.*

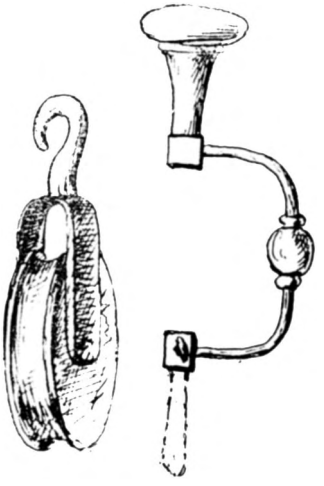

Sch. 181. Sch. 182.

Kattermalje. — Zie **Dommekracht.**

Keere, vr. nw. — Ook *Sofreinkeere.* Eene soort van boor om de bramen van de pasgeboorde gaten af te draaien (sch. 182). — Fr. *vilebrequin;* — Eng. *wimble, brace;* — Hd. *windelbohrer, bohrwinde.*

Keersstaan. — Zie **Doorn.**

Kelderslot. — Zie **Slot.**

Keldervijs. — Zie **Dommekracht.**

Kelderwindas. — Zie **Dommekracht.**

Kerf. — Zie **Insnede.**

Kerfsleutel, m. nw. — Een sleutel waar insneden in gevijld zijn om over de reepen of de bloketten van het slot te kunnen schuiven. — (sch. 183). — Fr. *clef à rouet;* — Eng. *kerf-key;* — Hd. *schnitt-schlüssel.*

Sch. 183.

Sch. 184.

Keten, vr. nw. — Eene koord van ijzeren schakels (sch. 184). — Fr. *chaîne;* — Eng. *chain;* — Hd. *kette.*

Keukenkomfoor, onz. nw. — Ingemetste vierkantige gegoten pot met rooster waarop men eten gereed maakt of warm houdt (sch. 185). — Fr *réchaud de cuisine;* — Eng. *kitchen fire-pot;* — Hd. *wärmofen, kochofen, kochfeuer.*

Kistlecht, vr. nw. — Ook *Kofferlecht.* — Eene

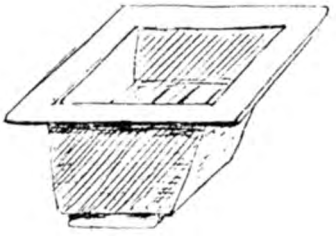

Sch 185.

Sch. 186.

scharnier of gang van eene kist (sch. 186). — Fr.

charnière de coffre; — Eng. *trunkhinge;* — Hd. *kofferscharnier.*

Klaarvijlen, ww. — Met de vijl bewerken tot het klaar komt. Ook *Witvijlen.* — Fr. *blanchir à la lime;* — Eng. *to file;* — Hd. *feilen, abfeilen.*

Klamp, m. nw. — Eene soort van kram (sch. 186bis). die met bouten of vijzen vastgezet wordt. — Fr. *crampon, menotte;* — Eng. *clammer.*

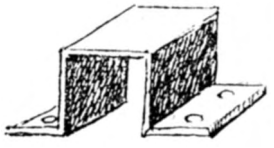

Sch. 186bis.

Klauwijzer, onz. nw. — Kleine vierkante ezel met een verhoog of tafel aan het uiteinde en die in de vijlstaak gespannen wordt Het dient om plaatijzer over te slaan en om de klinknagels achter eenen boord vast te kunnen slaan. Vandaar : Hoog en plat klauwijzer (sch. 187-188).

Sch. 187.

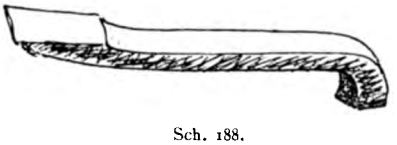

Sch. 188.

Kleinhout. — Zie **Glassponde.**

Klemhaak. — Zie **Spanvijs.**

Klepper, m. nw. — De hamer van eene slagbel (sch. 189). — Fr. *battant;* — Eng. *clapper;* — Hd. *klöppel, schwingel.*

Ook de haak die een tandwiel

Sch. 189.

belet weder te draaien (sch. 190). Ook *Radhouder.* — Fr. *cliquet, levier à rochet;* — Eng. *catch, rachet-lever;* — Hd. *sperrkegel, sperrklinke.*

Sch. 190.

Klepwiel onz. nw. — Een wiel der boormachien, dat dient om de boor of dril neder te duwen. — Fr. *roue à rochet;* — Eng. *ratchet wheel;* — Hd. *sper-rad.*

Klingvijs. — Zie **Vijs.**

Klink, vr. nw. — De stang van een klinkslot, welke bij het openen door den duiger opgeheven wordt. — Fr. *loquet;* — Eng. *latch;* — Hd. *klinke* (sch. 191).

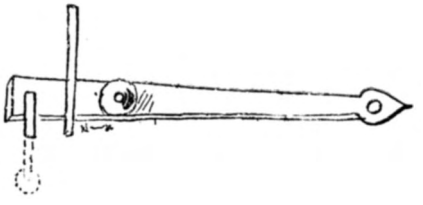

Sch. 191.

Klinkhaak, m. nw. — IJzeren haak waar de klink van eene deur in valt (sch. 192-192bis). — Ook *Oplooper.* — Fr. *mentonnet, sautillon.*

Sch. 192.

Klinkhamer. — Zie **Hamer.**

Klinknagel. — Zie **Nijdnagel.**

Klinkslot. — Zie **Slot.**

Klissen. — Zie **Inluiken.**

Klokspijs. — Zie **Belmetaal**

Klos. — Zie **Drilklos.**

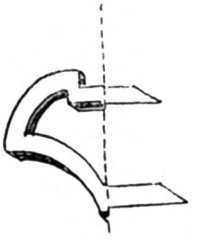

Sch. 192bis.

Klouwiere, vr. nw. — Stuk ijzer met ronde en vierkante gaten, waarin men de pinnen der nagels steekt om er eenen kop

aan te slaan (sch. 193). — Fr. *clouvière;* — Eng.

Sch. 193.

nail-bore; — Hd. *nageleisen.*

Knoptang. — Zie **Tang.**

Knorhals. — Zie **Hals.**

Koebeitel. — Zie **Beitel.**

Koelbak, m. nw. — De waterbak der smis. — Ook *Bluschtrog.* — Fr. *réservoir, auge;* — Eng. *water-trough;* — Hd. *löschtrog.*

Koevoet. — Zie **Tas.**

Koevoetolie. — Zie **Olie.**

Kofferlecht. — Zie **Kistlecht.**

Kofferslot. — Zie **Slot.**

Koker, m. nw. — Een rond buisken, dat in den muur vastzit en waar de ijzerdraad van de bel doorheen loopt. — Fr. *douille;* — Eng. *socket;* — Hd. *dille, hölse.*

Kolen, vr. nw. — Brandbare delfstof.

Smederskolen, Smeêkolen of *Smiskolen :* gebruikt in de smis om ijzer te verwerken. — Fr. *charbons de forge;* — Eng. *caking-coal, smithy-coal, forge-coal;* — Hd. *backkohle, schmiedekohle.*

Houtskolen of *Boschkolen,* gebruikt om koper te hardsoldeeren en om te vertinnen. — Fr. *charbons de bois;* — Eng. *wood-coal;* — Hd. *holzkohle.*

Kolombuis, vr. nw. — Eene stoofbuis in den vorm van eene kolom (sch 194). — Fr. *tuyau colonne;* — Eng. *pilar-pipe;* — Hd. *saülerohr.*

Sch. 194.

Kolomkachel. — Zie **Kachel.**

Komfoor, onz. nw. — Eene soort van kleine kachel, met houtskolen, door de smeden en zinkbewerkers gebruikt wanneer zij buiten werken om soldeerbouten te warmen, enz. (sch. 195). — Ook *Lauwer.* — Fr. *réchaud;* — Hd. *kohlenbecke.*

Sch. 195.

Kookstoof, vr. nw. — Tafelstoof, keukenovens, Volks. *ménagère.* Groote keukenkachel met twee of

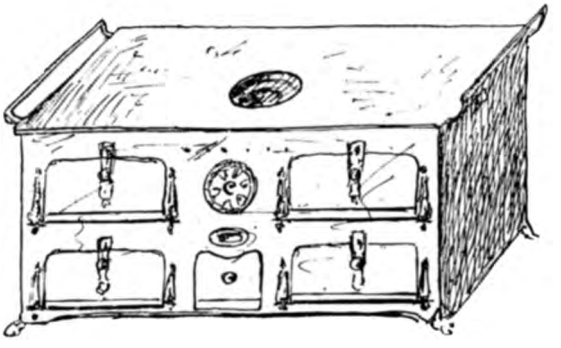

Sch. 196.

vier ovens (sch. 196). — Fr. *cuisinière, fourneau*

de cuisine; — Eng. *kitchenrange;* — Hd. *kochofen.*

Koolschaar. — Zie **Kooltang.**

Koolschup, vr. nw. — IJzeren lepel waarmede

Sch. 197.

men kolen schept (sch. 197). — Fr. *pelle;* — Eng. *coal-shovel;* — Hd. *schaufel.*

Koolzaadolie. — Zie **Olie.**

Kooltang, vr. nw, — Ook *Koolschaar.* — Een korte tang waarmede men kolen uit het vuur neemt (sch. 198). — Fr. *pincettes;* — Eng. *coal vase-tongs;* — Hd. *kohlzange.*

Sch. 198.

Koper, onz. nw. — Een zacht en duurzaam metaal.

Rood koper. — Fr. *cuivre rouge;* — Eng. *copper;* — Hd. *rothküpfer;* — Holl. *koper.*

Geel koper. — Fr. *laiton;* — Eng. *brass;* — Hd. *küpfer;* — Holl. *messing;* — Neders. *kopper;* — Ang. *cyper;* — Deen. *kobber;* — Zw. *koppar;* — Sp. *cobra;* — Lat. *cyprium.*

Kopergieter, m. nw. — Die koperen stukken giet. — Fr *fondeur en cuivre;* — Eng. *brassfounder;* — Hd. *küpfergiesser.*

Koperslager. — Zie **Kopersmid.**

Kopersmid, m. nw. — Gebruikt in Nederland voor « koperslager », die de koperen plaat bewerkt. — Fr. *chaudronnier;* — Eng. *coppersmith;* — Hd. *kupferschmied.*

Koperteeken, onz. nw. — Koperen stift dienende om maten af te teekenen op het ijzer (sch. 199). — Fr. *ligneur;* — Eng. *brass-pencil;* — Hd. *küpfern stift.*

Sch. 199.

Kopstuk, onz. nw. of *Kapteel.* — Het bovenste deel van eene kolombuis (sch. 200). — Fr. *chapiteau;* — Hd. *cäpitäl.*

Sch. 200.

Kornis. — Zie **Lijst.**

Koteraar. — Zie **Pook.**

Koudbeitel. — Zie **Beitel.**

Koudsmeden, ww. — Geel koper wordt koud versmeed. — Fr. *forger à froid.*

Kraag, vr. nw. — Een kort stuk buis met rand, dat rondom het rookgat eener stoof geklonken is en dient om de buis op te zetten (sch. 201). — Fr. *colleret;* — Eng. *collar;* — Hd. *kragen.*

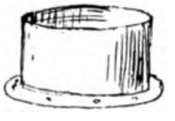

Sch. 201.

Kram, vr. nw. — Een ijzeren oog met twee pinnen om in den muur te slaan (sch. 202). — Noord-Nederl. *Hoef.* — Fr. *crampon, anneau à pointes;* — Eng. *cramp-iron, clincher;* — Hd. *krampe.*

Sch. 202.

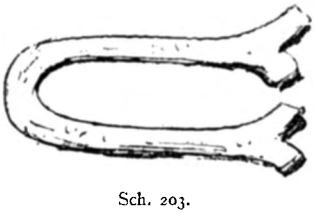

Sch. 203.

Plaastcrkram, kram met weerhaken om in plaaster vast te zetten (sch. 203). — Fr. *embrasure de scellement.*

Krawei(e, vr. nw. — Ook *kerwei(e*, *karwei(e*, en *krewei(e*. Een winstaanbrengend werk. — Fr. *travail commandé;* — Eng. *job;* — Hd. *bestelltе werk.*

Kremalje. — Zie **Dommekracht.**

Krikkeboor. — Zie **Krukboor.**

Kroonluchter. — Zie **Lichtkroon.**

Kroonwiel. — Zie **Wiel.**

Kruis, onz. nw. — Kruisvormige insnede in den baard eens sleutels (sch. 204). — Fr. *pleine-croix;* — Eng. *cross;* — Hd. *kreuz.*

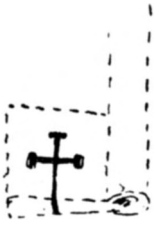

Sch. 204.

Kruissleutel, m. nw. — Sleutel waarvan de baard eene kruisvormige insnede heeft. Zie **Kruis.** — Fr. *clef en pleine-croix;* — Eng. *crossed-key;* Hd. *kreuzschlüssel.*

Kruk. — Zie **Deurkruk.**

Krukboor, vr. nw. — Tweepuntige handboor om

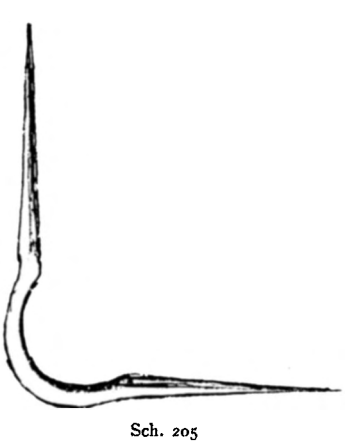

Sch. 205

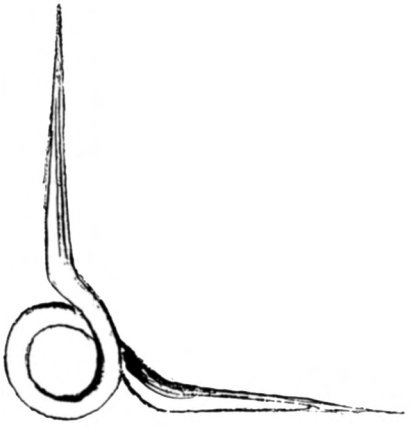

Sch. 206.

gaten te verwijden. Ook *Vierkante boor* (sch. 205-206).

— Fr. *équarissoir, pistolet;* — Eng. *rinder, handborer;* — Hd. *reibahle, meisselbohrer.*

Krukgang, vr. nw. — Langwerpige scharnier

Krukslot. — Zie **Slot.**

Krul, vr. nw. — In smeewerk (sch. 206bis). — Fr. *enroulement;* — Eng. *roll;* — Hd. *schnörkel.*

Sch. 206bis.

Krulmoer. — Zie **Moer.**

Krulveer. — Zie **Veer.**

Kuischdeur, vr. nw. — Opening in de zijden der keukenovens om toe te laten den bovenbodem af te kuischen (sch. 207).

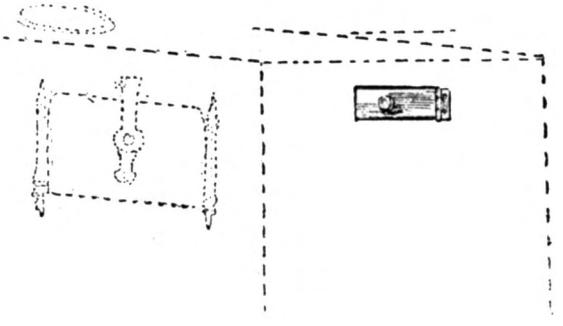

Sch. 207.

— Fr. *porte de nettoyage;* — Eng. *cleaningdoor;* — Hd. *reinigung-thür.*

Ook de ijzeren deurkens onder in de schouwen gemetst om toe te laten dezelve te kuischen.

Kunstijzerwerk, onz. nw. — IJzerwerk dat kunstig bewerkt is zooals gesneden bloempjes, blaadjes, enz. — Fr. *ferronnerie artistique;* — Eng. *art iron-work;* — Hd. *kunstschmiedeisen.*

Kunstsmid, m. nw. — Die kunstijzerwerk verveerdigt. — Fr. *ferronnier d'art;* — Eng. *art-schmith;* — Hd. *kunstschmied.*

Kussenplaat. — Zie **Moerplaat.**

Kussens, onz. nw. — Platte stukjes staal die in de moerplaat gesloten worden en dienen om schroefdraad te trekken (sch. 208). Ook *Moerkussens.* — Fr. *coussinets;* — Eng. *screw-dies;* — Hd. *schraubenbacke.*

Sch. 208.

Worden ook « kussens » genaamd, de gewoonlijk koperen stukjes waarin de as van een jachtwiel draait (sch. 209). — Fr. *coussinets;* — Eng. *cushions;* — Hd. *polster.*

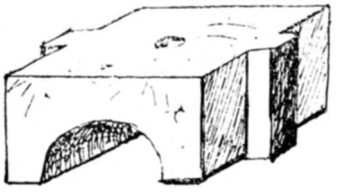

Sch. 209.

Laag, vr. nw. — Eene laag verw geven is éénmaal schilderen. Gesmeed ijzerwerk dat in de open lucht staat, moet verscheidene lagen verw hebben. — Fr. *couche;* — Hd. *layer;* — Hd. *lage.*

Laaijzer, Laaiijzer. — Zie **Laijzer.**

Ladder, vr. nw. — Ook *leêr, ledder.* — Een beweegbaar werktuig, om, langs deszelfs sporten, in de hoogte te klimmen. — Fr. *échelle;* — Eng. *ladder;* — Hd. *treppe.* Dubbele ladder of trapladder.

Laijzer, onz. nw. — Ook *laaijzer, laaiijzer.* — Al het oud en onbruikbaar ijzer. — Fr. *ferraille;* — Eng. *old-iron;* — Hd. *altes eisenwerk, eisenabfälle.*

Lanteern, m. nw. — Een toestel in ijzer en

glaswerk, dienende tot verlichting. — Fr. *lanterne;* — Eng. *lantern;* — Hd. *laterne;* (sch. 210).

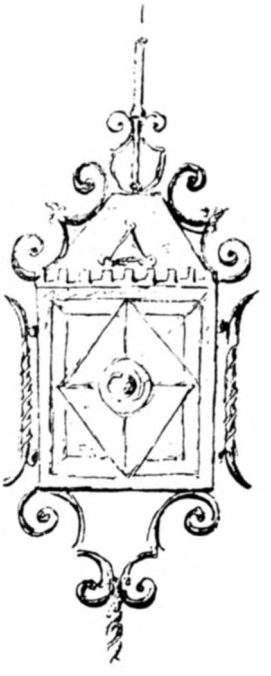

Sch. 210.

Lanteernwiel. — Zie **Wiel.**

Lasch, m. nw. — De plaats der vergaring van twee stukken ijzer, die aan malkander gesmeed zijn. — Fr. *soudure;* — Eng. *weldingseam;* — Hd. *lassche, schweissnath, schweissung.*

Laschhitte. — Zie **Hitte.**

Lasschen, ww. — Volkst. *Lassen.* — Twee stukken ijzer aan malkander smeden. Ook *Wellen, Aanwellen.* — Fr. *souder;* — Eng. *to weld;* — Hd. *eisenlothen, schweissen.*

Lauwer. — Zie **Komfoor.**

Lecht, vr. nw. — Hengsel van eene deur, venster, enz. — Ook *Lede.* Zie *Gang.* — Fr. *penture;* — Eng. *hinge;* — Hd. *band.*

Ledder. — Zie **Ladder.**

Lede. — Zie **Lecht.**

Ledenoot, Leênoot, Leêneut. — Zie **Noot.**

Leen. — Zie **Leuning.**

Leêgaard, m. nw. — Trapplank waarmede men de vrang van eenen draaibank of slijpsteen draaien

doet (sch. 211). Ook *Wippe.* — Fr. *pédale;* —

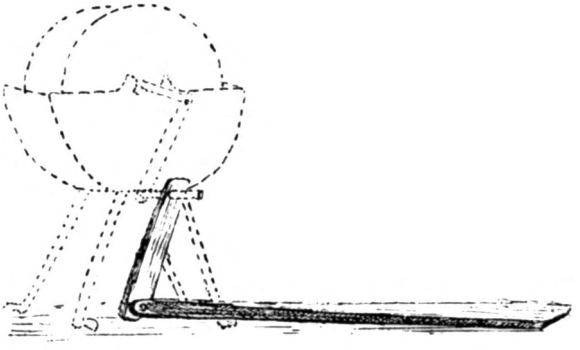

Sch. 211.

Eng. *treedle*, — Hd. *trit;* — Volks. *teert, terd.*

Leinze. — Zie **Lijns.**

Leem, onz. nw. — Soort van kleiaarde, waarmede men de voorstukken der stoven opvult om ze tegen het verbranden te vrijwaren; ook gebruikt om de tegels vast te metsen in de keukenovens. — Fr. *argile;* — Eng. *clay;* — Hd. *thonerde.*

Leênent, Leênoot. — Zie **Noot.**

Leer. — Zie **Ladder.**

Lengsel, onz. nw. — Volks. *langsel*, bijv. Een stuk ijzer, dat men aan een ander zet om dit laatste gemakkelijker te hanteeren in het smeden. — Fr. *ringard, allonge;* — Hd. *hefeisen, kehrstange.*

Sch. 212.

Lettersleutel, man. nw. — Ook *S-sleutel.* Sleutel waarvan de baard den vorm heeft van eene letter (sch. 212). — Fr. *clef en lettre;* — Eng. *letterkey;* — Hd. *buchstabeschlüssel.*

Leuning, vr. nw. — IJzeren roede die langs

beide kanten der keukenstoven of keukenovens ligt.

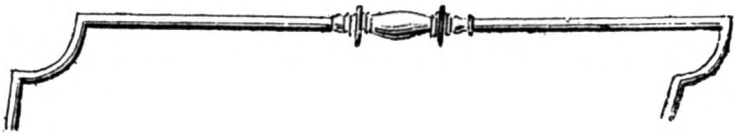

Sch. 213.

(sch. 213). — Volks. *leen, lene;* — Fr. *galerie de poële;* — Eng. *stove-rod.*

Lichtarm, m. nw. — Ook *Armluchter.* IJzeren arm die een licht houdt (sch. 214). — Fr. *girandole;* — Eng. *girandole;* — Hd. *girandole.*

Lichtkroon, vr. nw. — Ook *Luchter en Kroonluchter.* Toestel in gesmeed ijzer, dienende tot verlichting (sch. 215). — Fr. *lustre, couronne de lumière;* — Eng. *light-crown;* — Hd. *kronleuchter.*

Lichtstaan. — Zie **Doorn.**

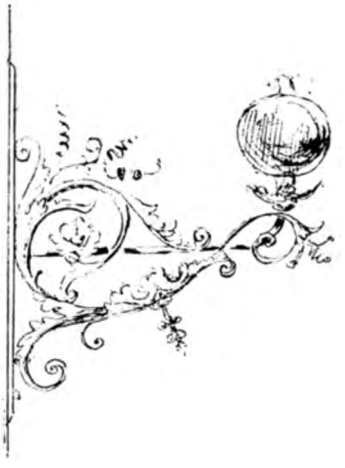

Sch. 214.

Lijn, vr. nw. — De plaatwerker teekent zijn werk af met koperen lijnen, door middel van eene koperen stift, koperteeken genaamd. — Fr. *ligne;* — Hd. *line.*

Loodlijn, Fr. *ligne perpendiculaire.*

Waterlijn, Fr. *ligne horizontale.*

Lijns, vr. nw. — Ook *Leinze, Lijnze.* Spievormig stuk ijzer dat door den top eener as gestoken

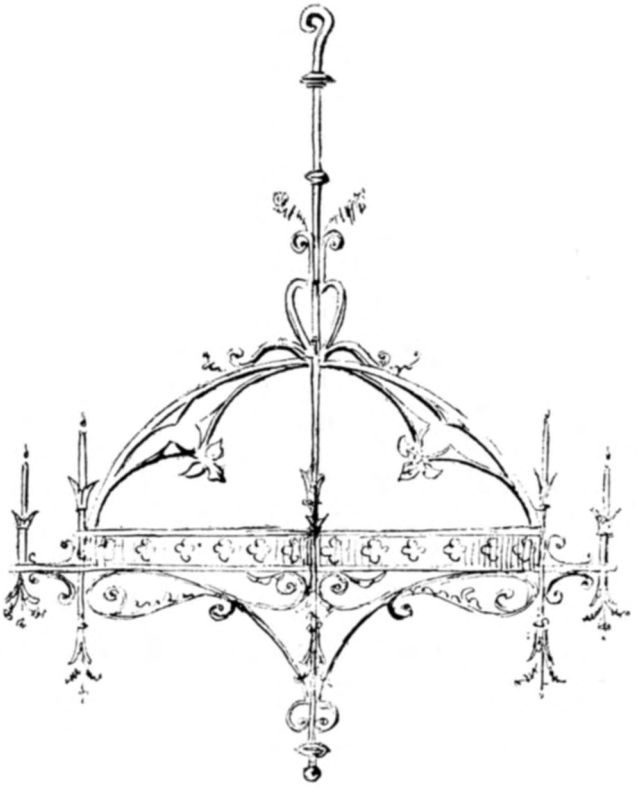

Sch. 215.

wordt, om te beletten dat het wiel afdraait (sch 216). — Fr. *asse, escarondelle;* — Eng. *axle-pin, linch-pin;* — Hd. *lünse.*

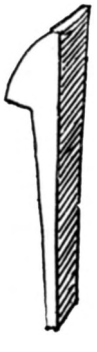

Sch. 216.

Lijshaak, m. nw. — Metalen haak, die met eenen nagel vastzit, zoo nochtans dat hij er op kan draaien. — Fr. *crochet à piton;* — Eng. *hook for screw-ring;* — Hd. *hakenschlüssel* (sch. 217).

Lijst, vr. nw. — Volks. *kornis.* Men plaatst gewoonlijk zinken, ijzeren of koperen

lijsten boven aan de kamerstoven (sch. 218). — Fr. *moulure, corniche;* — Eng. *mouldings;* — Hd. *karniess.*

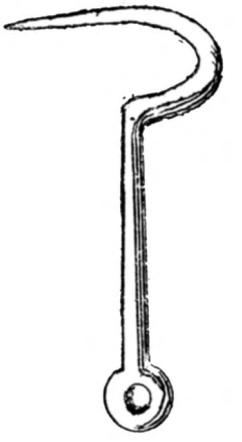

Sch. 217.

Lijstenstamp, vr. nw. — IJzeren toestel om de lijsten in plaatijzer of andere metalen plaat te stampen. Ook *Maaldstamp.*

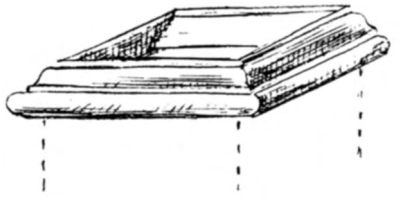

Sch. 218.

(sch. 219). — Fr. *étampe à moulures;* — Eng. *moulding stamp;* — Hd. *gesimstampfe.*

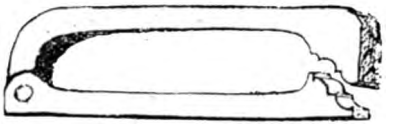

Sch. 219.

Ligger, m. nw. — Barreel of roede dienende om metselwerk op te houden of te versterken. — Fr. *traverse, — barlotière;* — Hd. *querstange.*

Lippe. — Zie **Duwer.**

Lippen, vr. nw. — Men geeft den naam van lippen aan de twee deelen van eene tang, vijlstaak, handvijs, enz. die bijeen komen om iets in te sluiten. (sch. 220). — Fr. *machoires;* — Eng. *cheeks;* — Hd. *backen.*

Sch. 220.

Liptang. — Zie **Tang.**

Logenzwee of **Leugenzwèe.** Zie **Haak.**

Lood, onz. nw. — Een bekend zwaar metaal, door de smids gebruikt om ijzeren pinnen, doken, enz. in arduinsteen vast te gieten. Ook in blokken om metalen plaat op door te slaan. — Fr. *plomb;* — Eng. *lead;* — Hd. *blei*, *bleiloth.*

Loodlepel, m. nw. — IJzeren lepel met tuit waarmede men het vloeiend lood ingiet (sch. 221). — Fr. *cuiller à plomb;* — Eng. *lead-spoon;* — Hd. *löthlüffel.*

Sch. 221.

Loodpan, vr. nw. — Zware ijzeren pan waarin het lood gesmolten wordt (sch. 222). — Fr. *poële à plomb;* — Eng. *lead-pot;* — Hd. *löthpfanne.*

Sch. 222.

Loodvorm, m. nw. — Zware ijzeren vorm waarin het gesmolten lood gegoten wordt om er blokken van te maken (sch. 223). — Fr. *cattin;* — Eng. *lead-mould;* — Hd. *löthform.*

Sch. 223.

Looper, man. nw. — Gewoonlijk passe-partout genaamd. Een sleutel die op verschillige sloten past.

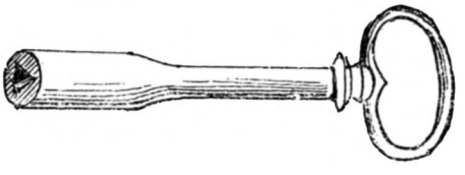

Sch. 223bis.

(sch. 223bis). — Fr. *passe-partout;* — Eng. *master-key* — Hd. *haubtschlüssel.*

Losdoen, ww. — Een slot losdoen: de verschillende stukken van malkander scheiden. — Fr. *défaire;* — Eng. *to dismount;* — Hd. *losmachen.*

Losvijzen, ww. — Twee stukken van malkander scheiden door het losdraaien der vijzen die deze stukken aaneenhouden. — Fr. *dévisser;* — Eng. *to unscrew;* — Hd. *abschrauben.*

Luchter of **Kroonluchter**. — Zie **Lichtkroon.**

Luiken. — Zie **Inluiken.**

Luiksel, onz. nw. — Men noemt luiksels een rechtsch en een linksch boord, aan metalen plaat, die in elkander geschoven en plat geslagen worden en alzoo de nageling vervangen (sch. 224). — Fr. *agrafe;* — Eng. *clasp, fold;* — Hd. *haken, falz.*

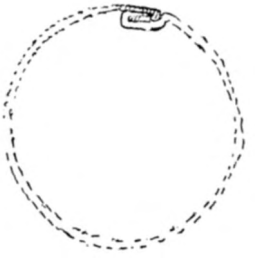

Sch. 224.

Maalde, vr. nw. — Ook *patroon, model.* Wanneer men een aantal gelijke stukken in plaatijzer moet uitkappen maakt men eerst eene juiste maalde waarmede men al de stukken afteekent. — Fr. *patron, modèle;* — Eng. *pattern;* — Hd. *muster.*

Maalstamp. — Zie **Lijstenstamp.**

Maalslot. — Zie **Slot.**

Maatstaf, m. nw. — Volks. *Kaliber.* Een stuk ijzer met gaten van alle grootte, om drillen, klinknagels, draad, enz. op te meten (sch. 225). — Fr. *calibre;* — Eng. *caliber;* — Hd. *caliber.*

Madrin. — Zie **Verwijder.**

Malie, vr. nw — IJzeren of koperen ringje. — Fr. *maille;* — Eng. *mayle;* — Hd. *masche;* —

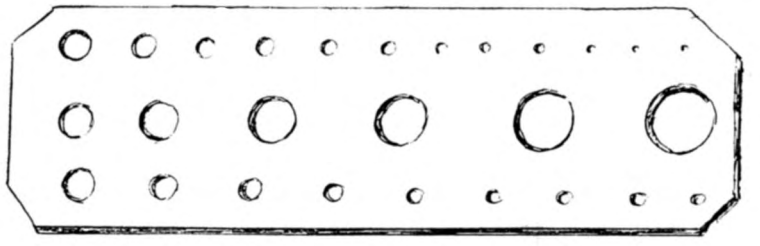

Sch. 225.

Ital. *maglia;* — Sp. *mala.* Vandaar : « malienkolder ». — Fr. *cotte de mailles.*

Sch. 226.

Massa, vr. nw. — Stukken ijzer en gewoon staal welke door elkander gesmeed worden om veeren of andere taaie stukken te smeden. — Fr. *masse, étoffe;* — Eng. *stuff;* — Hd. *masse.*

Massche, vr. nw. — Ook *Maze* (sch. 226). Schakel van eene keten. — Fr. *chainon;* — Eng. *link;* — Hd. *glied.* Looze Maze (sch. 227).

Sch. 227.

Mastiek, vr. nw. — Vette stof, die verhard, gebruikt door de smids om de naden van plaatwerk dicht te maken. — Fr. *mastic;* — Eng. *putty;* — Hd. *kitt.*

Mastieken, ww. — Met mastiek dichtmaken. — Fr. *mastiquer;* — Hd. *kitten.*

Mat. — Zie **Dof.**

Maze. — Zie **Massche.**

Mestvijl. — Zie **Vijl.**

Metaal, onz. nw. — Eene vaste, ondoorschijnende zelfstandigheid, die in den schoot der aarde gevonden wordt. Koper, zink, ijzer, lood enz. zijn metalen. — Fr. *métal;* — Eng. *metal;* — Hd. *metall;* — Ital. *metallo;* — Sp. *metal;* — Lat. *metallum;* — Gr. μεταλλον. (W).

Metaalpommaad, vr. nw. — Een vet mengsel waarmede men gepolijst metaal glanzen doet. — Fr. *pommade à métaux;* — Eng. *metalglazing;* — Hd. *metallpolitur.*

Metaalschuim. — Zie **IJzersintels.** Volks. *zinders.*

Metaalvijs. — Zie **Vijs.**

Metaalzaag, vr. nw. — Een tuig om gegoten platen of staatijzer door te zagen (sch. 228). Ook

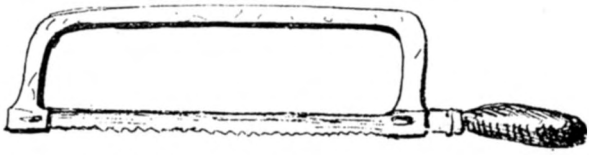

Sch. 228.

ijzerzaag. — Fr. *scie à métaux;* — Eng. *span-saw, metal-saw, frame-saw;* — Hd. *spannsäge.*

Mica, vr. nw. — Doorschijnende en onbrandbare delfstof welke veel in de deur der nieuwe kachels gebruikt wordt om het vuur te laten zien. — Fr. *mica;* — Eng. *mica;* — Hd. *glimmer.*

Mijnsel onz. nw. — Ook *minsel, mensel, meinsel, munsel.* Kleine metalen band aan het einde van een stok, mes, handvast, enz. om het splijten te

Sch. 229.

beletten (sch. 229). — Fr. *virole, frette;* — Eng. *ferrule;* — Hd. *zwinge.*

Misplat, hoed. — Langwerpig vierkant. Eene misplatte kamerstoof. — Fr. *méplat;* — Eng. *flatlong;* — Hd. *halbflach.*

Mitralje, vr. nw. — De smeden noemen *mitralje* het oud geslagen ijzer en het plaatijzer. Het oud gietijzer wordt *goteling* genoemd. — In 't fransch is er maar één enkel woord : *mitraille;* — Hd. *alteseisen.*

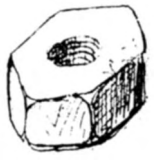

Sch. 230.

Moer, vr. nw. — Stuk metaal met een gat waar een schroefdraad in getrokken is om te passen op eenen bout of vijs (sch. 230). — Fr. *écrou;* — Eng. *screw-nut, female screw,* — Hd. *schraubenmutter.* Ook *Schroefgat.*

Krulmoer, eene moer met twee vlerken of oogen (sch. 231).

Sch.231.

Sch. 232.

Geulmoer eene moer met twee geulen ingevijld en die met eenen passersleutel moet gesloten worden (sch. 232).

Moerappel. — Zie **Appel.**

Moerbout. — Zie **Bout.**

Moerkussen. — Zie **Kussens.**

Moerplaat, vr. nw. — Eene plaat waarmede

Sch. 233.

Sch. 233bis.

metalen draad beschroefd wordt (sch. 233-233bis). — Fr. *filière;* — Eng. *screw-plate;* — Hd. *schraubstahl.*

Kussenplaat. Moerplaat met kussens (sch. 234).

Sch. 234.

— Fr. *filière à coussinets;* — Eng. *screw-stock;* — Hd. *schraubenklüppe.*

Moerrondeel, onz. nw. — Een rond metalen plaatje, dat onder eene moer geplaatst wordt om deze meer te kunnen aansluiten. — Fr. *rondelle à écrou.*

Moersleutel, m. nw. — Ook *Schroefsleutel* en *Draaisleutel.* — Volks. *moersloter.* — Eene tang om moeren aan te draaien st te zetten. — Fr. *clef à écrous;* — Eng. *scr ench;* — Hd. *schraubenschlüssel.*

Enkele moersleutel = *écrou simple* (sch. 235).
Dubbele » = *écrou double* (sch. 236).

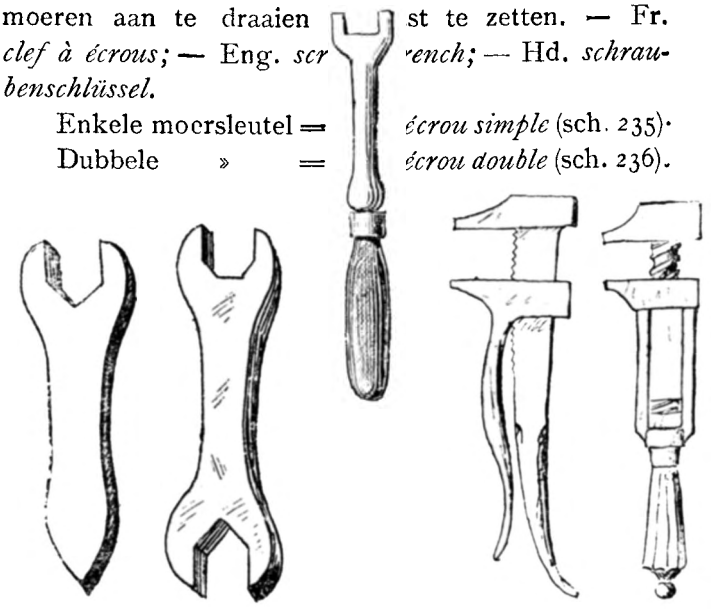

Sch. 235. Sch. 236. Sch. 237. Sch. 238. Sch. 239.

Engelsche sleutel = *clef anglaise* of *clef universelle* (sch. 237).

Tandsleutel = *clef à écrous à griffes* (sch. 238).

Passersleutel = *clef à têtons* (sch. 239).

Muurboor, vr. nw. — Groote stalen dril met scherpen of schroefvormigen punt, waarmede men gaten in den muur boort voor het plaatsen van bellen, enz. (sch. 240-241-242). — Fr. *tarière;* — Eng.

Sch. 240.

Sch. 241.

Sch. 242.

bellhanger's gimblet, augur, auger; — Hd. *hohlbohrer, schecken, tagbohrer, schellenbohrer.*

Men geeft ook den naam van *Tastijzer* aan de muurboor met kruk (sch. 242).

Schroefmuurboor. — Fr. *tarière chantournée;* — Eng. *screw-auger;* — Hd. *schraubenbohrer* (sch. 240).

Scherpe muurboor of *Tastijzer* (sch. 242). — Fr. *tarière conique;* — Eng. *taper auger;* — Hd. *konische hohlbohrer.*

Muurnaald, vr. nw. — Lange dunne ijzeren pin met oog om bij het plaatsen van bellen den ijzerdraad door den muur te steken (sch. 242bis). — Fr.

Sch. 242 bis.

broche; — Eng. *broach.* — Hd. *augspille, wandnadel.*

Naad, m. nw. — De lijn, door het samenvoegen van de halve vormen op een gegoten stuk achtergelaten. Ook de naad eener buis. Zie **Voeg**. — Fr. *bavure, joint;* — Eng. *barb;* — Hd. *gussnath.*

Nacht, Nachtslot. — Zie **Dag.**

Nagel, m. nw. — Spijker, ijzeren pin met kop (sch. 243-244). — Fr. *clou;* — Eng. *nail;* — Hd. *nagel.*

Sch. 243.

Nagelen, ww. — Spijkeren, met nagels vastzetten. — Fr. *clouer;* — Eng. *to nail, to spike;* — Hd. *nagelen*

Sch. 244.

Nagelijzer. — Zie **Nagelstamp.**

Nagelmaker, m. nw. — Ook *Nagelsmid.* Werkman die nagels verveerdigt. — Fr. *cloutier;* — Eng. *nailer, nail-smith;* — Hd. *nagelschmied.*

Nagelsmid. — Zie **Nagelmaker.**

Nagelstamp, vr. nw. — Ook *Nagelijzer.* Stamp om de koppen aan de nagels te slaan. — Zie **Klouwiere** (sch. 245). — Fr. *clouère, cloutière, cloutière;* — Eng. *nail-mould, nail-bore;* — Hd. *nageleisen, nagelform.*

Sch. 245.

Neep. — Zie **Plooitang.**

Nickel, onz. nw. — Wit grijzachtig en zeer hard metaal. Wordt veel gebruikt om ijzer en koper te bekleeden. Gepolijst heeft het eenen zilverachtigen glans. — Fr. *nickel;* — Eng. *nickel;* — Hd. *nickel.*

Nijd, m. nw. (D. B.) — De omgeklonken of overgeslagen top van eenen nijdnagel, nijdbout of nijdspil. — Fr. *rivure;* — Eng. *rivet;* — Hd. *verniet;* — Volks. *rivet.*

Nijdbout, m. nw. — *Nijdspil, scharnierspil.* Bout of spil van eene scharnier en wier twee uiteinden

omgeklonken zijn. — Fr. *cheville;* — Eng. *peg, pin;* — Hd. *scharnierstift.*

Nijden, ww. (D. B.) — *Vernijden, omklinken.* Volks. *riveeren.* Eenen nijdnagel, nijdbout, enz. vastklinken. — Fr. *river;* — Eng. *to rivet;* — Hd. *nieten.*

Nijdnagel, m. nw. — Een kort boutje of pin in gesmeed ijzer of ijzerdraad of ander smeedbaar metaal, welk geplaatst wordt in eene ronde opening door twee op elkander liggende stukken en wier uiteinden breed overgehamerd worden (sch. 246-247-248). — Fr. *rivet;* — Eng. *rivet;* — Hd. *niet, nietnagel, niete.* — Volks. *rivet.*

Sch. 246. Sch. 247. Sch. 248.

Nijdspil. — Zie **Nijdbout.**

Nijperken, onz. nw. — Kleine nijptang. Zie **Tang.**

Nijptang. — Zie **Tang.**

Nijpveer. — Zie **Veer.**

Noot, vr. nw. — De noot van een dagslot is een rond stuk ijzer of koper met twee vleugels, in zijne dikte met een vierkantig gat doorboord. In dit gat past de pin van de kruk waardoor men het slot in beweging brengt. — Fr. *foliot* of *fouyeau;* — Eng. *locknut;* — Hd. *auschlagestift* (sch. 249).

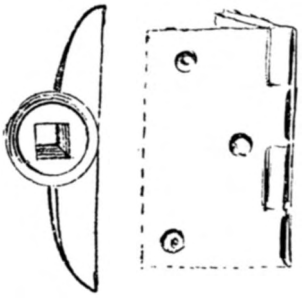

Sch. 249. Sch. 250.

De noot van eene lede of scharnier is ieder van de pijpjes of buizetjes, waar de nijdspil in zit (sch. 250). Ook *Leênoot, Lêeneut* genaamd. — Fr. *charnon;* — Eng. *hinge-nut;* — Hd. *scharniergang.*

Olie, vr. nw. — Vette vloeistof door de smeden tot verschillige werken gebruikt. — Fr. *huile;* — Eng. *oil;* — Hd. *öl.*

Koolzaadolie, voor alle gewoon werk, drillen, boren, enz. — Fr. *huile de colza;* — Eng. *coleseed-oil;* — Hd. *rübol.*

Koevoetolie, om slotwerk en werktuigen in te vetten. — Fr. *huile de pied de bœuf.*

Petrolie of *Steenolie*, om roest of gedroogd vet af te werken. — Fr. *pétrole;* — Eng. *petroleum;* — Hd. *steinöl.*

Terpentijnolie, om met zwart en potlood gemengd, stoven te zwarten. — Fr. *thérébentine;* — Eng. *turpentine;* — Hd. *terpenthin.*

Ombuigen, ww. — Volks. *Doorzetten.* Eene plaat met den hamer of het perstuig uitdiepen. — Fr. *emboutir;* — Eng. *to stamp;* — Hd. *ausbauchen.*

Omklinken. — Zie **Nijden.**

Omlijsten, ww. — De voorplaat eener haardstoof met koperen banden omlijsten : rondom met koperen lijsten beleggen. — Fr. *encadrer;* — Eng. *to frame;* — Hd. *einrahmen.*

Omslag, m. nw. — Volks. *lijf.* De omslag van eenen vulkachel : de buitenkant die den ketel omvat. — Fr. *enveloppe;* — Eng. *envelop;* — Hd. *umschlag.*

Omsluiten, ww. — Met ijzeren banden bekleeden. — Fr. *enserrer;* — Eng. *to bind close;* — Hd. *verschliessen.*

Ondersas. — Zie **Sas.**

Onderwerk. — Zie **Voet.**

Ontlaten, ww. — Het ijzer dat door het hameren

te hard geworden is, verzachten met het wederom te heeten. — Fr. *détremper;* — Eng. *to neal;* — Hd. *weich maken.* Ook *Verweeken.*

Ontroesten, ww. — Geroest ijzer wederom klaar maken. — Fr. *dérouiller, dérocher, décaper;* — Eng. *to rub off the rust;* — Hd. *rost abputzen.*

Ontschachten, ww. — Eene stoof ontschachten : eene stoof losdoen. — Fr. *démonter;* — Eng. *to dismount;* — Hd. *abbrechen.*

Sch. 251.

Sch. 252.

Ontspannen, ww. — Eene veer ontspannen, eene veer losmaken. — Fr. *détendre;* — Eng. *to unbend;* — Hd. *abspannen.*

Oog, vr. nw. — De ring van eenen sleutel, van eene oogvijs, enz. (sch. 251-252). — Fr. *anneau;* — Eng. *eye, ring;* — Hd. *ring.*

Sch. 253.

Oogvijs, vr. nw. — Eene vijs met ring (sch. 253). — Fr. *piton;* — Eng. *screw-ring;* — Hd. *ringschraube.*

Opdoen, ww. — Een stuk werk opdoen, d. i. fijn afwerken. — Fr. *finir;* — Eng. *to finish;* — Hd. *abarbeiten.*

Opeenslijpen, ww. — Twee stukken metaal op malkander wrijven totdat zij zuiver tegen malkander passen. — Fr. *roder;* — Eng. *to grind;* — Hd. *herumtreichen.*

Openbreken, ww. — Volks. *forceeren.* Een slot openbreken d. i. zoo met geweld opendoen dat het breekt. — Fr. *forcer;* — Eng. *to force;* — Hd. *aufbrechen.*

Openvuur, onz. nw. — Eene ijzeren stoof die enkel tot verwarming dient, met rooster langs buiten en waarvan het vuur zichtbaar is (sch. 254). — Fr.

Sch. 254.

feu ouvert, cheminée; — Eng. *openfire;* — Hd. *offenfeuer.*

Ophalen, ww. — Eene metalen plaat met den hamer hol uitkloppen om er eene schaal van te maken. — Fr. *rétreindre;* — Eng. *to draw back;* — Hd. *holhlaushämmern.*

Opkuischen. — Zie **Opwrijven.**

Oplooper, m. nw. — Eene soort van afgeronden gesmeden haak, waardoor de deurklink opgeheven wordt om vervolgens in slot te vallen. Zie **Klinkhaak.** Ook het stukje afgerond ijzer hetwelk op de slotplaat, voor het gat, geplaatst is, waarin de tong van het slot bij het sluiten der deur moet schuiven (sch. 253). — Fr. *sautillon;* — Eng. *slider, slide-bar;* — Hd. *schliersfeder.*

Sch. 253.

Opspiën, ww. — Met spietjes vastzetten of aansluiten — Fr. *cheviller;* — Eng. *to peg;* — Hd *dübeln.*

Opstuiken, ww. — Ook *Verdikken*. Een stuk gloeiend ijzer door stuiken of hameren doen verdikken. — Fr. *renfler;* — Eng. *to swell;* — Hd. *aufschwellen.*

Opwrijven, ww. — Ook *Opkuischen*, *schuren*. Klaar ijzer door wrijven en kuischen schoonmaken. — Fr. *fourbir;* — Eng. *to furbish;* — Hd. *scheuern*, *reiben.*

Ovendeur, vr. nw. — De ijzeren deur die den oven sluit. — Fr. *porte de four;* — Eng. *oven-door;* — Hd. *ofenthür.*

Ovendeurlijst. — Zie **Ovenkassijn.**

Ovenkassijn, onz. nw. — Ook *Ovendeurlijst*. De gegotene of gesmede lijst die de ovendeur rondom belegt. — Fr. *cadre de four;* — Eng. *oven frame;* — Hd. *ofenbesetzung.*

Overheeten, ww. — Te veel heeten, verbranden. IJzer, dat te lang in het vuur ligt, verbrandt. — Fr. *surchauffer;* — Eng. *to overheat;* — Hd. *überhitzen.*

Paliën, vr. nw. — Ook *Peelen*. Volks. *pellen*. Gegloeid ijzer werpt schelferkens af die men paliën noemt. — Fr. *paillettes;* — Eng. *spangles;* — Hd. *flittern.*

Palmet, vr. nw. — Langwerpig gegoten versiersel

Sch. 256.

dat op stoven gelegd wordt (sch. 256). — Fr. *palmette, applique;* — Hd. *auslegestück.*

Pal. — Zie **Anker.**

Palhaak, m. nw. — Platte stift op welke de pallen of ankers van een palslot zich ankeren of vastzetten.

Palsleutel. — Zie **Ankersleutel.**

Palslot. — Zie **Ankerslot.**

Pan(ne, vr. nw. — Een uitgehold stuk ijzer of koper waarin de spoor van eene gang draait. — Fr. *crapaudine;* — Eng. *pan;* — Hd. *pfänne* (sch. 257). Ook het platen deksel eener keukenstoof (sch. 258). Ook *Hulle, Schijf.* — Fr. *platine de poële;* — Eng. *stove-lid;* — Hd. *ofen-deckel.*

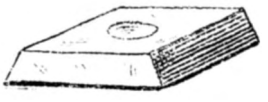

Sch. 257.

Sch. 258.

Panneel, onz. nw. — Ingelijst, gegoten of gesmeed ijzerwerk voor het versieren van kachels, deuren, enz. (sch. 259). — Fr. *panneau;* — Eng. *pannel;* — Hd. *fach.*

Pannesteert, m. nw. — Het handvat van eene stovepan, -ring, -deksel, enz. (sch. 259bis). — Fr. *manche de couvercle;* — Eng. *lid-handle;* — Hd. *deckelstiel.*

Papiervijl. — Zie **Vijl.**

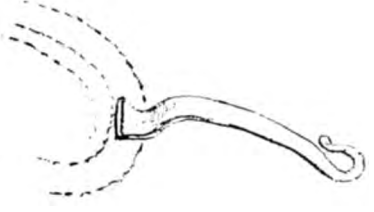

Sch. 259bis.

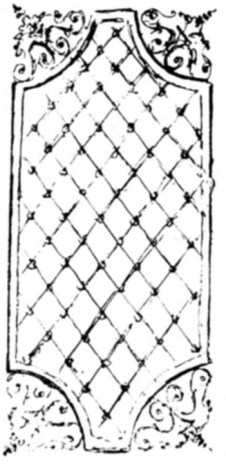

Sch. 259.

Parijspoont, Parijsche poont (punt). — Zie **Poont.**

Paslood, onz. nw. Een toestel dat door de smeden gebruikt wordt bij het plaatsen van bouwijzerwerk om de waterpaslijn te behouden (sch. 260-261).

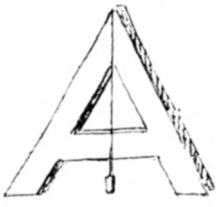

Sch. 260.

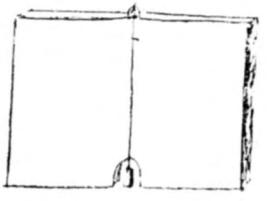

Sch. 261.

— Fr. *niveau;* — Eng. *level;* — Hd. *wage.*

Passer, man. nw. — Een werktuig om iets te meten :

Gewone passer (sch. 262). — Fr. *compas;* — Eng. *compasses;* — Hd. *zirckel.*

Enkele diktepasser (sch. 263). — Fr. *compas d'épaisseur;* — Eng. *calliper compasses;* — Hd. *hohlzirckel, krummezirckel.*

Sch. 262.

Sch. 263.

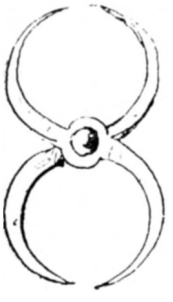

Sch. 264.

Dubbele diktepasser (sch. 264). — Fr. *compas à lunettes;* — Eng. *double bowed-callipers;* — Hd. *brillenzirckel.*

Juisthcidpasser (sch. 265). — Fr. *compas de précision;* — Eng. *precision callipers;* — Hd. *haarzirckel, bestimmtheit zirckel.*

Doorsneêpasser (sch. 266) of *Dansmeester.* — Fr. *maître de danse, compas de diamètre;* — Eng. *inside callipers;* — Hd. *durchschnitt zirckel.*

Sch. 265.

Sch. 266.

Pijppasser (sch. 267). — Fr. *vérificateur;* — Eng. *sliding callipers;* — Hd. *stossmesser.*

Veerpasser of *Stengelpasser* (sch. 268). — Fr. *compas à ressort, compas élastique, compas à verge;* — Eng. *spring callipers;* — Hd. *federzirckel, stangelzirckel.*

Sch. 267.

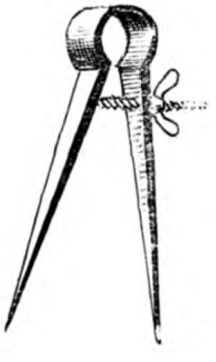

Sch. 268.

Sch. 269.

Balpasser (sch. 269). — Fr. *compas à boule;* — Eng. *bullet compasses;* — Hd. *kugelzirckel.*

Tandpasser (sch. 270). — Fr. *compas à crémaillère;* — Eng. *rack-callipers;* — Hd. *getriebezirckel.*

Passersleutel. — Zie **Moersleutel.**

Paswerken. — Zie **Aanpassen.**

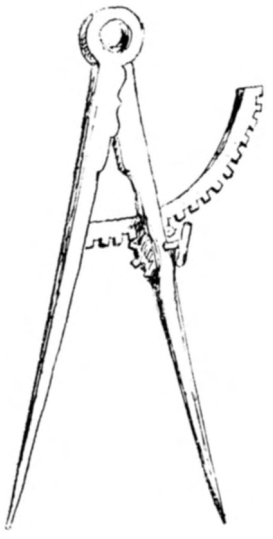

Sch. 270.

Paswerker, m. nw. — Werkman die de verschillende stukken van een toestel zuiver opvijlt en aan elkander brengt. — Fr. *ajusteur.*

Peel. — Zie **Bladdering.**

Peelig. — Zie **Bladderig.**

Peerdesmid. — Zie **Hoefsmid.**

Peerdijzer. - Zie **Hoefijzer.**

Pees, vr. nw. — Ook *Peze.* De koord van de drilboog. Zie **Drilkoord.**

Pel. — Zie **Paliën.**

Persdril, vr. nw. — Stalen dril die met eenen ijzeren wemel rondgedraaid en van boven nedergedrukt wordt door eene vijs, welke men toeschroeft naarmate de dril in het ijzer boort. — Fr. *poinçon;* — Eng. *punch;* — Hd. *punzen.*

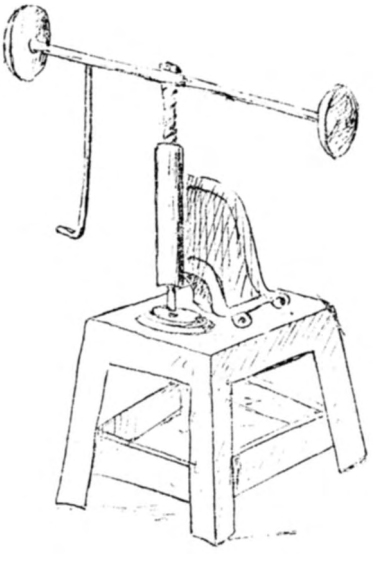

Sch. 271.

Perstuig, onz. nw. Een werktuig met 3-dubbele schroef, welke eene stalen spil dwars door dik plaatijzer en barreel drukt en aldus ronde of

vierkantige gaten er in maakt (sch. 271). Men doet zulks koud of heet, volgens de dikte van het ijzer. — Fr. *machine à percer;* — Eng. *piercing-machine;* — Hd. *laubmachine.*

Peterstaal. — Zie **Kachel.**

Petrolie. — Zie **Olie.**

Pijp, vr. nw. — De buis van eene stoof. — Fr. *tuyau;* — Eng. *stove-pipe;* — Hd. *rohre.* Ook het buisje van sommige sloten, waar de sleutel in schuift (sch. 272). — Fr *canon;* — Eng. *key-pipe;* — Hd. *schlüsselrohr.*

Sch. 272.

Pijpenhout. — Zie **Ezel.**

Pijppasser. — Zie **Passer.**

Pijpsleutel, m. nw. — Sleutel waarvan de stang uitgehold is (sch. 273). — Fr. *clef forée;* — Eng. *pipe-key;* — Hd. *rohrschlüssel.*

Sch. 273.

Pinhamer. — Zie **Hamer.**

Plaaster, onz. nw. — Door de smeden gebruikt om ijzeren staven in metselwerk vast te zetten. — Fr. *plâtre;* — Eng. *plaster;* — Hd. *stück.*

Plaasterkram. — Zie **Kram.**

Plaatijzer, onz. nw. — IJzer in bladen. — Fr. *tôle;* — Eng. *sheet-iron;* — Hd. *eisenblech.*

Lichte gewone plaat of *Sturte.* — Fr. *rancette.*

Cokeplaat, met uitgebrande kolen bereid. — Fr. *tôle ordinaire.*

Beste plaat of *Houtplaat*, met hout bereid. — Fr. *tôle au bois.*

Gepolijste plaat. — Fr. *tôle polie.*

Zweedsche plaat of *Slagplaat.* — Fr. *tôle de Suède.*

Witte plaat, buitengewoon zacht, voor drijfwerk. — Fr. *tôle blanche.*

Verzinkte plaat. — Fr. *tôle galvanisée.*

Vertinde plaat. — Fr. *tôle étamée.*

Verlakte plaat. — Fr. *tôle émaillée.*

Gewafelde plaat. — Fr. *tôle gauffrée.*

Gegotene plaat. — Fr. *taque.*

Gegolfde plaat. — Fr. *tôle ondulée.*

Geribde plaat. — Fr. *tôle cannelée.*

Plaknagel, m. nw. — Nagel met breeden platten kop, door de smeden gebruikt om platen aan den muur vast te nagelen (sch. 274). — Fr. *clou à bardeau;* — Eng. *clasp-nail;* — Hd. *schindelnagel.*

Sch. 274.

Planeeren. — Zie **Strekken.**

Planeerhamer. — Zie **Strekhamer.**

Planeertas. — Zie **Tas.**

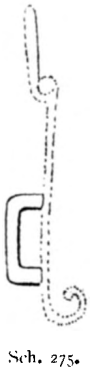

Sch. 275.

Plattekram, vr. nw. — De kram van een sluitvalleke, waar de tong van het slot inschuift (sch. 275). — Fr. *auberon;* — Eng. *catch;* — Hd. *schiesshaken.*

Platten. — Zie **Uitslaan.**

Plooibank, vr. nw. — Bank waarin men metalen plaat buigt of plooit (sch. 276). — Fr. *banc à plier.*

Plooimachien. — Zie **Buigtuig.**

Plooitang, vr. nw. — Ook *Neep*. Dubbele ijzeren

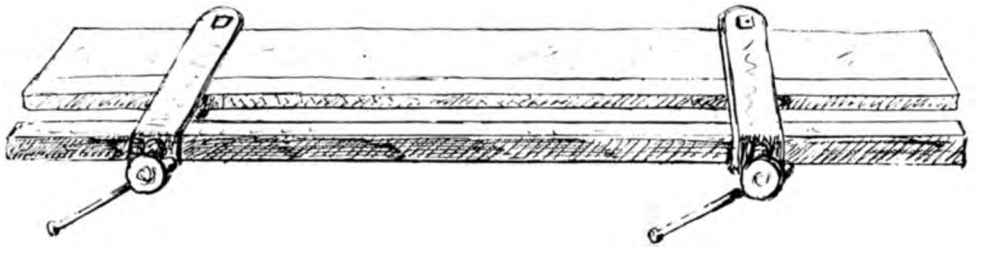

Sch. 276.

staaf waartusschen men metalen plaat buigt of plooit.

Kleine plooitang. — Fr. *pinces à plier* (sch. 277).

Groote plooitang. — Fr. *tenailles à plier* (sch 278).

Veertang. — Fr. *tenailles à ressort* (sch. 279).

Sch. 277.

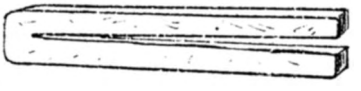

Sch. 279.

Sch. 278.

Spietang. — Fr. *tenailles à clavettes* (sch. 280).

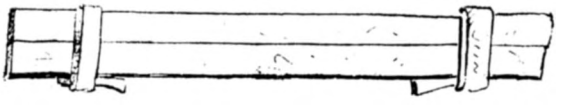

Sch. 280.

Polieren. — Zie **Polijsten.**

Polierhaak. — Zie **Polijsthaak**

Polierstaal. — Zie **Polijststaal.**

Polijsten, ww. — Volks. *polieren*. Met het polijststaal glanzend maken. — Er. *brunir*, *polir;* — Eng. *to polish;* — Hd. *poliren*.

Polijsthaak, m. nw. — Volks. *polierhaak*. Gekromd polijststaal (sch. (281). — Fr. *brunissoir à*

Sch. 281.

crochet; — Eng. *polishing-hook;* — Hd. *krumme polirstahl*.

Polijststaal, onz. nw. — Volks. *polierstaal*. Ook *Boenijzer*. Een stuk alaam in den vorm van eene vijl, maar zeer fijn geslepen, dient om gevijld metaal meer glans te geven (sch. 282). — Fr. *brunissoir*,

Sch. 282.

lissoir; — Eng. *polishing file*, *burnisher;* — Hd. *polirfeile*, *polirstahl*.

Sch. 283.

Pomparm, m. nw. — IJzeren arm waarmede eene pomp in beweging gebracht wordt. Ook *Zwengel*, *Slinger* of *Duwer* genaamd (sch. 283). — Fr. *brimballe;* — Eng. *pumpstaff;* — Hd. *pumpenschwengel*.

Pompstel, onz. nw. — Het ijzeren beslag van eene pomp (sch. 284). — Fr. *armature de pompe;* — Eng. *pump gear;* — Hd. *pumpenbeschlag*.

Pompveer. — Zie **Veer**.

Pook, vr. nw. — Ook *Stookijzer*, *Koteraar*,

Koterijzer. IJzeren stang waarmede men het vuur

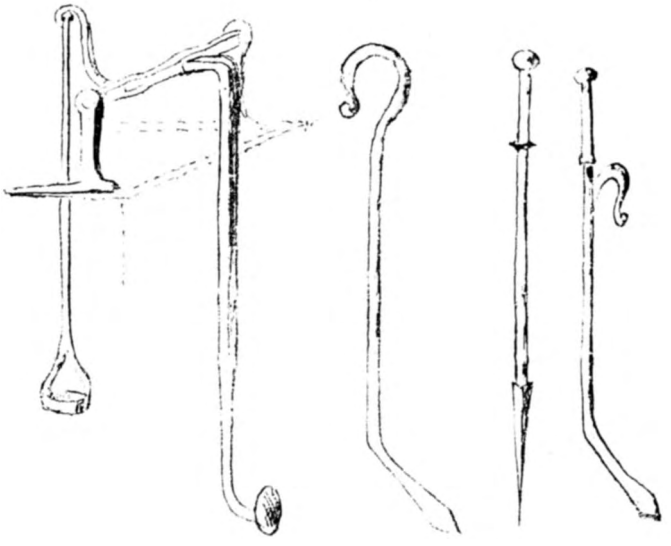

Sch. 284. Sch. 285-286-287.

aanwakkert (sch. 285-286-287). — Fr. *tisonnier;* — Eng. *poker, fire-hook;* — Hd. *feuerhaken.*

Poont, (**Punt**), m. nw. — Dunne spijker of nagel, gewoonlijk Parijsche punt of Parijspunt genaamd (sch. 288-289). — Fr. *pointe de Paris;* — Eng. *french-nail, plank-nail;* — Hd. *bret-nagel, spieker.*

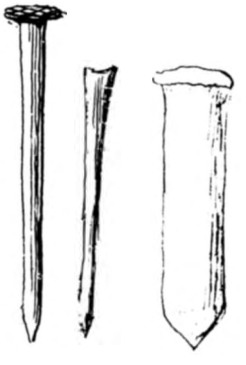

Sch. 288-289. Sch. 290.

Poonten, Punten, ww. — Met den punt- of poontslag afteekenen. - Fr. *pointer;* — Eng. *to point;* — Hd. *punctiren.*

Poont- of **Puntslag,** m. nw. — Een stuk alaam dienende om de plaats af te teekenen waar een gat moet geboord worden (sch 290).

— Fr. *pointeau;* — Eng. *center-punch;* — Hd. *bohrmeissel, körner.*

Pot, m. nw. — Gegoten ijzeren, ronde of vierkantige bak, waar het vuur eener stoof in brandt

Sch. 291.

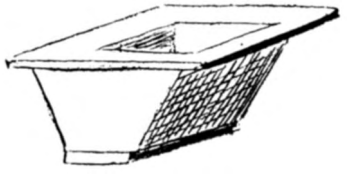

Sch. 292.

(sch. 291-292). — Fr. *pot,* — Eng. *pot, fire-pot;* — Hd. *topf.*

Potband, m. nw. — Platen bandeken rond het onderste van den pot eener keukenstoof (sch. 293). — Fr. *lien;* — Eng. *pot-ring, pot-hoop;* — Hd. *potreifschen.*

Sch 293.

Potbuis, vr. nw. — Steenen buis dienende voor rookleiding langs eenen muur of boven op eene schouw. — Fr. *tuyau en poterie;* — Eng. *carthen stove-pipe.*

Potlood, onz. nw. — Zwart poeder dienende tot het opkuischen der stoven. — Fr. *mine de plomb, plombagine;* — Eng. *black-lead;* — Hd. *wasserblei, reiseblei, pottloth.*

Potloodborstel. — Zie **Borstel.**

Puimen, ww. — Met puimsteen glad slijpen. Volks. *pluimen.* — Fr. *poncer;* — Eng. *to pumicate;* — Hd. *bimsen, abbimsen.*

Puimsteen, onz. nw. — Zeer licht en zacht vulkanisch uitwerpsel, gebruikt om metaal fijn te

slijpen. — Fr. *pierre ponce, ponce;* — Eng. *pumice stone;* — Hd. *bimstein;* — Sp. *piedra esponia;* — Lat. *pumex;* — Ital. *pomice.*

Punt. — Zie **Poont.**

Puntslag. — Zie **Poontslag.**

Putbeitel. — Zie **Beitel.**

Raam, onz. nw. — IJzeren vierkant met rugkant waar eene ruit in gevestigd wordt (sch. 294). — Fr. *chassis;* — Eng. *sash, frame;* — Hd. *glasrahmen.*

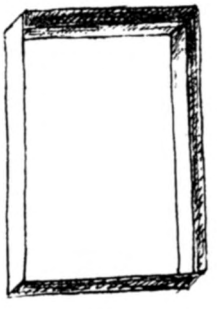

Sch. 294.

Radhouder. — Zie **Klepper.**

Rand — Zie **Boord.**

Rasp of **Rasper.** — Zie **Vijl.**

Raspvijl. — Zie **Vijl.**

Rattesteert. — Zie **Vijl.**

Rauw. — Zie **Ruw.**

Reep, vr. nw. — Smal plaatje dat in de kas van een slot geplaatst is en in de kerf van den sleutel past. Dient om het opendoen bij middel van valsche sleutels te beletten. Zie **Bloket.** — Fr. *boute-rolle de serrure;* — Eng. *ward;* — Hd. *besetzung.*

Regel, m. nw. — Volks. *Schrijflat.* Stalen of ijzeren lat waarlangs men rechte lijnen afteekent op

Sch. 295.

het plaatijzer (sch. 295). — Fr. *règle;* — Eng. *rule;* — Hd. *lineal.*

Rekken. — Zie **Uitsmeden.**

Rijfelen, ww. — Met het rijfelijzer klaar maken. — Fr. *rifler;* — Eng. *to rasp;* — Hd. *mit den raspelfeile bearbeiten.*

Rijfelijzer, onz. nw. — Soort van lichte omgebogene vijl, voorzien van zeer kleine tandjes om oneffen uitgediepte voorwerpen op te klaren (sch. 296). — — Fr. *rifloir;* — Eng. *riffler-file;* — Hd. *bildhauerfeile.*

Sch. 296.

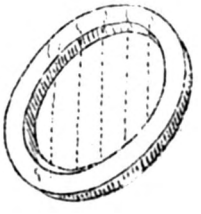

Sch. 297.

Riksas. — Zie **Sas.**

Ring, m. nw. — Gesmeden of gegoten ijzeren band.

Roosterring, de band van den rooster waar de balken op liggen (sch. 297).

Stovering, platen ring die in het gat der bovenplaat van eene stoof past (sch. 298). — Fr. *anneau;* — Eng. *stovering;* — Hd. *ofenring.*

Sch. 298.

Ringslot. — Zie **Slot.**

Rivet. — Zie **Nijdnagel, Klinknagel.**

Roede, vr. nw. — Ronde metalen staaf. — Fr. *verge;* — Eng. *rod;* — Hd. *ruthe;* — Neder. *rood, rod*, Hong. *rud;* — Finl. *ruode.*

Roest, onz. nw. — Sommige metalen die met water of zuurstof in verbinding geweest zijn, slaan roodachtig uit. Die uitslag wordt roest genaamd. — Fr. *rouille;* — Eng. *rust;* — Hd. Deen. Zw.

rost; — Neders. Ang. *rust;* — Fijnl. *ruoste;* — Hong. *rosda;* — Pool. *rdza;* — Boh. *rez;* — IJsl. *rid;* — Wallis *rhydni;* — Ital. *ruggine, rubigine;* — Lat. *rubigo.*

Roesten, ww. Met roest bedekt zijn. — Fr. *rouiller;* — Eng. *to rust;* — Hd. *rosten.*

Roestig, hoed. — Ook *geroest, beroest.* Met roest bedekt. — Fr. *rouillé;* — Eng. *rusted;* — Hd. *verrostet.*

Rolmachien. — Zie **Roltuig.**

Roltuig, onz. nw. — Volks. *Rolmachien.* Een werktuig om stoofbuizen te rollen (sch. 299). — Fr.

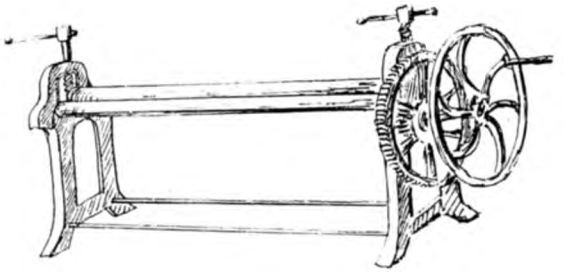

Sch. 299.

machine à cylindrer; — Eng. *rolling cylindres, pipe cylindres;* — Hd. *walzmachine.*

Rondbalk, vr. nw. — Groote houten rol, waarop de lange- of kolombuizen gerond worden. — Fr. *rondin;* — Eng. *cudgel* — Hd. *prügel.* Zie **Ezel.**

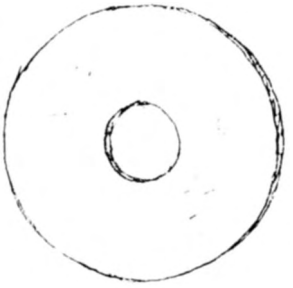

Sch. 300

Rondeel, onz. nw. — Rond plaatje, in het midden met een gat doorboord. — Fr *rondelle;* — Eng. *rundle;* — Hd. *rondell* (sch. 300).

Roode menie, vr. nw. — Eene soort van roode verw waarmede men gewoonlijk het ijzer schildert om het tegen roesten te vrijwaren. — Fr. *minium de fer.* — Eng. *minium;* — Hd. *mennig.*

Rooier, m. nw. — IJzeren roede met een koperen rondeeltje vast op den top en een beweegbaar grooter rondeel in ijzer om evenwijdige koperen lijnen op

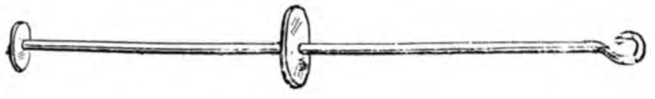

Sch. 301.

plaatijzer af te teekenen (sch. 301). — Fr. *trusquin;* — Eng. *marking-rod;* — Hd. *stangenzirckel.*

Rooster, m. nw. — IJzeren balken of staven waarop of waartegen de brandende kolen van eene stoof liggen (sch. 302-303). Zie **Binnen-** en **Voorrooster**. — Fr. *grille;* — Eng. *grate;* — *rost;* — Hd. *rost;* — Neders. *roste;* — Zw. *rost;* — Pool. *roszt;* — Boh. *rosst.* Vandaar : *binnenrooster*, *voorrooster*, *menagèrerooster*, *kachelrooster.* Ook de balken en liggers eener groote vuring te zamen genoemd.

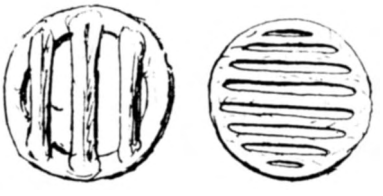

Sch. 302-303.

Roosterring. — Zie **Ring.**

Roostertang. — Zie **Tang.**

Sch. 304.

Roset, vr. nw. — Volks. *rozette.* Rond versiersel in den vorm eener roos of ster (sch. 304). — Fr. *rosace;* — Eng. *rosette;* — Hd. *einsetzrose.*

Rugsas. — Zie **Sas.**

Rugzweê. — Zie **Zweê.**

Rul, hoed. — *Ruw, hobbelig, oneffen.* Volks. *rauw.* Fr. *rude;* — Eng. *rough;* — Hd. *rauh;* — Lat. *rudis.*

Rust, vr. nw. — De rust van het slot is eene kerf, in den bovenkant van het schot van een slot, en waarin de veer rust die het slot in of uithoudt (sch. 305). — Fr. *encoche;* — Eng. *notch;* — Hd. *kerbe.*

Sch. 305.

Ruw. — Zie **Rul.**

S, vr. nw. — IJzeren haak of dubbele oog in den vorm eener S.

Salmiak, vr. nw. — Eene soort van zout gebruikt om bij het soldeeren, den soldeerbout op te zuiveren, wanneer hij uit het vuur genomen en door den rook bevuild is. — Fr. *sel-ammoniac;* — Eng. *sal-ammoniac, chlorid of ammonium;* — Hd. *salzsaure ammoniak, salmiak.*

S- anker, m. nw. — Een anker in den vorm van eene S (sch. 305bis). Zie **Anker.**

Sch. 305bis.

Sas, vr. nw. — Een stuk verstaald ijzer met effen vlak, of waarin eene geul of een anderen vorm uitgehold is, en waar men op slaat om het ijzer glad te smeden of om den uitgeholden vorm aan een onderliggend stuk gloeiend ijzer te geven. Ook *Zethamer.* — Fr. *chasse;* — Eng. *set-hammer;* — Hd. *setzhammer, setzmeissel, setzstempel.*

Dezelfde naam wordt ook gegeven aan het onderliggend stuk alaam waarin de onderkant van het ijzer zijnen vorm verkrijgt (sch. 306) Gemeenlijk nogthans wordt dit *ondersas* genaamd.

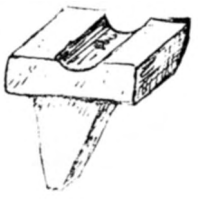

Sch. 306.

Platte sas (sch. 307). — Fr. *chasse à parer.*

Vierkantige sas (sch. 308). — Fr. *chasse carrée.*

Ronde sas (sch. 309). — Fr. *dégorgeoir.*

Baguetsas (sch. 310) — Fr. *chasse pour fer rond.*

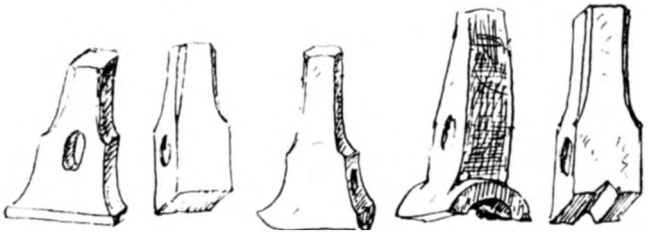

Sch. 307. Sch. 308. Sch. 309. Sch. 310. Sch. 311.

Rugsas, Volks. *riksas* (sch. 311). Eene scherpuitgehaalde sas waarmede men eenen rug aan het ijzer slaat. — Fr. *arbre à cames;* — Eng. *thumbling shaft;* — Hd. *daumenwelle.*

Sassen, ww. — Met de sas bewerken. — Fr. *chasser;* — Eng. *to set;* — Hd. *setzen.*

Savereinen. — Zie **Beloenen.**

Schaak. — Zie **Schakel.**

Schaal, vr. nw. — Bij alle uit te voeren teekening, waarop de maat in letters of cijfers niet aangewezen is, behoort eene schaal of evenredige aanwijzer, bestaande uit eene rechte lijn met onderverdeelingen volgens dewelke men, bij vergelijking, de afmetingen

van het uit te voeren werk kan vaststellen. — Fr. *échelle;* — Hd. *scale;* — Eng. *maassstale.*

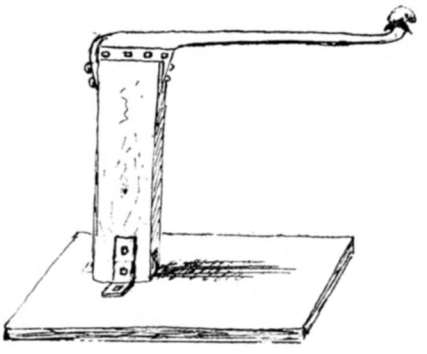

Sch 312.

Schaar, vr. nw. — Een tuig dienende om metalen plaat door te snijden. Er zijn verscheidene soorten van scharen :

Boomschaar, (sch. 312). — Fr. *cisaille à poteau;* - Eng. *bigshears;* — Hd. *baumscheere.*

Handschaar (sch. 313). — Fr. *cisaille à main;* — Eng. *handsnips;* — Hd. *handscheere.*

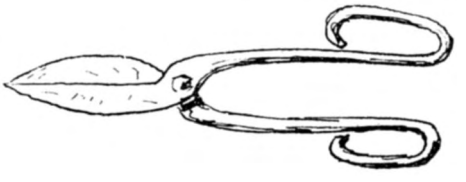

Sch. 313.

Blikschaar (sch. 314). — Fr. *cisaille de ferblantier, petite cisaille de ferblantier;* — Eng. *tinmen's snips;* — Hd. *handblechscheere.*

Sch. 314

Staakschaar of Bekschaar (sch. 315). — Fr. *cisaille d'établi à étau;*

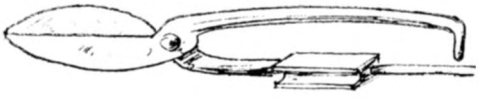

Sch. 315.

— Eng. *tinmen's stockshears;* — Hd. *stockblechscheere.*

Schaard, vr. nw. — Ook *Schaar, Schare.* Eene

ingekorvene of scherpe breuk aan eenen beitel of schaar. — Fr. *brêche;* — Eng. *shard, sheard, sherd;* — Hd. *scharte.*

Schacht, vr. nw. — Korte buis langs achter aan de stoof vastgezet en waar de andere buis aangebracht wordt (sch. 316). — Fr. *petit tuyau de sortie;* Eng. *pipe-end;* — Hd. *schaft.*

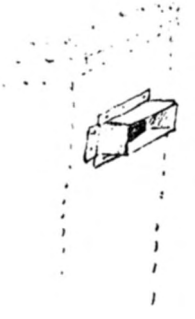

Sch. 316.

Schakel, m. nw. — *Schaak, Schalm.* Zie **Maze.** Een der ringen van eene keten. — Fr. *chainon;* — Eng. *link;* — Hd. *gelenk.*

Schalm. — Zie **Schakel.**

Scharbiliën, vr. nw. Half uitgebrande kolen. Belg. fr. *Escarbilles.*

Schardoes, vr. nw. — Zie **Arm.**

Scharnier, vr. nw. — Eene scharnier bestaat uit twee dubbele in elkander gewerkte stukken plaat, door eene pin verbonden (sch. 317). Een venster, eene deur enz. draaien op scharnieren. — Fr. *charnière;* — Eng. *hinge;* — Hd. *scharnier.*

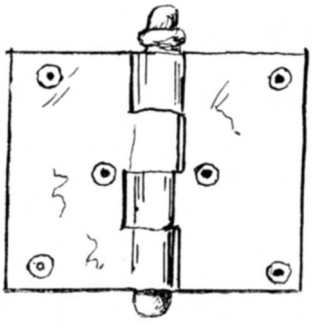

Sch. 317.

Scharnierspil. — Zie **Nijdbout.**

Scharten, ww. — Enkel met de grove vijl de peelen van het gesmeed ijzer afnemen, voor grof smeewerk, dat moet geschilderd worden. — Fr. *gratter;* — Eng. *to scrape;* — Hd. *schrapen.*

Scheef, hoed. — Wat in geenen rechthaak is. Ook *scheel, schuinsch.*

Scheel. — Zie **Scheef.** Ook *Scheluw.*

Scheers, onz. nw. — Eene platen spie, die door eenen bout gesteken wordt en dient tot sluiting (sch. 318). — Fr. *clavette, cheville;* — Eng. *peg;* — Hd. *splint.*

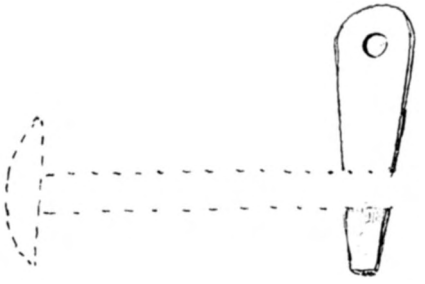

Sch. 318.

Scheersbout. — Zie **Bout.**

Scheidsel. — Zie **Slotkas.**

Schelfer, m. nw. — Afspringsel van gesmeed- of plaatijzer. — Fr. *éclat d'écornure;* — Eng. *splinter, splint;* — Hd. *splitter, span.*

Scherp, hoed. — Snijdend, in tegenstelling van « stomp » : eene scherpe beitel. — Fr. *aigu;* — Eng. *sharp;* — Hd. *scharf;* — Neders. *scharp;* — Ang. *scearp;* — Zw. *skarp.*

Scherpe staak, vr. nw. — Volks. *Trans* (sch. 319). Stuk halam dat in de werkbank vast zit en waarop men boorden overslaat aan metalen plaat. — Fr. *tranche;* — Eng. *edge-stake;* — Hd. *platte stock.*

Sch. 319.

Schieter. — Zie **Ankersleutel.**

Schietlood, onz. nw. — Een houten klompje, waardoor eene lange koord kan glijden, die aan het uiteinde voorzien is van een lood. Gebruikt om te zien of iets valrecht in den haak staat (sch. 319bis).

Schijf. — Zie **Pan.**

Schild. — Zie **Slotschild.**

Sch. 319bis.

Schof, onz. nw. — Het schof van een slot is het deel, dat door den sleutel in- en uitgeschoven wordt. Ook *Slotschuif* (sch. 320). — Fr. *pène;* — Eng.

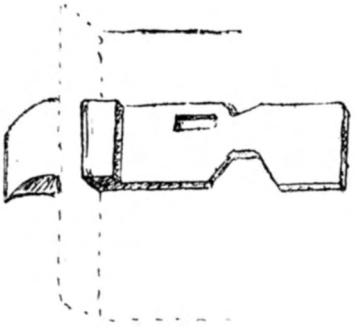

Sch. 320.

bolt; — Hd. *riegel.* Het schof van eene stoof is de asschenbak. Zie **Asschenbak.** — Fr. *cendrier;* — Eng. *cinderbox* of *ashpan.* Het schof van de werkbank : de lade aan iedere vijlstaak onder de werkbank vastgemaakt en waar de werkman zijn klein alaam bergt. — Fr. *tiroir;* — Eng. *drawer;* — Hd. *schublade.*

Schoorsteen, m. nw. — Ook *Schouw.* IJzeren of gemetste buis langs waar de rook van de smis of van eene andere vuring zijnen uitweg vindt en naarboven stijgt. — Fr. *cheminée;* — Eng. *chimney;* — Hd. *schornstein, rauchfang;* — Neders. *schornsteen;* — Zw. *skorsten;* — Oud-Zw. *scartain.*

Schoot, m. nw. — De schoot van eene schouw, ook *veurster* genaamd, is de voormuur langs welks binnenkant de rook van smis, haardvuur of andere vuring naar boven stijgt. — Fr *contre-cœur;* — Eng. *chimney-back;* — Hd. *rückenblatt des kamins.*

Schootvel, onz. nw. — *Schootsvel, schortvel.* Lederen schort die de smids dragen. — Fr. *tablier en cuir;* — Eng. *apron;* — Hd. *schurzfell.*

Schortvel. — Zie **Schootvel.**

Schouderband. — Zie **Halszeel.**

Schouw. — Zie **Schoorsteen.**

Schouwanker, m. nw. — Gesmede anker om eene gemetste schouw te versterken (sch. 321). — Fr. *ancre*

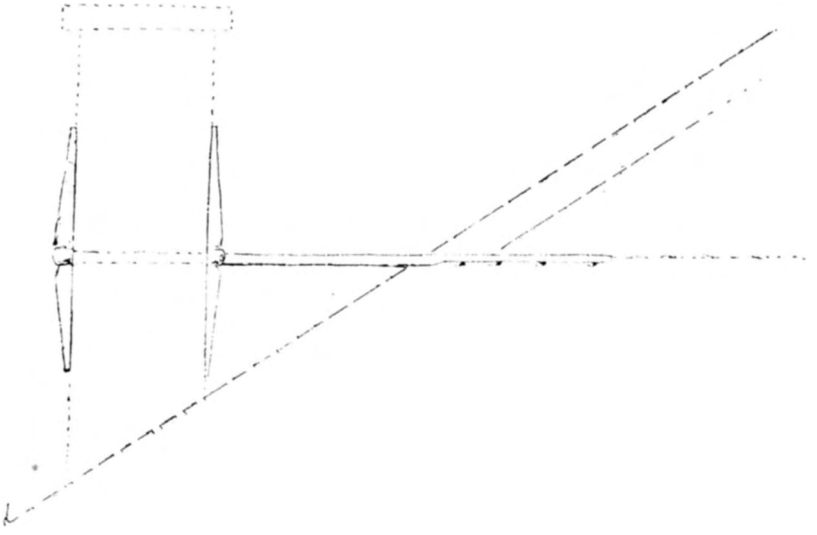

Sch. 321.

de cheminée; — Eng. *chimney-anchor;* — Hd. *schornstein-klammer.*

Schouwijzer, onz. nw. — Een zwaar stuk ge-

smeed ijzer, waarop de schoot der schouw gemetst is

Sch. 322.

(sch. 322). — Fr. *traverse de cheminée;* — Eng. *chimney-support;* — Hd. *schornsteinbalke.*

Schouwplaat, vr. nw. — IJzeren plaat die in de schouw gepast wordt om deze te sluiten en waardoor de buis der stoof naar de schouw leidt (sch. 323).

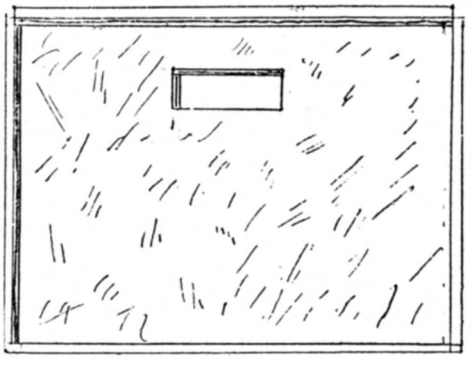

Sch. 323.

— Fr. *plaque ou chassis de cheminée;* — Eng. *chimney board;* — Hd. *kaminbrit.*

Schouwschuif, vr. nw. — Een ijzeren bakje welk in den schouwmuur gemetst wordt. De voorkant kan opgeschoven worden om de schouw te zuiveren. — Fr. *glissière.*

Schragen, vr. nw. — IJzeren standers waarop men iets laat rusten of staan (sch. 324). — Fr. *tréteaux;* — Eng. *trestles;* — Hd. *schragen;* — Neders. *schrage;* — Ital. *scranna:* — Pool. *szranni;* — Boh. *srannky;* — Lat. *escrannium.*

Schrijflat. — Zie **Regel.**

Schroef. — Zie **Vijl.**

Schroefboortuig, vr. nw. — Een boortuig om

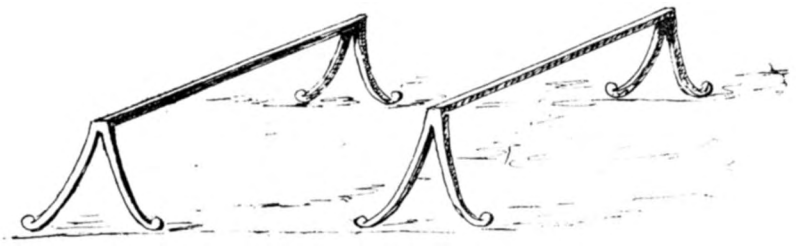

Sch 324.

met de borst te boren (sch. 325). - Fr. *forêt à*

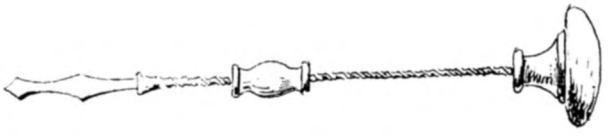

Sch. 325.

vis; — Hd. *spundbohrer.*

Schroefdraad, m. nw. — Ook *Vijsdraad* of *Schroeflijn.* Getrokken metalen draad waar eene moer opgedraaid wordt. Fr. *pas de vis, filet.*

Scherpe schroefdraad, of *driekantige schroefdraad.* — Fr. *filet triangulaire* (sch. 326)

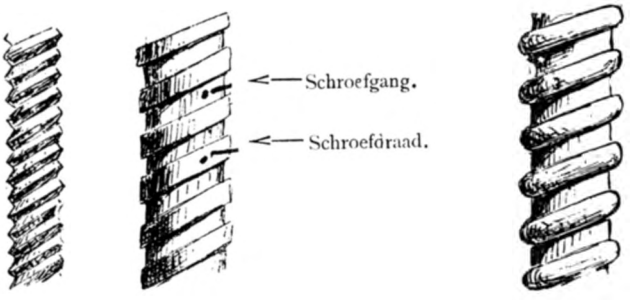

Sch. 326. Sch. 327. Sch. 328.

Platte of *vierkantige schroefdraad.* — Fr. *filet-plat ou carré* (sch. 327).

Ronde schroefdraad. — Fr. *filet arrondi* (sch. 328).

Schroefgang. — Zie (sch. 327).

Schroefgat. — Zie **Moer.**

Schroefkam, m. nw. — Stalen tuig om schroefdraad op den draaibank te maken (sch. 329). — Fr. *peigne*

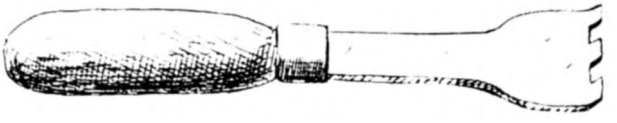

Sch. 329.

à vis; — Eng. *screw-comb;* — Hd. *schraubekamme.*

Schroeflijn. — Zie **Schroefdraad.**

Schroefmuurboor. — Zie **Muurboor.**

Schroefsleutel. — Zie **Moersleutel.**

Schroefveer. — Zie **Veer.**

Schroo, vr. nw. — Eene schroo plaat: afgesneden langwerpig stuk metalen plaat.

Schuif, vr. nw. — IJzeren of koperen sluiting

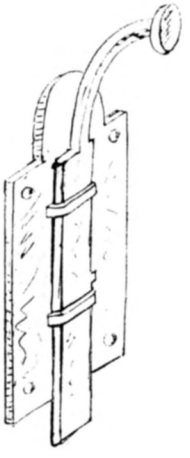

Sch. 330.

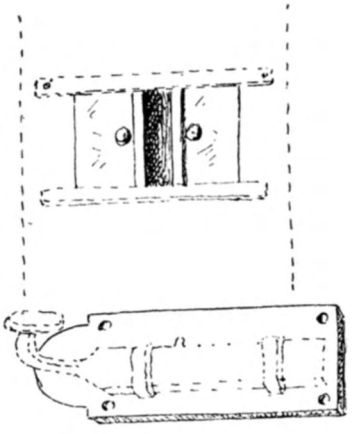

Sch. 332.

van deur of venster (sch. 330). — Fr. *targette*; — Eng. *little bolt*, — Hd. *schubriegel.*

Schuifdeur, vr. nw. — Beweegbaar platen deurken gebruikt aan sommige vuringen (sch. 331). — Fr. *coulisse;* — Eng. *groove;* — Hd. *schiebladen.*

Schuifkram. — Zie **Grendelkram.**

Schuifplaat, vr. nw. — Metalen plaatje waarop de schuif vast is (sch. 332). — Fr. *plaque de targette.*

Schuifslot. — Zie **Slot.**

Schuifveer. — Zie **Grendelveer.**

Schuins. — Zie **Scheef.**

Schutsel. — Zie **Slotkas.**

Schutter. — Zie **Grendel.**

Schutteren. — Zie **Grendelen.**

Schuurpapier. — Zie **Emeripapier.**

Serre-ijzer. — Zie **Ijzer.**

Sikkelvijl. — Zie **Vijl.**

Sintels. — Zie **IJzersintels.**

Slag, onz. nw. — Op elkander slaande deelen van een hekken. — Fr. *battement;* — Eng. *fold;* — Hd. *schlagleiste.*

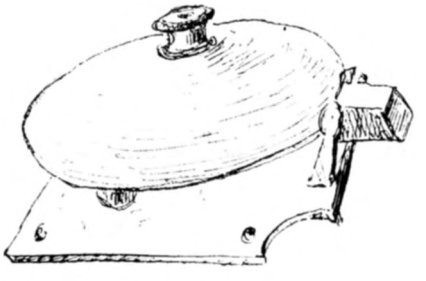

Sch. 333.

Slagbel, vr. nw. — Vaste halfronde bel met klepper en veer die eenen hamer doet slaan (sch. 333). — Fr. *timbre;* — Eng. *hammer-bell;* — Hd. *glocke.*

Slagplaat. - Zie **Plaatijzer.**

Slagveer, vr. nw. - Eene stalen strock of smalle plaat, die geplooid is in den vorm van eene V en dient om het schof van een slot in of uit te drijven (sch. 334). Ook *Springveer.* — Fr. *ressort à chien;* — Eng. *dog-spring;* — Hd. *feder.*

Sch. 334.

Slang, vr. nw. — Scheiding in zwaar barreel op den bovenbodem der keukenovens geplaatst om de vlam gelijkmatig onder de bovenplaat te geleiden (sch. 335). — Fr. *cloison.*

Sch. 335.

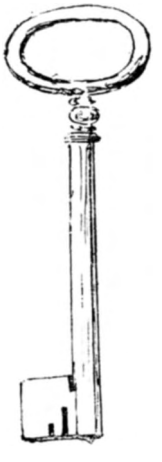

Sch. 336.

Sleutel, m. nw. - Volks. *Sloter.* Een ijzeren tuig om een slot te openen (sch. 336). - Fr. *clef;* — Eng. *key;* — Hd. *schlüssel;* — Neder. *slötel.* Vandaar : *ankersleutel*, *moersleutel*, *lettersleutel*, *gorgesleutel*, S- *sleutel* : zie die woorden.

Sleutelbaard - Zie **Baard.**

Sleuteloog. — Zie **Oog.**

Sleutelplaat, vr. nw. — IJzeren plaatje in het slot geplaatst, waardoor de sleutel moet gaan vooraleer het

schof te bereiken (sch. 337). — Fr. *foncet;* — Eng. *soket-nozzle;* — Hd. *dille.*

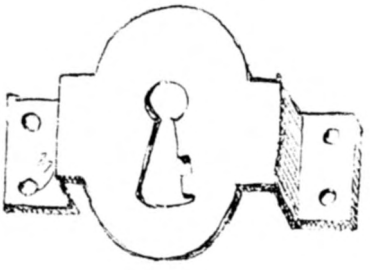

Sch. 337.

Sleutelplaatje. — Zie **Slotschild.**

Sleutelschild. — Zie **Slotschild.**

Sleutelspil. — Zie **Spil.**

Sleutelvijl. — Zie **Vijl.**

Slijpbak, m. nw. — De bak waar de slijpsteen op rust (sch. 338). — Fr. *auge;* — Eng. *trough;* — Hd. *trog.*

Slijpen, ww. — Op den slijpsteen scherpen. — Fr. *aiguiser;* — Eng. *to sharpen;* — Hd. *schleifen, wetzen.* — Ook met den greissteen iets klaar wrijven. Fr. *blanchir;* — Eng. *to grind off;* — Hd. *schmirgeln.*

Slijpsteen, m. nw. — Een ronde steen waarop

Sch. 338.

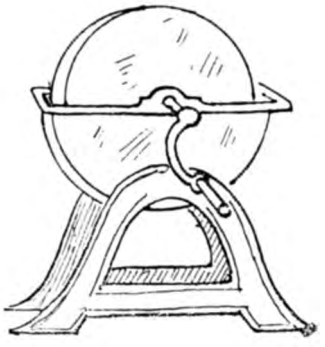

Sch. 338 bis.

men het alaam, zooals beitels, schroefdraaiers, enz. slijpt (sch. 388[bis]). — Fr. *meule;* — Eng. *grindstone;* — Hd. *schleifstein.*

Slinger. — Zie **Pomparm.** Ook *Wipkruk.* Zie aldaar.

Sloof, m. nw. — Een metalen band die een stuk halaam of een ander voorwerp omsluit en opgespannen wordt door eene spie of met eene vijs. Zie **Broek.** — Fr. *ceinturon;* — Eng. *band;* — Hd. *gürtel.*

Slot, onz. nw. — Een toestel om deuren, vensters, enz. te sluiten. — Fr. *serrure;* — Eng. *lock;* — Hd. *schlosz;* — Zw. *lott;* — IJsl. *las;* — Deen. *laas.*

Vandaar :

Dagslot of slot met enkele sluiting die door eene kruk geopend wordt. Zie **Dag.** — Fr. *serrure à bec de cane;* — Eng. *springbolt lock;* — Hd. *krückschloss.*

Nachtslot, slot met dubbelen draai. Zie **Dag.** — Fr. *serrure à double tour* of *à double pêne;* — Eng. *springstocklock;* — Hd. *drückersschloss.*

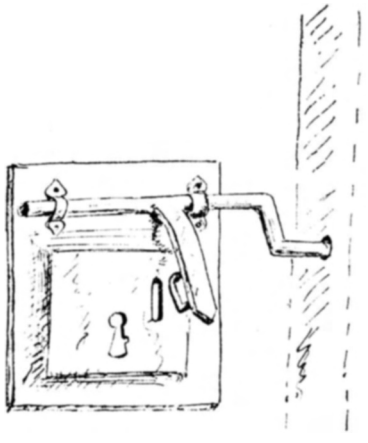

Sch. 339.

Schuifslot, sluiting met schuif. Zie **Schuif.**

Kelderslot of *Grendelslot,* slot met grendel (sch. 339). — — Fr. *serrure à bosse;* — Eng. *case lock;* — Hd. *taschenschloss.*

Eenzijdig slot, dat maar langs éénen kant kan geopend worden. — Fr. *serrure forée;* — Eng. *german lock;* — Hd. *dornschloss, deutsche schloss.*

Tweezijdig slot, dat langs beide kanten kan

geopend worden. — Fr. *serrure bénarde;* — Eng. *double lock;* — Hd. *französische schloss.*

Vensterslot of *venstersluiting, draaislot, spanjolette,* ook op dubbele deuren (sch. 339bis). — Fr. *espagnolette;* — Eng. *window-fastening, anddoor;* — Hd. *drehriegel am fenster.*

Uitwendig slot (sch. 340). — Fr.

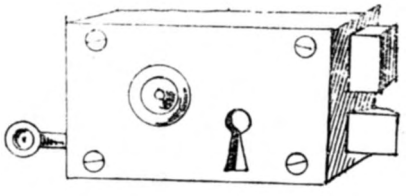

Sch. 340.

Sch. 342.

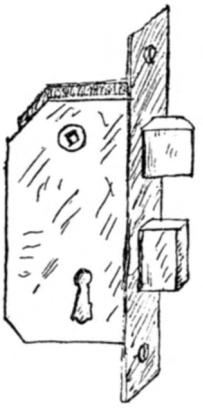

Sch. 341.

Sch. 339 bis.

serrure à palastre; - Eng. *case-lock, box-lock;* — Hd. *kastenschloss.* Ook *Kasseslot.*

Ingekapt slot (sch. 341). — Fr. *serrure à mortaises;* — Eng. *mortise lock;* — Hd. *einsteckschloss.*

Kofferslot (sch. 342). — Slot met valleken. — Fr. *serrure à coffre* of *à moraillon;* — Eng. *slap-lock;* — Hd. *krampeschloss.*

Springslot (sch. 343), gebruikt voor koffers en doozen; slot dat bij het toevallen van de deur toespringt. Ook *Trekslot* genaamd. — Fr. *houssette* of *serrure à ressort;* — Eng. *springlock;* — Hd. *fallschloss.*

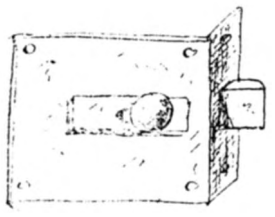

Sch. 343.

Klinkslot (sch. 344). — Fr. *serrure à vicile;* — Eng. *latch-lock;* — Hd. *klinkeschloss.*

Maalslot (sch. 345). — Fr. *cadenas;* — Eng. *pad-lock;* — Hd. *häng-schloss.* — Ook *Hangslot.*

Sch. 344.

Sch. 345.

Geheimslot, zonder sleutel. — Fr. *serrure à secret;* — Eng. *puzzel-lock;* — Hd. *buchstabenschloss.*

Ringslot (sch. 346). — Fr. *serrure à rouleau;* — Eng. *ring-lock;* — Hd. *ring-schloss.*

Krukslot (sch. 347). — Fr. *serrure à bec de cane.*

Sch. 346.

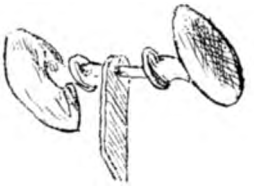

Sch. 347.

Sloter. — Zie **Sleutel.**

Slothaak. — Zie **Haak.**

Slotkas, vr. nw. — De afsluiting in plaat van

het slot, waarin het slotwerk vastgezet is (sch. 348). Ook *Scheidsel*, *Schutsel*. — Fr. *palastre*, *palâtre*, *cloison;* — Eng. *lock-case;* — Hd. *schlossblech*.

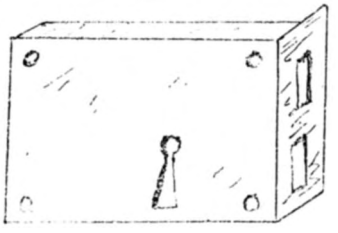

Sch. 348.

Slotkram, vr. nw. — Het krammetje van een slotvalleke, waar het schof van het slot inschuift. — Fr. *cramponnet*, *auberon;* — Eng. *cramp-iron;* — Hd. *schliesshaken* (sch. 349). — Ook *Sluithaak* genaamd.

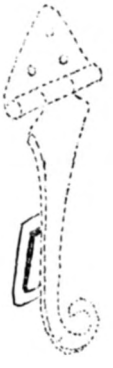

Sch. 349.

Slotmaker, m. nw. — Werkman die sloten verveerdigt. — Fr. *serrurier;* — Eng. *lock-smith;* — Hd. *schlosser*.

Slotmakerij, vr. nw. — Werkhuis waar men sloten verveerdigt. — Fr. *serrurerie;* — Eng. *locksmithshop;* — Hd. *schlossmacherei*.

Slotplaat vr. nw. — Ook *Sluitkap*. De plaat waar de tong van het slot inschuift wanneer dit gesloten wordt (sch. 350). — Fr. *gâche;* — Eng. *bolt-lock;* — Hd. *schliesskappe*.

Sch. 350.

Slotschild, onz. nw. — Ook *Sleutelplaatje* en *Sleutelschild*. Een plaatje dat op eene deur vastgemaakt is en waardoor men den sleutel steekt om tot het slot te geraken (sch. 351). — *entrée de serrure*, *écusson;* — Eng. *key-scutcheon;* — Hd. *schlüsselblech*, *schlüsselschild*.

Slotschuif. — Zie **Schof**.

Slokschuifhaak. — Zie **Barbeel.**

Slotvalleken, onz. nw. — Eene kleine scharnier met kram; deze kram valt in het slot en ontvangt de tong van het slot. Sloten met vallekens worden meest gebruikt aan koffers (sch. 352). Ook *Sluithangsel.* — Fr. *moraillon, auberonnière;* — Eng. *iron-flap;* — Hd. *schliesseisen, kackenblatt.*

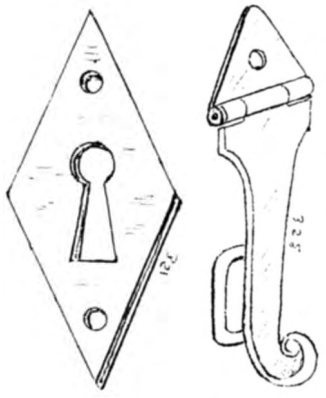

Sch. 351. Sch. 352.

Slotveerronding, vr. nw. — Eene veer, met halfrond aanzetsel, die in een slot zit en eerst door den sleutel moet weggeschoven worden vooraleer het schof kan bewogen worden (sch. 352bis). — Fr. *gorge;* — Eng. *gorge;* — Hd. *rundung.*

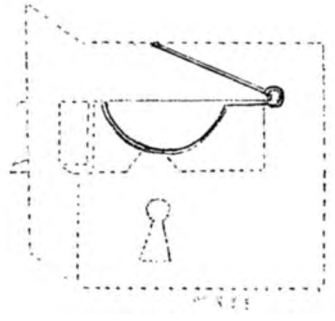

Sch. 352 bis.

Sluithaak. — Zie **Slotkram.**

Sluithangsel. — Zie **Slotvalleken.**

Sluitijzer, onz. nw. — Het ijzeren barreel welk

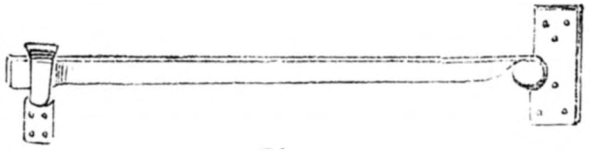

Sch. 353.

de twee deelen eener deur, val of poort (sch. 353)

samenhoudt. — Fr. *fléau;* — Eng. *beam;* — Hd. *thörriegel.*

Sluiting, vr. nw. — Alle sloten, schuiven, grendels, enz. zijn sluitingen. — Fr. *fermeture;* — Eng. *fastening;* — Eng. *verschliessung.*

Sluitkap. — Zie **Slotplaat.**

Sluitkram. — Zie **Spanvijs.**

Sluitnagel. — Zie **Spie.**

Smeder, m. nw. — Werkman die aan het smisvuur werkt. Ook *Vuurwerker.* — Fr. *forgeur;* — Eng. *forger;* — Hd. *schmied.*

Smeêasschen, m. nw. — De asch uit den smishaard. — Fr. *fraisil, cendre de forge;* — Eng. *cinders;* — Hd. *lösche.*

Smeedbaar, hoed. — Ook *Smeedzaam.* Die kan gesmeed worden. — Fr. *malléable;* — Eng. *malleable;* — Hd. *hämmerbar.*

Smeedzaam. — Zie **Smeedbaar.**

Smeêhamer. — Zie **Hamer.**

Smeeijzer, onz nw. — IJzer om te versmeden.

Zweedsch smeeijzer : allereerste hoedanigheid. — Fr. *fer de Suède.*

Best smeeijzer : kan koud en warm plooien. — *fer fort.*

Gewoon ijzer : kan warm geplooid worden en breekt koud af. — Fr. *fer tendre.*

Gemeen ijzer : breekt warm af en plooit koud. — Fr. *fer rouverin.*

Gemengd ijzer : mengeling van best en gewoon, — Fr. *fer métis.*

Smeêkolen. — Zie **Kolen**.

Smelthitte. — Zie **Hitte**.

Smid, m. nw. — Algemeene benaming voor de ambachtslieden, welke het ijzer bewerken : peerdesmid, hoefsmid, bouwsmid, kachelsmid, slotmaker, stoofmaker, enz. — Fr. *forgeron;* — Eng. *blacksmith;* — Hd. *schmied;* — Zw. *smed;* — Neders. *smid.*

Smis, vr. nw. — *Smidse, smids, smisse, smesse.* De heerd waar de smid het ijzer warmt (sch. 354).

Sch 355.

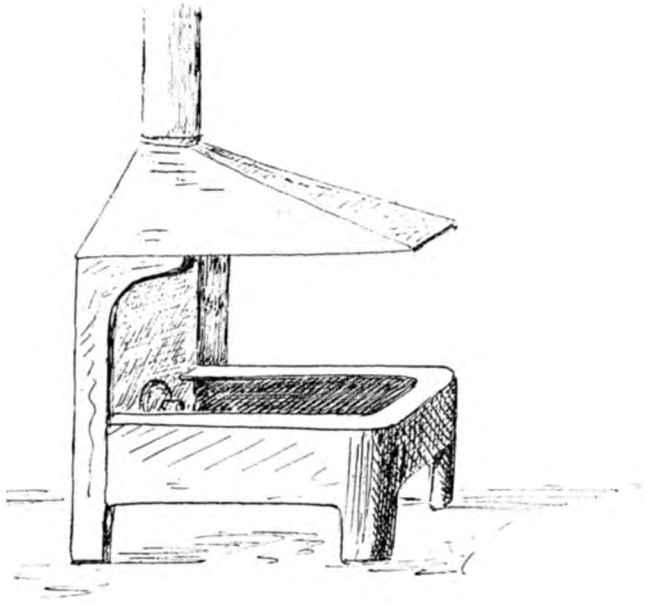

Sch. 354.

— Fr. *forge;* — Eng. *forge;* — Hd. *schmiede;* — Neders. *smede;* — Zw. *smedja;* — Ang. *smiththe;* — Zw. *schmitten.* Deze naam wordt ook gegeven aan de werkplaats van den smid.

Smidsdoorslag. — Zie **Doorslag**.

Smishaard. — Zie **Eest**.

Smiskap, vr. nw. — Gemetste of ijzeren kap boven het smisvuur om den rook te geleiden (sch. 355). Ook *Vonkevanger.* — Fr. *hotte;* — Eng. *chimney-hood;* — Hd. *mantel, rauchmantel.*

Smisschup, vr. nw. — IJzeren schup om kolen op het smisvuur te werpen (sch. 356). — Fr. *pelle*

Sch 356.

de forge; — Eng. *forge-shovel;* — Hd. *feuerschaufel.*

Smistang. — Zie **Tang.**

Snaardril. — Zie **Boogdril.**

Snippers. — Zie **Afsnijdsel.**

Snoeimes, onz. nw. — Lang en smal mes met aan ieder uiteinde een houten bol om hamersteelten af te scherpen en in te passen (sch. 357).

Sch. 357.

— Volks. *snijmes;* — Fr. *couteau-plane;* — Eng. *drawing-knife, plane-knife;* — Hd. *schneide-messer, schnitz-messer.*

Sofrein. — Zie **Beloen.**

Sofreinboor, vr. nw. — Ook *Sofreinkeer.* Handboor om gaten te sofreinen. — Fr. *vilebrequin;* — Eng. *wimble;* — Hd. *brechen, traubenbohrer.* Zie **Keere.**

Sofreindril, vr. nw. — Eene dril om een sofrein

aan een gat te booren (sch. 358). — Fr. *mêche a fraiser, fraise;* — Eng. *chamferingdrill;* — Hd. *versenkbohr.*

Sch. 358.

Sofreiren. — Zie **Beloenen.**

Sofreinkeer. — Zie **Sofreinboor** of **Keere.**

Sofreintang. — Zie **Tang.**

Soldeerbout, m. nw. — IJzeren staaf met eenen kop in rood koper, dienende om te soldeeren. — Fr. *fer à souder;* — Eng. *soldering-iron, copper-bit, copperbolt;* — Hd. *löthholben.* Er zijn platte

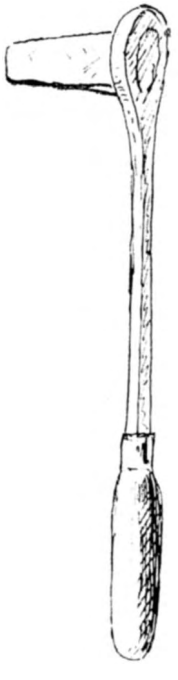

Sch. 359.

Sch. 360.

Sch. 361.

(sch 359), scherpe (sch. 360), en halfronde (sch. 361) soldeerbouten.

Soldeeren, ww. — Bij middel van soldeersel twee stukken metaal aan malkander zetten. — Fr. *souder;* — Eng. *to solder;* — Hd. *löthen.*

Soldeerlamp, vr. nw. — Lamp, die met wijngeest gevoed wordt en dient om te soldeeren (sch. 362). — Fr. *lampe à souder;* — Eng. *soldering lamp;* — Hd. *löthlampe.*

Sch. 362.

Soldeersel, onz. nw. — Mengeling van lood en tin om te soldeeren. — Fr. *soudure;* — Eng. *solder;* — Hd. *loth.*

Spaansch zwart. — Zie **Flokkezwart**.

Spannen, ww. — In de vijlstaak of in eene tang sluiten. — Fr. *serrer;* — Eng. *to clasp;* — Hd. *klemmen.*

Spanner, m. nw. — Toestel in gegalvaniseerd

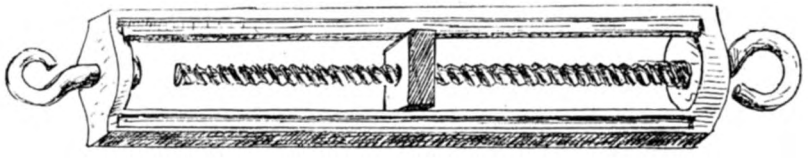

Sch. 363.

ijzer om ijzerdraad te spannen (sch. 363). — Fr. *raidisseur;* — Eng. *straighter;* — Hd. *richter.*

Spanring. — Zie **Tangring**.

Spansels, onz. nw. — Stukjes in lood, zink, koper of plaatijzer om metaal vast te spannen in de vijlstaak, zonder het te schaden (sch. 364). — Fr.

mordaches; — Eng. *clamps;* — Hd. *kneipzangen.*

Sch. 364.

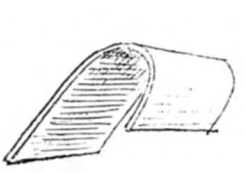

Sch. 365.

Veerspansel (sch. 365). — *mordaches à ressort;* — Eng. *springclamp;* — Hd. *federkloben.*

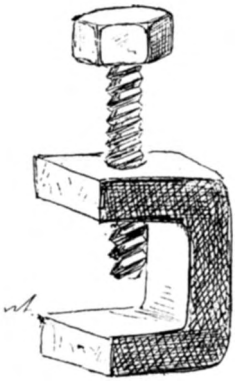

Sch. 366.

Spanvijs, vr. nw. — Geplooid ijzeren barreel, waarin eene vijs draait en dienende om een te bewerken stuk vast te schroeven (sch. 366). Ook *Klemhaak.* — Volks. *Serjeant;* — Fr. *happe, serre-joint;* — Eng. *cramp-iron;* — Hd. *schraubenklamp.*

Speerhaak, m. nw. — Men noemt speerhaken de uitspringende scherpe toppen van het aambeeld, de bigorie, enz. (sch. 367). — Fr *bigorne;*

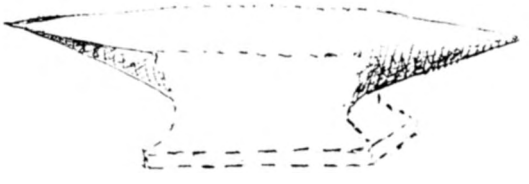

Sch. 367.

— Eng. *beak-iron;* — Hd. *sperrhorn, sperrhaken.*

Sperk, vr. nw. — Glanzend uitspatsel van gloeiend ijzer of vuur. — Fr. *étincelle;* — Eng. *spark;* — Hd. *funke.*

Sperkegel. — Zie **Stijper.**

Spie, vr. nw. — Een scherp afgevijld stuk ijzer om iets op te spannen. — Fr. *cheville*, *clavette;* — Eng. *peg;* — Hd. *bolzen* (sch. 368-369). Ook *Sluitnagel*, *Vulsel.*

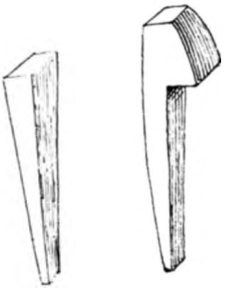

Sch. 368. Sch. 369.

Spiebout. — Zie **Bout.**

Spieboutensnijder, m. nw. — Een toestel om spiebouten af te snijden. — Fr. *coupe-boulons;* — Eng. *boltcutter-machine;* — Hd. *bolzenabschneider* (sch. 370).

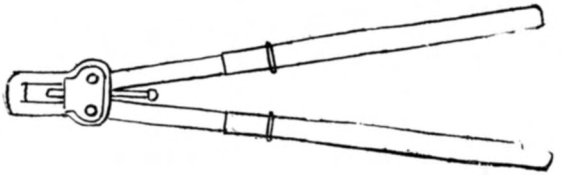

Sch. 370.

Spiegelhars, Spieglas. — Zie **Herpeus.**

Spietang. — Zie **Plooitang.**

Spijker. — Zie **Nagel.**

Spil, vr. nw. — IJzeren of stalen pin, waar een wiel op draait. — Fr. *pivot;* — Eng. *pivot;* — Hd. *zapfen.*

Sleutelspil: pinnetje in een slot waar een pijpsleutel op draait sch. 371). — Fr. *broche;* — Eng. *key-pin;* — Hd. *dorn.*

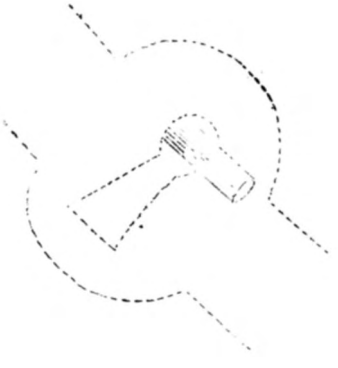

Sch. 371.

Spletoog, vr. nw. — Eene ijzeren oog

met twee dun uitgewerkte beenen, welke door een gat gedreven en daarna overgeplooid worden (sch. 372). — Fr. *clavette fendue;* — Eng. *slit-cutter, split-cutter;* — Hd. *gespaltene keil.*

Sch. 372.

Splinter, m. nw. — Scherpe schelfer van metaal. — Fr. *picot;* — Eng. *purl;* — Hd. *stumpf.*

Spoor, vr. nw. — Ook *Sporre.* De pin van eene spoorgang, die draait in de pan (sch. 373). — Fr. *mamelon;* — Eng. *bolt;* — Hd. *dorn.*

Spoorgang, vr. nw. — Ook *Spoorlecht.* Eene gang of lecht die met eene pin rust en draait in

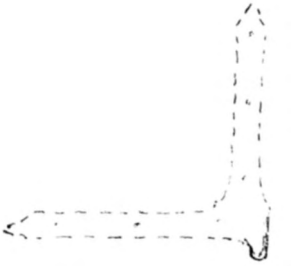

Sch. 373.

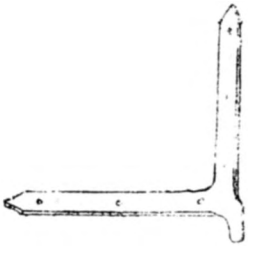

Sch. 374.

eene pan of spoorpot (sch. 374). — Fr. *pivot à équerre.*

Spoorlecht. — Zie **Spoorgang.**

Spoorpan. — Zie **Pan.**

Spoorpot. — Zie **Pan.**

Spoorwiel. — Zie **Wiel.**

Sporre. — Zie **Spoor.**

Sprenkelkwast. — Zie **Besproeier.**

Springslot. — Zie **Slot.**

Springveer. — Zie **Slagveer.**

Sproeier. — Zie **Besproeier.**

S. Sleutel. — Zie **Lettersleutel.**

Staaf, vr. nw. — Ook *Stave.* Eene gegotene of gesmedene stang in metaal. — Fr. *barre, lingot;* — Eng. *bar;* — Hd. *stange.*

Staakschaar. — Zie **Schaar.**

Staal, onz. nw. - Eene soort van smeedbaar metaal uit zuiver ijzer en koolzuur vermengd. — Fr. *acier;* — Eng. *steel;* - Hd. *stahl;* — Neders. *staal;* — Opperd. *stahel, stachel;* - Angels. *stijl;* — Lat. *acer;* — Sp. *azero;* — Ital. *acciaro;* -- Zw. *stäl.*

Duitsch staal: smeedbaar staal dat met ijzer kan samengelascht worden.

Gegoten staal : voor fijn alaam gebruikt.

Staander, m. nw. - IJzeren barreel dat een werk ondersteunt en versterkt. Fr. *montant;* — Hoekstaander, Fr. *montant d'angle;* — Middenstaander, Fr. *montant de milieu;* — Vaste staander, *montant dormant.*

Staanijzer. — Zie **Driepikkel.**

Stalen borstel. — Zie **Borstel.**

Stamp(e, vr. nw. — Een ijzeren uitgeholde vorm dienende om samen met den stamper eenen zekeren vorm te geven aan metalen plaat (sch. 375). — Fr. *matrice;* — Eng. *mouldingstamp;* — Hd. *mutterstampfe.*

Sch. 375.

Stampen, ww. - Met stamp en stamper eenen

zekeren vorm geven aan metalen plaat. — Fr. *estamper;* — Eng. *to stamp;* — Hd. *stampfen.*

Stamper, m. nw. — Beweegbaar bovendeel der stamp (sch. 376). — Ook *Holstempel.* — Fr. *mandrin;* — Eng. *mouldinghammer;* — Hd. *stampfhammer.*

Sch. 376.

Steel. — Zie **Hamersteert.**

Steenolie. — Zie **Olie.**

Steenboor. — Zie **Muurboor.**

Steert, m. nw. — Het deel van eene pan, ring, stoofdeksel enz. of de handhaaf (handvat) eener vijl, schroefdraaier enz., dat men met de hand vastneemt om deze voorwerpen te gebruiken (sch. 377). — Fr. *manche;* — Eng. *handle;* — Hd. *heft, stiel.*

Sch. 377.

Steker, m. nw. — Een ijzeren barreel dat in schuinsche richting aangebracht wordt om een werk te versterken of op zijne plaats te houden. — Fr. *contrefort, arc-boutant;* — Eng. *support.* Ook

Sch. 378.

eene uitgescherpte vierkante pin in staal, met handhaaf, (handvat), om kleine gaatjes te verwijden. — Fr. *perceur;* — Eng. *handborer;* — Hd. *anstechbohrer.*

Stempel. — Zie **Vormijzer.**

Stengelpasser. — Zie **Passer.**

Sterkwater, onz. nw. — Bijtmiddel om op ijzer en staal te etsen. — Fr. *eau-forte, acide nitrique;* — Eng. *nitric-acid;* — Hd. *scheidewasser, salpetersaure.*

Steunijzer, onz. nw. — IJzeren toestel aan den muur vastgehecht en waarop de smeder de lange stukken ijzer laat rusten, die in het vuur liggen (sch. 379). Ook *Baarschof.* — Fr. *soutien;* — Eng. *support;* — Hg. *gerüst.*

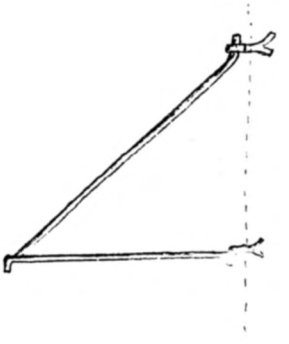

Sch. 379.

Stijper, m. nw. — De stijpers zijn de dwarsnagels of dwaarsplaatjes die, binnen in de slotkas, de dekplaat aan de slotplaat verbinden (sch. 380-381). Ook *Sperkegel.* — Fr. *étoquiau,* ; Hd. *sperrstift, sperrkegel.*

Stokbeitel. — Zie **Beitel.**

Stomp, *hoed.* — Stompe beitel, die moet hersleepen worden; waarvan de snede weg is. — Fr. *obtus;* — Eng. *dull;* — Hd. *stumpf.*

Sch. 380.

Sch. 381.

Stokdoorslag. — Zie **Doorslag.**

Stoof, vr. nw. — Wordt algemeen gebruikt in den zin van het *holl.* kachel. Ook *Stove.* Verwarmingstoestel waarin men hout, kolen of gaz verbrandt. — Fr. *poële;* — Eng. *stove;* — Hd. *stübe;* — Neders. *stave, stauve, stuve;* — Ang. *stova;* — IJsl. *stufa;* — Ital. *stuffa;* — Sp *estufa.* Zie **Kachel.**

Stoofbuis, vr. nw. — Ook *Stovebuis*. IJzeren buis waardoor de rook van de stoof zijnen uitweg vindt naar de schouw (sch. 382). — Fr. *tuyau;* — Eng. *stove-pipe;* — Hd. *stübe-röhre*.

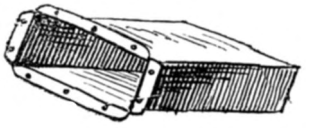

Sch. 382.

Stoofpot of **Stovepot, Kachelpot**. — Zie **Pot.**

Stookijzer. — Zie **Pook.**

Stoomhamer. — Zie **Hamer.**

Stoppe. — Zie **Werk.**

Stopsel, onz. nw. — IJzeren deksel om het gat in den muur of in de schouwplaat dicht te maken, wanneer de stoof en buizen weggezet zijn (sch. 383). — Fr. *chapeau;* — Eng. *cover-plate;* — Hd. *deckel.*

Sch 383.

Stovekrul. — Zie **Dekseloor.**

Stovenmaker, m. nw. — Werkman die stoven vervaardigt. — Fr. *poëlier;* — Eng. *stove-maker, blacksmith;* — Hd. *ofenmacher.*

Stovering. — Zie **Ring.**

Strekhamer. — Zie **Hamer.**

Strekken, nw. — Volks. Planeeren. Effen slaan of verharden met den hamer. Ook afvlakken. — Fr. *planer;* — Eng. *to planish, to set;* — Hd. *planiren, richten.*

Strektas. — Zie **Tas.**

Strijkbout, m. nw. — Zwaar stuk ijzer dat men gloeiend in strijkijzers sluit om deze te hecten. Zie **Tas.** — Fr. *langue, bloc;* — Eng. *ironing-block.*

Stroovijl. — Zie **Vijl.**

Stuit. — Zie **Houvast.**

Sturte. — Zie **Plaatijzer.**

Stovezwart, onz. nw. — Eene mengeling van Spaansch zwart, ivoorzwart of flokkezwart en terpentijn, om stoven te kuischen. — Volks. Compositie.

T, vr. nw. — Ook T-haak. Een ijzer in den vorm van eene T waarop men iets vastschroeft om het te vijlen.

Sch. 384.

Tafelstoof — Zie **Kookstoof.**

Tandpasser. — Zie **Passer.**

Tandsleutel. — Zie **Moersleutel.**

Tandwiel, onz. nw. — Wiel met tanden. Er zijn verscheidene tandwielen in het boortuig. Zie **Wiel.** — Fr. *roue dentée, roue d'engrenage;* — Eng. *toothed wheel;* — Hd. *zahnrad.*

Tang, vr nw. — Een der meest gebruikte werktuigen van den smid, om heet ijzer vast te houden. — Fr. *tenailles;* — Eng. *smith's tongs;* — Hd. *zange;* — Neders. *tange;* — Ang. *tang;* — Zw. *tang,* is verwant aan het latijn *tangere,* het Gr. δεγειν, het Zw. *taga;* het IJsl. *taka* en het Eng. *take* (W.

Er zijn bij de smeden verschillige soorten van tangen in gebruik:

Bektangen:

Platte bektang (sch. 385). — Fr. *pinces plattes, béguette;* — Eng. *flat nosed pliers;* — Hd. *flache zange.*

Ronde bektang (sch. 386). — Fr. *pinces à bec de corbin, pince ronde;* — Eng. *round nosed pliers;* — Hd. *runde zange.*

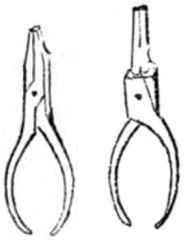

Sch. 385. Sch. 386.

Smistangen:

Geultang (sch. 387). — Fr. *tenailles goulues.*

Haaktang (sch. 388). — Fr. *tenailles croches.*

Kromme tang (sch. 389). — Fr. *tenailles à crochet.*

Liptang of *Roostertang* (sch. 390). — Fr. *tenailles à grilles.*

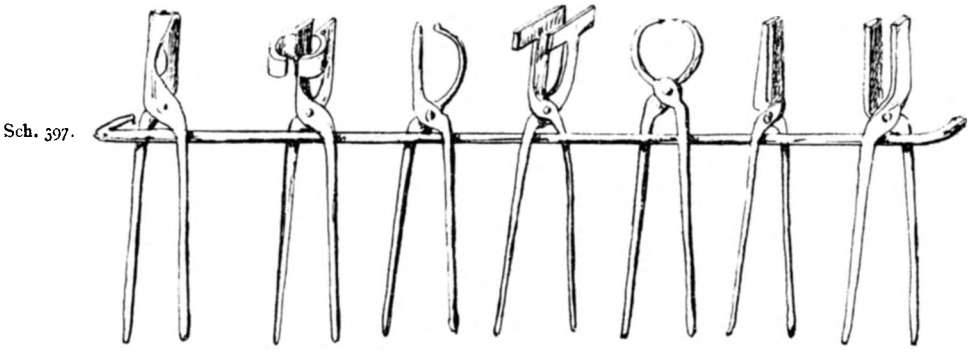

Sch. 397.

Sch. 387. Sch. 388. Sch. 389. Sch. 390. Sch. 391. Sch. 392. Sch. 393.

Knoptang (sch. 391). — Fr. *tenailles à bouton.*

Nauwe tang (sch. 392). — Fr. *tenailles droites.*

Wijde tang (sch. 393). — Fr. *tenailles larges.*

Sofreintang: om iets in de vijlstaak te spannen dat moet gesofreind worden (sch. 394). — Fr. *tenailles à chanfrein;* — Eng. *bit-pincers;* — Hd. *bardkluppe.*

Sch. 394.

Trektang of Hoeftang (sch. 395). — Fr. *tenaille Tricoise;* — Eng. *pincers, farsir's pincers;* — Hd. *hufzange, büszange.*

Nijptang, Nijperken of kleine schaar (sch. 396).

— Fr. *pinces coupantes;* — Eng. *cutting-nippers;* — Hd. *vorschneider.*

Plooitangen. — Zie **Plooitang.**

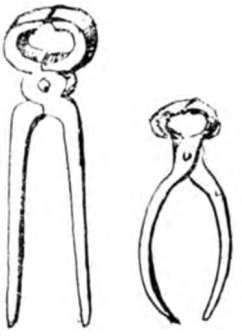

Sch. 395.

Sch. 396.

Tangenrek, onz. nw. — IJzeren roede in den muur of aan de smis gevestigd en waaraan de smistangen gehangen worden (397). — Fr. *accroche-tenailles;* — Eng. *tong's rod;* — Hd. *tangen, stange.*

Tangring, m. nw. — *Tangschuif, -sloof, Spanring.* Platte ring waardoor de twee beenen van eene smistang gesloten gehouden worden

Sch. 398.

(sch. 398). — Fr. *serre-tenailles;* — Eng. *sliding-ring;* — Hd. *zangschiel.*

Tangschuif of Tangsloof. — Zie **Tangring**

Tap, m. nw. — Geschroefde stalen spil waarmede men eenen draad in moeren kan trekken. — Fr. *taraud;* — Eng. *screw-tap, taper-tap, tap;* — Hd. *gewinde bohrer, schneidbohrer, mutterbohrer* (sch. 399).

Sch. 399.

Sch. 400.

Tas, m. nw. Verstaalde of stalen blok om ijzer op te trekken of vast te klinken. — Fr. *tas;* — Eng. *stake;* — Hd *stock. Handtas* of *Strijkbout*, — Fr. *tas à main;* — Eng. *hand-anvil, -block, -teest;* — Hd. *das stöckchen* (sch 400).

Ronde tas. — Fr. *tas rond;* - Eng. *round-stake;* — Hd. *runde stock* (sch. 401).

Sch. 401.

Sch. 402.

Sch. 403.

Vierkantige tas; — Fr. *tas carré;* — Eng. *bench anvil, square stake;* — Hd. *viereckige stock* (sch. 402).

Strektas, Baanstaak of *Planeertas.* — Fr. *tas à planer;* — Eng. *planishing stake;* — Hd. *polirstock* (sch. 403).

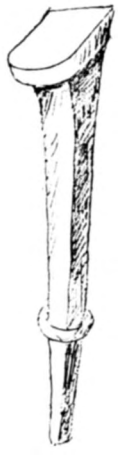

Sch. 404.

Koevoet, hooge tas met afgeronde kant (sch. 404).

Tastijzer. — Zie **Muurboor.**

Tegelpoeder. — Zie **Grauwpoer.**

Temperen, ww. — Timperen, verharden. Staal verharden met het te gloeien en af te koelen. — Fr. *tremper;* — Eng. *to harden;* — Hd. *härten.*

Terpentijnolie. — Zie **Olie.**

T- haak. — Zie **T.**

Sch. 405.

T- ijzer, onz. nw. — Latten in getrokken ijzer, waarvan de doorsnede den vorm heeft van eene T — Fr. *fer T* (sch. 405); — Eng. *T iron;* — Hd. *T eisen.*

Timperen. — Zie **Temperen.**

Tin, onz. nw. — Een der hoofdmetalen. — Fr. *étain;* — Eng. *tin, pewter;* — Hd. *zinn;* — Zw. neders. *tinn;* — Slavon. *cïjna;* — Wall. bretoen. *ijstaen;* — Ital. *stagno;* — Lat. *stannum.* — *Blok-tin* : zuiver engelsch tin.

Tinrasp. — Zie **Vijl.**

Tinvijl. — Zie **Vijl.**

Toesassen, ww. — Een gat verengen bij middel van den sas. — Fr. *ravaler;* — Eng. *to narrow;* — Hd. *herunterschlagen.*

Toetser. — Zie **Dopper.**

Toewijzen, ww. — Iets sluiten bij middel van vijzen. — Fr. *serrer, visser;* — Eng. *to screw;* — Hd. *zuschrauben.*

Tong, vr. nw. — Het uitspringende gedeelte van het schof van een slot (sch. 406). — Fr. *tête de pène;* — Eng. *bol-head;* — Hd. *riegelkopf.*

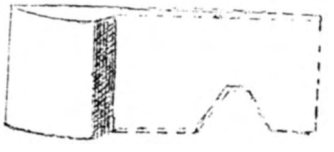

Sch. 406.

Tournavis. — Zie **Vijsdraaier.**

Trans. — Zie **Scherpestaal**

Trapleuning, vr. nw. — Leuning in ijzer langs eenen trap (sch. 407). — Fr. *rampe d'escalier;* — Eng. *hand-rail;* - Hd. *geländer.*

Trekken, ww. — Eenen schroefdraad trekken. — Fr. *tarauder;* — Eng. *to dap;* — Hd. *schraubenschneiden.*

Trekker, man. nw. — IJzeren baar dienende om

iets op te houden. — Fr. *tirant*; — Eng. *brace*; — Hd. *bindebalken*. — De Trekker van de blaasbalg: Zie *Blaasbalgtrekker*.

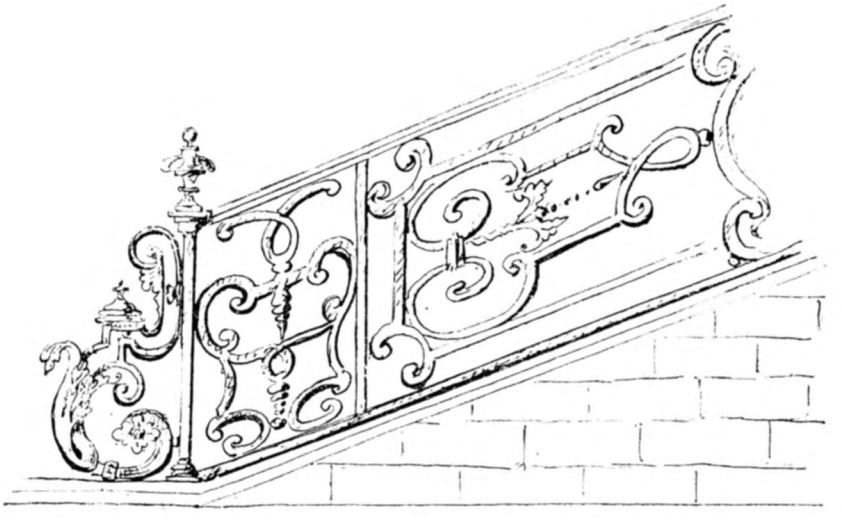

Sch. 407.

Trekslot. — Zie **Slot.**

Trektang. — Zie **Tang.**

Tripoli, vr. nw. — Geelachtige aarde, welke, met terpentijnolie gemengd, dient om koper en zink op te kuischen. — Fr. *tripoli*; — Eng. *tripoly*, *rotten stone*; — Hd. *tripel*, *trippel-erde*.

Trok, man. nw. — Volks. trek : Opgaande beweging der lucht in de schouw. — Fr. *tirage*, *courant*; — Eng. *draught*; — Hd. *luftzug*.

Sch. 408.

Truweel, onz. nw. — Wordt door de smeden gebruikt om de schouwplaten in de schouw vast te metsen. — Fr. *truelle*; — Eng. *trowel*; — Hd. *kelle* (sch. 408).

Tuimelaar, man. nw. — Een ijzeren of koperen elleboogje dat de bel doet klinken wanneer men den beltrekker in beweging brengt (sch. 409). — Fr.

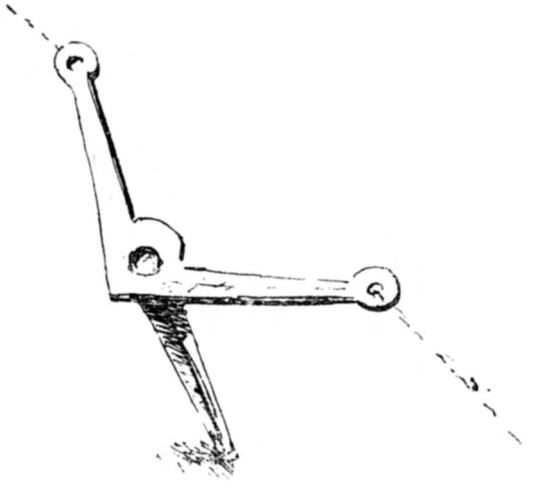

Sch. 409.

mouvement de sonnette; — Eng. *swipe*; — Hd. *schwengel.*

Tuimelraam, onz. nw. — Raam in ijzer, dat aan de beide zijden op eene pin draait (sch. 410). — Fr. *vasistas*; — Eng. *sky-light*; — Hd. *oberlicht, lanterne.*

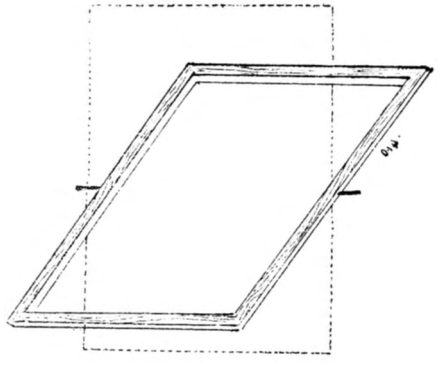

Sch. 410.

Uitboren, ww. — Zie **Boren**. — Ook een gat verwijden door middel van eene grootere boor of van de krukboor.

Uiteten, ww. — Het metaal door een bijtmiddel laten uitvreten. — Fr. *ronger;* — Eng. *to bite in;* — Hd. *ausbeissen.*

Uitfrikkelen. — Zie **Frikkelen.**

Uitgloeien, ww. — De hamerslagen door heeten doen verdwijnen. Ook het ijzer verzachten. — Fr. *recuire, ramollir;* — Eng. *to soften;* — Hd. *ausglühen, ausheizen.*

Uithollen, ww. — Met den hamer hol uitwerken. — Fr. *emboutir;* — Eng. *to raise;* — Hd. *aushöhlen.*

Uitkappen, ww. — Eene pan uitkappen om er eenen stovering van te maken. — Fr. *découper;* — Eng. *to cut out;* — Hd. *aushacken.*

Uitpinnen, ww. — Eene kraag, die niet wijd genoeg is, met de pin van den hamer uitslaan. — Fr. *élargir;* — Eng. *to enlarge;* — Hd. *ausbreiten.*

Uitrekken, ww. — Met den hamer uitslaan, doen verlengen. — Fr. *allonger;* — Eng. *to extend;* — Hd. *ausrecken.*

Uitslaan, ww. — Ook Platten : een buil uitslaan. — Fr. *aplanir;* — Eng. *to plane, to flatten;* — Hd. *aushämmern.*

Uitsmeden, ww. — Ook uitwerken, uittrekken. Gloeiend ijzer met den hamer zoo bewerken, dat het verlengt en verdunt. — Fr. *amincir, aplatir, étirer;* — Eng. *to extend, beat out, flatten;* — Hd. *ausbreiten, ausrecken, ausstrecken, auswalzen, ausschmieden.*

Uitsnijder. — Zie **Vormijzer.**

Uitvijlen, ww. — Een putje of hamerslag doen verdwijnen door middel van de vijl. - Fr. *égaliser à la lime;* — Ook eene opening met de vijl vergrooten. — Fr. *élargir à la lime;* — Eng. *to file out;* — Hd. *erweiteren, ausfeilen.*

Vastgieten, ww. — IJzer met lood vastzetten. — Fr. *sceller;* — Eng. *to seal;* — Hd. *eingiessen.*

Veegmes, onz. nw. — Mes waarmede de hoefsmid de schoe van een peerd afveegt vooraleer het

Sch. 411.

te beslaan (sch. 411). — Fr. *paroir, renette;* — Eng. *scraper;* — Hd. *wirkeisen.*

Veer, onz. nw. — Stalen stukje of plaatje in sloten, vijlstaak, handvijs, enz. dat, wanneer het gebogen wordt, eene terugwerkende kracht bezit. — Fr. *ressort;* — Eng. *spring;* — Hd. *feder.*

Sch. 412.

Wentelveer of *Krulveer* (sc. 412). — Fr. *ressort à boudin.*

Sch. 413*b*.

Belveer (sch. 413). — Fr. *ressort de sonnette;* — Eng. *bell spring;* — Hd. *glocken feder.*

Sch. 413.

Belveer met steert (sch. 413bis). — Fr. *ressort à queue;* — Eng. *with tang;* — Hd. *mit schwengel.*

Pompveer, kleine schroefveer (sch. 414). — Fr. *ressort à pompe.*

Draaiveer (sch. 415). — Fr. *ressort à torsion.*

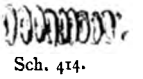

Sch. 414.

Nijpveer of *Slagveer* (sch. 416). — Fr. *ressort à pincette.*

Sch. 416.

Schroefveer (sch. 417). — Fr. *ressort à hélice.*

Slotveer. — Fr. *ressort de serrure;*—Eng. *lock-spring;* — Hd. *schlossfeder.*

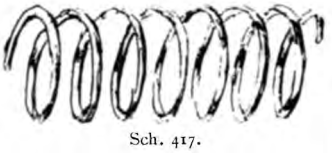

Sch. 417.

Deurveer (sc. 418). — Fr. *ressort de porte;* — Eng. *door-spring;* — Hd. *thurfeder.*

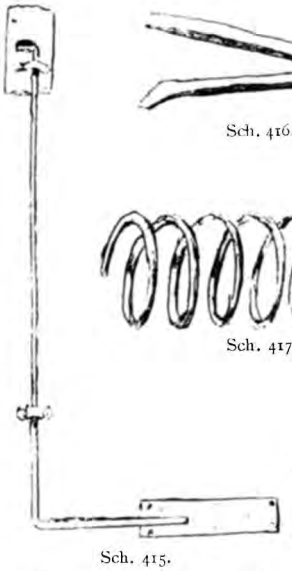

Sch. 415.

Veerhalfrond. — Zie **Slotveerronding.**

Veerpasser. — Zie **Passer.**

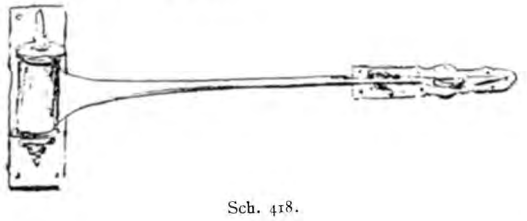

Sch. 418.

Sch. 419.

Veerschaal, vr, nw. — Kleine handschaal gebruikt om stukken van klein gewicht te wegen (sch. 419). — Fr. *balance à ressort;* — Eng. *spring-balance;* — Hd. *federwage.*

Veerspansel. — Zie **Spansel.**

Veerspie, vi. nw. — Dubbele spie (sch. 419bis).

Veertang. — Zie **Plooitang.**

Veldsmis, vr. nw. — Kleine draagbare smis, door smeden gebruikt wanneer zij buiten de werkplaats

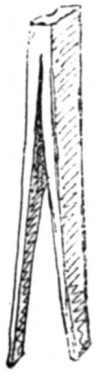

Sch. 419 *bis.*

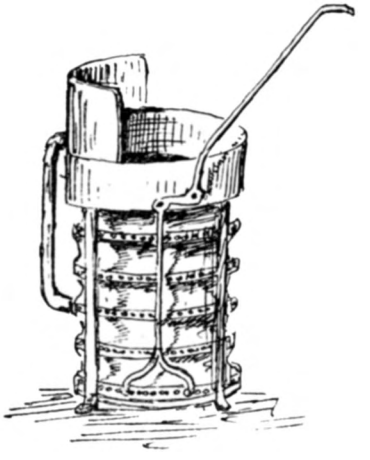

Sch. 420.

moeten gaan arbeiden (sch. 420) — Fr. *forge portative;* — Eng. *travelling-forge;* — Hd. *feldschmiede.*

Vellen, ww. — Een boord vellen : een boord overslaan. — Fr. *border;* — Eng. *to edge, to border;* — Hd. *umgeben, rand machen.*

Vensterslot. — Zie **Slot.**

Venstersluiting. — Zie **Slot.**

Verbranden, ww. — Overheeten. Metaal, dat te lang in het vuur zit en te veel gloeit, kan verbranden. — Fr. *surchauffer;* — Eng. *to overheat;* — Hd. *uberhitzen.*

Verdikken. — Zie **Opstuiken.**

Verdunnen. — Zie **Uitsmeden.**

Verharden, ww. — Staal verharden : Zie **Tem-**

peren. IJzer verharden : gloeiend met Pruisische potas bestrooien en in 't water dompelen. — Fr. *durcir;* — Eng. *to harden;* — Hd. *härten.*

Verglaasd. — Zie **Vergleierd.**

Vergleierd, hoed. - Ook Verglaasd. Met een glanzend gebakken vernis bekleed. Het grootste deel der gegotene stoven worden tegenwoordig vergleierd. — Fr. *émaillé;* — Eng. *enamelled;* — Hd. *mit schmelz überzogen; lakirt.*

Vergulden, ww. — De koperen versiersels der haard- en prachtstoven worden gewoonlijk verguld. — Fr. *dorer, vernir or;* — Eng. *to gild;* — Hd. *vergolden.*

Vermaken. — Zie **Herstellen.**

Vernauwen, ww. — Eene buis vernauwen : met den hamer zoo bewerken dat het ijzer zich intrekt en de buis vernauwt. — Fr. *rétrécir;* — Eng. *to straiten;* — Hd. *verengen, einziegen.*

Vernijden. — Zie **Nijden.**

Vernijdhamer. — Zie **Hamer.**

Vernis, onz. nw. — Zwarte glanzende verw om schouwplaten, buizen, enz. te schilderen. Ook Vuurlak, — Fr. *vernis noir;* — Eng. *lack-varnish;* — Hd. *eisen lack.*

Vernisborstel. — Zie **Borstel.**

Vernissen, ww. = Met vernis bedekken. — Fr. *vernir;* Eng. *to enamel;* — Hd. *lackiren, firnissen.*

Versiersel, onz. nw. — IJzeren of koperen stuk dienende tot versiering van eene stoof, koolbak, enz. — Fr. *ornement;* — Eng. *ornament;* — Hd. *verzierung.*

Verstalen, ww. — IJzer met staal beleggen of samenlasschen. — Fr. *acérer;* — Eng. *to steel;* — Hd. *verstählen.*

Ook IJzer in staal veranderen. — Fr. *aciérer.*

Vertinnen, ww. — IJzer, koper of ander metaal met tin bekleeden. — Fr. *étamer;* — Eng. *to tin;* — Hd. *verzinnen.*

Vervang. — Zie **Wiel.**

Verweeken, ww. — Zie **Ontlaten.**

Verwijden, ww. — Een gat met de vijlboor of den verwijder vergrooten. — Fr. *étamper un trou, élargir;* — Eng. *to widen, to enlarge;* — Hd. *ausweiten.*

Verwijder, man. nw. — Een scherp uitloopend stuk staal, rond, vierkantig, zeskantig, enz. hetwelk men door gaten in metaal drijft om deze te verwijden. — Fr. *mandrin;* — Eng. *mandrel, drift, triblet;* — Hd. *dorn.* — Volks. Madrin (sch. 421-422).

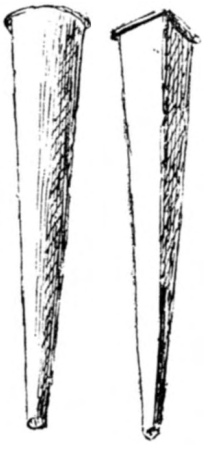

Sch. 421-422.

Verwringen, ww. — Een slot of sleutel met geweld breken. — Volks. *forceeren;* — Fr. *fausser;* Eng. *to force;* Hd. *verdrehen.*

Verzachten, ww. — Metalen plaat, die, door de bewerking van den hamer, te hard geworden is, kan men verzachten met ze licht te gloeien. — Fr. *ramollir;* — Eng. *to soften;* — Hd. *geschmeidiger machen.*

Verzinken, ww. — IJzer met zink bekleeden.

— Fr. *galvaniser;* — Eng. *to galvanise;* — Hd. *galvanisiren.*

Vetborstel — Zie **Borstel.**

Veurster. — Zie **Schoot.**

Vierkante boor. — Zie **Krukboor.**

Vlamijzers. — Zie **Brandels.**

Vijl, vr. nw. = Getand stalen werktuig, waarmede men de metalen voorwerpen effen en klaar maakt. — Fr. *lime;* — Eng. *file;* — Hd. *feile;* — Deen. *füle;* — Ang. *feol;* — Zw. *fil;* — IJsl. *thiel.*

Soorten van vijlen :

Grove vijl. — Fr. *lime rude;* — Eng. *rough file;* Hd. *grob feile* (sch. 423).

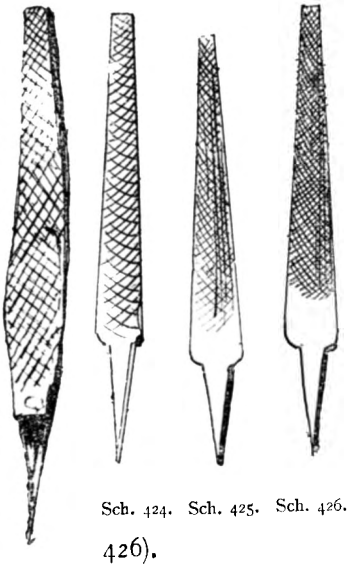

Sch. 424. Sch. 425. Sch. 426.

Sch. 423.

Halfronde grovevijl. — Fr. *lime rude demi-ronde;* — Eng. *half-round file;* — Hd. *halfrunde feile* (sch. 424).

Bastaard-vijl. — Fr. *lime batarde;* — Eng. *bastard file;* — Hd. *bastard feile, vorfeile, mittelhiebfeile* (sch. 425).

Halve zoete vijl. — Fr. *lime demi-douce;* — Eng. *second cut file;* — Hd. *halb schlichtfeile* (sch. 426).

Zoete vijl. — Fr. *lime douce;* — Eng. *smooth-file;* — Hd. *schlichtfeile* (sch. 427).

Fijne zoete vijl. — Fr. (*lime*) *superfine*; — Eng. *death-smooth file*; — Hd. *feinschlieht-feile* (sch. 428).

Groote vierkante vijl of *Karreel.* — Fr. *carreau, lime à bras*; — Eng. *arm-file, rubber*; — Hd. *armfeile* (sch. 429).

Kleine vierkante vijl. — Fr. *carrelet*; — Eng. *square file*; — Hd. *viereckige feile* (sch. 430).

Ronde vijl of *Rattesteert.* — Fr. *queue de rat*; — Eng. *rat-tail*; — Hd. *rattenschwanz* (sch. 431).

Mesvijl. — Fr. *feuille de sauge*; — Eng. *knife-file*; — Hd. *messerfeile* (sch. 432).

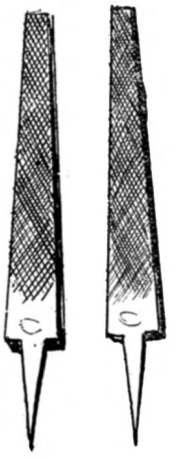

Sch. 427. Sch. 428.

Sch. 429.

Sleutelvijl. — Fr. *sciotte*; — Eng. *saw-file*, — Hd. *sägefeile* (sch. 433). Ook Sikkelvijl genaamd.

Driekantige vijl. — Fr. *lime triangulaire, tiers-point*; — Eng. *triangular file, threesquare file*; — Hd. *dreieckige feile* (sch. 434).

Tinvijl of *Tinrasp.* — Fr. *lime à étain*; — Eng. *tin-file*; — Hd. *zinnfeile* (sch. 435).

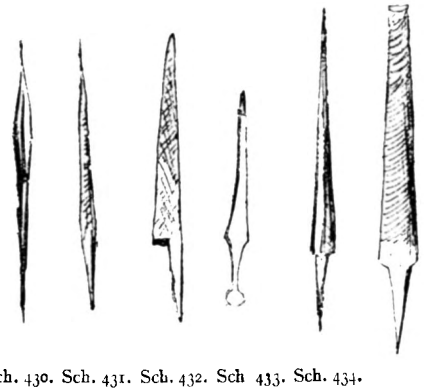

Sch. 430. Sch. 431. Sch. 432. Sch 433. Sch. 434. Sch. 435.

Houtvijl of *Rasp*, *Rasper*. — Fr. *rape;* — Eng. *rasp;* — Hd. *raspel* (sch. 436).

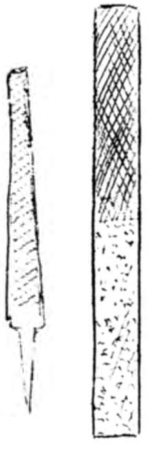

Sch. 436 Sch. 436 *bis.*

Raspvijl of *Vijlrasp*. — Vijl zonder handhaaf, half rasp en half grove vijl. (sch. 436bis).

De gewone grove vijlen worden *Stroovijlen* of *Duitsche vijlen* genoemd. — Fr. *limes d'Allemagne.*

De beste grove vijlen noemt men *Papiervijlen*. — *limes anglaises.*

Vijlblokje, onz. nw. — Een stukje hout, welk in de vijlstaak gespannen wordt en waarop men een klein voorwerp, zooals een sleutel, laat rusten om het te vijlen. — Fr. *bois à limer, estibois, étibois, etibot, étibeau;* — Eng. *filing block, filing board;* — Hd. *feilholz.*

Vijlen, ww. — Met de vijl bewerken. — Fr. *limer;* — Eng. *to file;* — Hd. *feilen;* — Deen. *file;* — Ang. *feolan.*

Vijlkapper, man. nw. — Werkman die de vijlen kapt. — Fr. *tailleur de limes;* — Eng. *file-cutter;* — Hd. *feilenhauer.*

Vijlrasp. — Zie **Vijl.**

Vijlsel, onz. nw. — Ook Vijlstof, Vijlspaantjes. Het metaalpoeder dat door het vijlen van het metaal gescheiden wordt. — Fr. *limaille;* — Eng. *filings, file-dust;* — Hd. *feilicht, feilstaub, feilspäne.*

Vijlspaantjes. — Zie **Vijlsel.**

Vijlstaak. — Zie **Bankvijs.**

Vijlsteert, man. nw. — Het onderste deel der vijl die eene pin vormt en waarop de handhaaf (handvat) gespannen is (sch. 437). — Fr. *soie;* — Eng. *fang;* — Hd. *angel.*

Sch. 437.

Vijlstof. — Zie **Vijlsel.**

Vijs, vr. nw. — Schroef, ronde nagel waar een draad aangetrokken is. — Fr. *vis;* — Eng. *vice;* — Hd. *schraube.*

Gesofreinde vijs (sch. 438). — Fr. *vis fraisée.*

Platte vijs (sch. 445). — Fr. *vis platte.*

Halfronde vijs (sch. 439). — Fr. *vis demi-ronde.*

Platronde vijs (sch. 440). — Fr. *vis goutte de suif.*

Sch. 438. Sch. 439. Sch. 440. Sch. 441. Sch. 442. Sch. 443.

Vijs met doorstoken kop (sch. 441). — Fr. *vis à tête percée.*

Klingvijs (sch. 442). — Fr. *vis de lame.*

Houtvijs (sch. 443). — Fr. *vis à bois.*

Metaalvijs (sch. 438). — Fr. *vis metallique.*

Vioolvijs of *Persvijs* (sch. 444). — Fr. *vis à pression.*

Sch. 444. Sch. 445.

Vijsdraad. — Zie **Schroefdraad.**

Vijsdraaier, man. nw. — Ook Schroefdraaier. Een toestel om vijzen vast of los te draaien (sch. 446).

Sch. 446.

— Volks. Tournavis. — Fr. *tourne-vis;* — Eng. *turn-screw;* — Hd. *schraubenzieher.*

Vijzel. — Zie **Dommekracht.**

Vioolvijs. — Zie **Vijs.**

Vitriool, vr. nw. — Vloeistof om koper te kuischen. — Pr. *vitriol;* — Eng. *vitriol;* — Hd. *vitriol.*

Vlechtwerk, onz. nw. — Gevlochten metalen draad (sch. 447). — Fr. *treillis;* — Eng. *trellis;* — Hd. *gitterwerk.*

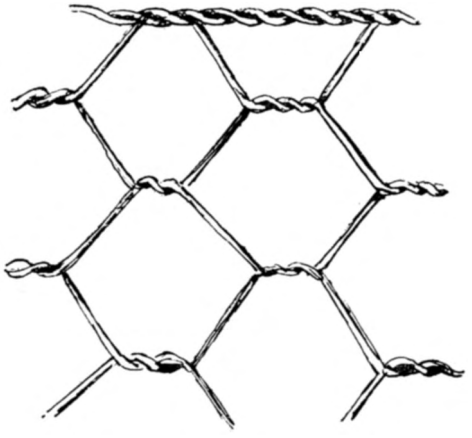

Sch. 447.

Voeg, vr. nw. — Plaats der samenvoeging van twee stukken metaal; de voeg van eene buis : de plaats waar de twee luiksels samenkomen — Fr. *joint, jointure;* — Eng. *joint;* — Hd. *verbindung.* Ook Voegsel en Naad genoemd.

Voegsel. — Zie **Voeg.**

Voet, man. nw. — Het onderdeel eener stoof (sch. 448). Ook onderwerk genaamd, ook ijzeren staander, waar de stoof op rust. — Fr. *socle, pied;* — Eng. *foot, bottom;* — Hd. *stuhl, fuss.*

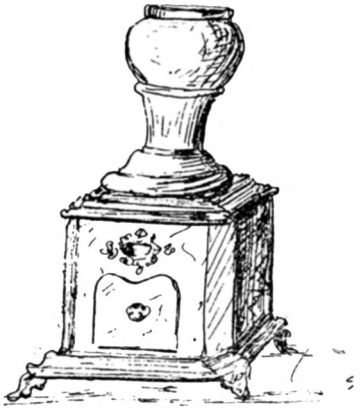

Sch. 448.

Vonkevanger. — Fr. *appareil fumivore.* — Zie **Gek.**

Voorhamer. — Zie **Hamer.**

Voorplaat of **Voorstuk**, vr. nw. — De plaat der keukenovens waarin de ovengaten uitgekapt worden. Ook de plaat van eene haardstoof. — Fr. *face, façade;* — Eng. *front;* — Hd. *hauptseite.* — Ook het voorstuk of de borst eener keukenstoof (sch. 449). — Fr. *devanture.*

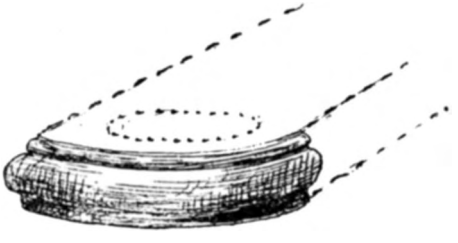

Sch. 449.

Voorrooster, man. nw. — De uitspringende buitenrooster van een open vuur. Zie **Buitenrooster.** — Fr. *grille de devant;* — Eng. *outer-grate;* — Hd. *vorfeuerrost.*

Voorslaan, ww. — Gloeiend ijzer met den voorhamer slaan tegenover den smeder. — Fr. *battre devant.*

Voorslager, man. nw. — Die gewoonlijk voor-

slaat. — Fr. *marteleur;* — Eng. *striker;* — Hd *zuschläger.*

Voorstuk, onz. nw. — Zie **Voorplaat.**

Vonkevanger. — Zie **Smiskap.**

Vormijzer, onz. nw. — Een verstaald doorslag, dat in eenen of anderen vorm uitgekapt is en waarop men slaat om denzelfden vorm aan plaatijzer te geven (sch. 450). Ook Stempel, Uitsnijder. — Fr. *frappe-plaque;* — Eng. *stamp;* — Hd. *schlagplatte.*

Sch. 450.

Vulkachel. — Zie **Kachel.**

Vulsel. — Zie **Spie.**

Vuurijzer. — Zie **Haardplaat.**

Vuuring, vr. nw. — Het deel eener stoof of eener smis, waar het vuur in ligt. — Fr. *foyer;* — Eng. *hearth;* — Hd. *feuerraum.*

Vuurlak. — Zie **Vernis.**

Vuurplaat. — Zie **Haardplaat.**

Vuurscherm, m. nw. — Staan in ijzer of koper, gewoonlijk met fijn metalen vlechtwerk bekleed en dat men voor het vuur plaatst (sch. 451-452). — Fr. *écran, garde-feu;* — Eng. *fire-screen, fire-guard;* — Hd. *feuergitter.*

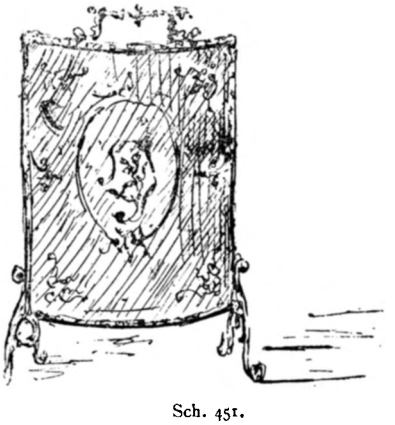

Sch. 451.

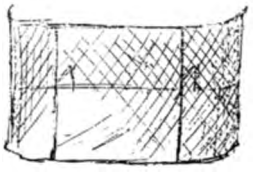

Sch. 452.

Vuurstelsel. — Zie **Haardstelsel.**

Vuurwerker. — Zie **Smeder.**

Wachter, m. nw. — Ook *Gek.* — IJzeren buis boven op eene schouw gezet en draaiende volgens den wind om den trok te vergrooten (sch. 453). — Fr. *tabourin, mître de cheminée;* — Eng. *chimney-top;* — Hd. *rauchfangkappe.*

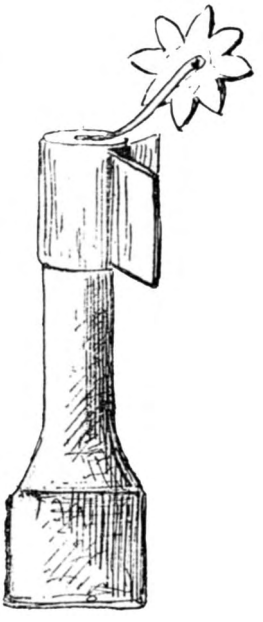

Sch. 453.

Waterbak, m. nw. — der smis : Zie **Koelbak.** — Eener keukenstoof : koperen bak, binnen in de keukenstoof, waar men water kan in warmen. — Fr. *chaudière;* — Eng. *boiler;* — Hd. *wasserkessel.*

Waterpas, onz. nw. — Een tuig waarvan men zich bedient om iets waterpas te richten (sch. 453bis). — Fr. *niveau d'eau;* — Eng. *water-level;* — Hd. *wasserwage.*

Sch. 453 *bis.*

Weegschaal, vr. nw. — Een toestel om zwaar ijzerwerk te wegen (sch. 454). — Fr. *bascule;* — Eng. *balance;* — Hd. *wage.*

Weerboord, m. nw. — Omgeslagen kant van een stuk metalen plaat. — Fr. *rebord;* — Eng. *edge;* — Hd. *randleist,*

Wellen, ww. — Twee stukken gesmeed ijzer aan elkander laschen zoodat de vereeniging volledig is zonder behulp van koper, tin, lood of zilver. Niet verwarren met *Braseeren*. — Zie aldaar.

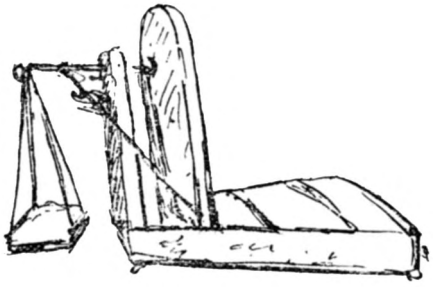

Sch. 454.

Wenteltrap. — Zie **Draaitrap**.

Wentelveer. — Zie **Veer**.

Werk, onz. nw. — Ook *Stoppe*. — Een vertind stuk metaal wordt met werk afgewreven. — Fr. *étoupe;* — Eng. *tow;* — Hd. *werg*.

Werkbank, vr. nw. — De houten bank, waar de vijlstaak aan vast is en waarop het alaam van den smid gelegd wordt. — Fr. *établi;* — Eng. *bench;* Hd. *werkbank*.

Wervel, m. nw. — Een langwerpig plaatje dat op eene vijs of nagel draait en dient om iets op- of tegen te houden (sch. 455). — Fr. *tourniquet;* — Eng. *turn-stile;* — Hd. *wirbel*. — Ook *Draailing* (D. B.)

Sch. 455.

Wiel, onz. nw. — Een rad, stuk dat voorkomt in vele werktuigen, zooals het boortuig, het roltuig enz. — Fr. *roue;* — Eng. *wheel;* — Hd. *rad*.

Sch. 456.

Sch. 457.

Tandwiel of *vervangwiel* (sch. 456). — Fr. *roue dentée*.

Kroonwiel (sch. 457). — Fr. *roue à couronne.*
Lanteernwiel (sch. 458). — Fr. *roue à lanterne.*
Spoorwiel (sch. 459). — Fr. *roue à éperons.*
Jachtwiel (sch. 460). — Zie **Jachtwiel.**

Sch. 458.

Sch. 459.

Wielband. — Zie **Beslag.**

Wielbout. — Zie **Wielnagel.**

Wielnagel, m. nw. — Ook *Wielbout.* — Bout

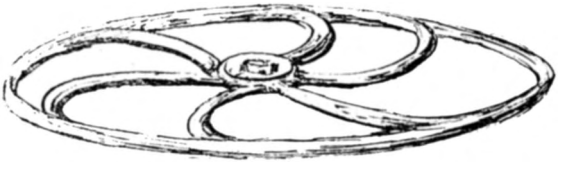

Sch. 460.

met scherp oploopende gesofreinde kop (sch. 461). — Fr. *tige de roue;* — Eng. *wheel-nail, wheel-bolt;* — Hd. *radnagel.*

Windas of **Winde.** — Zie **Dommekracht.**

Windgever. — Zie **Blaasbalg.**

Windvang. — Zie **Ziel.**

Winkelband of **Winkelhaak.** — Zie **Haak** en **Zwee.**

Sch. 461.

Sch. 461 *bis.*

Wipkruk, vr. nw. — Ook *Slinger.* — Eene soort van deurkruk (sch. 461 bis). — Fr. *béquille;* — Eng. *door-crutsch;* — Hd. *thürkrücke.*

Wippe. — Zie **Leegaard.**

Witvijlen. — Zie **Klaarvijlen.**

Wrang (e), vr. nw. — Handhaaf in den vorm van eenen elleboog, waarmede men de boor- en roltuigen, den slijpsteen, dommekracht, enz. in beweging brengt (sch. 462). — Fr. *manivelle;* — Eng. *crank, handle;* — Hd. *drehling, kurbel.*

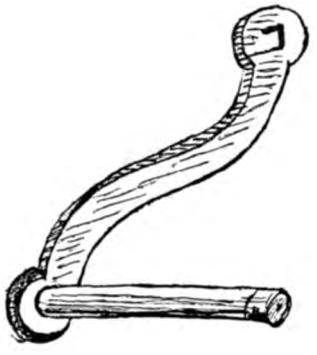

Sch. 462.

Wringen, ww. — Gesmeed gloeiend ijzer plooien. — Fr. *tordre, chantourner, dégauchir;* — Eng. *to wring.*

Wringhaak, m. nw. — IJzeren haak om ijzeren staven koud of warm om te wringen (sch. 463-464). — Fr. *griffe;* — Eng. *claw, clutch, hookwrench;* — Hd. *kralle.*

Sch. 463.

Sch. 464.

Wringijzer, onz. nw. — IJzeren werktuig dienende om eenen tap in metaal te draaien en zoo eenen schroefdraad te trekken (sch. 465). — Fr. *tourne-à-gauche;* — Eng. *tap-wrench;* — Hd. *windeisen.*

Wrong, vr. nw. — Eene plooi in gesmeed ijzer. — Fr. *torsion;* — Eng. *torsion;* — Hd. *drehung.*

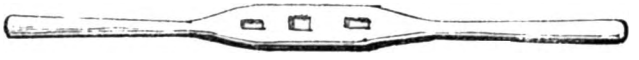

Sch. 465.

Zandpapier. — Zie **Glaspapier.**

Zethamer. — Zie **Sas.**

Ziel. — Ook *Windvang.* — De sluitval van den blaasbalg langs waar de wind ingetrokken wordt (sch. 466). — Fr. *âme;* — Eng. *clack-valve;* — Hd. *windklappe.*

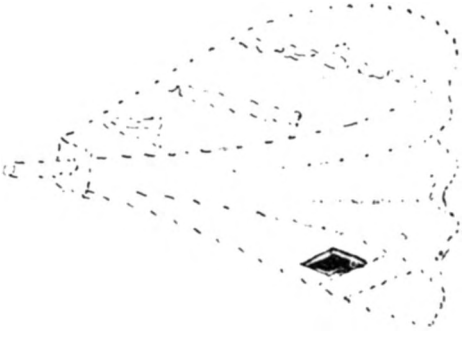

Sch. 466.

Zijhamer. — Zie **Hamer.**

Zinders. — Zie **IJzersintels.**

Zink, onz. nw. — Blauwachtig wit metaal wat harder dan tin en lood, breekt licht in kouden staat en verwerkt gemakkelijk wanneer het een weinig verwarmd is. — Fr. *zinc;* — Eng. *zinc;* — Hd. *zink.*

Zinkwater, onz. nw. — Een mengsel van zoutzuur en water om zink op te schuren.

Zinkwerker, m. nw. — Werkman die zink verwerkt. — Fr. *zingueur;* — Eng. *zinc-worker;* — Hd. *zinkarbeiter.*

Zoete vijl. — Zie **Vijl.**

Zot draaien, ww. — Eene vijs of moer die zot

draait : waarvan de draad versleten of te dun is. — Fr. *locher;* — Eng. *to turn loose;* — Hd. *rütteln*

Zoutgeest, m. nw. — Vloeistof die, met water gemengd, dient om zink op te schuren. — Fr. *esprit de sel;* — Eng. *spirit-salt;* — Hd. *salzgeist.*

Zwaluwsteert, m. nw. — Verbindingmiddel om 2 stukken metaal stevig aan malkander te brengen (sch. 466bis). — Fr. *queue d'aronde;* — Eng. *dove-tail;* — Hd. *schwalben-schwanz.*

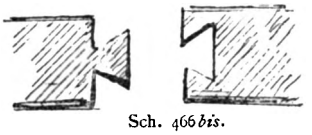

Sch. 466*bis.*

Zwart. — Zie **Stovezwart.**

Zwartborstel. — Zie **Borstel.**

Zwee. — Zie **Haak.**

Zwee, vr. nw. — Eene juist rechthoekige schrijflat om langs af te teekenen (ch. 467). — Ook *Winkelhaak.* — Fr. *équerre;* — Eng. *square;* — Hd. *winkelhaken.*

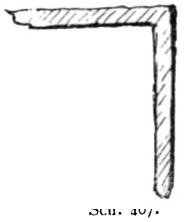

Sch. 467.

Zweeijzer, onz. nw. — IJzeren latten in zweeijzer, waarvan de doorsnede eenen rechthoek uitmaakt (sch. 467bis). — Fr. *fer équerre;* — Eng. *hook-iron;* — Hd. *winkelförmig eisen.*

Sch. 467*bis.*

Zwellen, ww. — Door de hitte verdikken. — Fr. *dilater;* — Eng. *to swell;* — Hd *ausschwellen.*

Zwelling, vr. nw. — Het opzetten of verdikken van het metaal door de hitte. — Fr. *expension;* — Eng. *expansion;* — Hd. *auschwellung.*

Zwengel — Zie **Pomparm.**

MISSTELLINGEN.

Op bl. 138, 12e regel. Lees : *hackenblatt.*

» 147, 5e regel : *gesmedene.* Moet zijn : *gesmede.*

» » 8e regel : *smeebaar.* Lees : *smeedbaar.*

» » 11e regel : *stijl.* Lees : *styl.*

» » 12e regel : *stäl.* Lees : *stȃl.*

» 149, 29e regel : Hd. *Stübe*, *Ang. stova*, vallen weg.

» 151, 22e regel, *tang* moet zijn : *tȃng.* De 2 volgende regels vallen weg.

» 154, 10e regel : *afgeronde.* Lees : *afgeronden.*

» 155, 23e regel : *scherpestaal.* Lees : *scherpestaak.*

» 156, 17e regel : *metsen.* Lees : *metselen.*